

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

Preceptum Quintum

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

A tuti subiectis sacerdotes et possessiones eorum in pristina libertate dimisit: et de publico eis alimoniam ministravit. Isti vero onera sua fere vniuersa imponunt ecclesijs: et tot angarijs eas infligunt: ut eis quod heremias deplorat competere videatur. Principes puinciarum facta est sub tributo: siue quidem fossata seu expeditiones seu alia quilibet arbitrentur agenda de bonis ecclesiarum clericorum et pauperum christi vsibus deputatis: volunt fere cuncta compleri. Iurisdictionem etiam et auctoritatem prelatorum ita euacuant ut nihil potestatis eis in suis videatur bonis remansisse. Quo circa sub anathematis distractione fieri decetero talia prohibemus: nisi episcopus vel clericus tantam necessitatem vel utilitatem perspexerit: ut absque vlla exactioe ad reuelandas communes utilitates vel necessitates vbi laicorum non suppetunt facultates subsidia per ecclesiam existimant conferenda. Si autem consules et alij decetero ista commiserint et communiti desistere noluerint: tam ipsi quam factores eorum excommunicationi se nouerint subiaccere: nec comunioni reddantur donec satisfacionem fecerint competentem. Hec tibi. Ex his patet quod sacerdotes debent esse immunes ab omni actione et tributo seculari. ut patet. xxiii. questione vltima. capitulo. Conuenior ipse. et s. quis. l. de sacrosan. eccl. l. ad instructiones. et l. placet. xi. questione prima. si tributum. xvj. questione prima. capi. generaliter. s. nouarum. xi. questione prima. sacerdotibus. Hoc etiam patet ex lege diuina. Genes. xlviii. vbi dicitur. Emit Joseph omnem terram egypti videntibus singulis possessiones suas propter magnitudinem famis. Subiecitque eam pharaoni et cunctos populos eius: a nouissimis terminis egypti vsque ad extremos fines eius preter terram sacerdotum quibus statuta cibaria ex horreis publicis prebebantur. Vbi dicit glo. Rico. de lyra. Erantque deputati ad cultum deorum illius populi: et etiam ad studium scientiarum speculatiuarum. sicut quod dicit ph. i. i. Bertha. quod gens sacerdotum egypti in primo studere concessa est. Et Josephus li. antiquitatum dicit. quod Abraam quando descendit in egyptum

docuit sacerdotes in egypto astronomiam et tunc in talibus scientijs studere ceperunt. Ideo a rege habebant victum. Unde subdit ibidem. Ex eo tpe vsque in presentem diem in vniuersa terra egypti regibus quinta pars soluit. Et factum est quali pro lege absque sacerdotali terra que libera ab hac conditione fuit. Itaque Eudre. vij. dixit artaxerxes. Vobis quoque notum facimus de vniuersis sacerdotibus et leuitis cantoribus ianitoribus nathinensibus et ministris domus dei: ut vectigal et tributum vos non habeatis potestatem imponendi super eos etc. Et sic patet ex lege diuina et humana: quod sacerdotes et clerici exempti sunt ab omni tributo.

Explicit quartum preceptum.

Incipit preceptum quintum.

Non occides

N istud est quintum preceptum inhiens nocumentum proximo fieri quantum ad personam scilicet non occidendo eam. Et est notandum quod istud preceptum non occides fuit in lege nature inchoatum: et fuit in lege moysi explicatum: et fuit in lege gratie recte consummatum. Fuit enim in lege nature inchoatum. Nam quilibet homo inclinatur alteri non facere quod sibi non vult fieri: et alteri facere quod sibi velit fieri. Sed quilibet vellet ab alio non occidi: sed et magis sibi misereri: et sic lege nature non tenetur occidere proximum. Secundo fuit in lege moysi explicatum. ut patet Exod. xx. vbi dicitur manifeste. Non occides. Tertio fuit in lege gratie per christum perfecte consummatum. ut patet Mathe. v. vbi Saluator dicit. Audistis quod dictum est antiquis. Non occides. Ego autem dico vobis. Omnis qui irascitur fratri suo: reus erit iudicio. In quo non solum occisionem sed etiam animi commotionem: que est radix homicidij prohibuit. Et merito christus debuit facere. scilicet prohibere radicem occisionis quod non fecit lex moysi propter tria. Primo quia maiori precio fuit acquisita. Illa namque sanguine hyrcorum et vitulorum fuit acquisita et data populo christianorum: hec autem sanguine agni immaculati etc. Secundo quia maiori premio est remunerata: quia illa remun-

Preceptum Quintum

Enerata est bonis terrenis et temporibus. hec autem est premiata et remunerata bonis celestibus et eternis. Tertio quia maiori doctore promulgata est: quia illa per Moysen qui fuit purus homo: hec autem per Christum qui fuit deus et homo. Lex enim per Moysen data est: sed gratia et veritas per Iesum Christum. Ergo decem sunt quod lex evangelica prohiberet radicem occisionis que est ira. Circa illud preceptum multi errauerunt. Primo illud nimis extenderunt dicentes in hoc quod dicitur: non occides omnia uiuentia: ut plante et arbores et omnia animalia quecumque uniuersaliter concludunt: non solum perfecta ut oues et boues: sed etiam minuta ut musce canes et pulces et serpentes. Illius opinionis fuerunt manichei: in qua etiam fuit Augustinus qui credebat ficum plorare cum ab eo folium carperetur. ut patet in libro confessionum. Illius opinionis fuit Anaxagoras: qui dixit animas humanas transire in corpora bestiarum. Ergo posuit in lege sua peccatum esse occidere bestias. Ille autem intellectus falsus et per heresi pessima habendus est. Quod patet primo ex diuina auctoritate. Nam Beatus Hieronymus. statim post diuinum dixit dominus hoc et filius eius. Omne quod mouet et uiuit: erit uobis in cibum et olera uiridia: et tradidi uobis omnia ex precepto: et carnem cum sanguine non comedetis. Non huiusmodi sequitur ibidem: quod sanguinem animarum requiram de manu bestiarum cunctarum: et de manu hominis: de manu uiri et fratris requiram animam eius. Ideo prohibuit esum sanguinis ne fierent prout ad effundendum sanguinem hominis. Ideo carnifices sicut prohibebat Egidius in libro de regimine principum sunt prouocatores ad homicidium quam alij: quia non abhorrent effusionem sanguinis. Dicit Augustinus. quod per li omne intelligitur distributio accommodata: ut uicem omne quod est uobis utile: concedo quod possitis licite comedere: quia inter animalia terrestria sunt multa uenena: que comedere esset mortiferum: sed talia animalia que mouentur et uiuunt comedi non possunt nisi occidantur. Ergo diuina auctoritate habet quod licet animalia occidere. Secundo patet hoc physica ueritate: quia primo Politicorum dicit philosophus. quod iuste possumus uenari animalia: et iustum bellum nobis inest contra cuncta animantia nobis

subiecta: quia sicut plante ueniunt in cibum animalium: sic animalia ueniunt in cibum hominum. Licet ergo nobis occidere animalia. Contra eos etiam inuehit beatus Augustinus. li. i. de ciui. dei. ca. xx. dicens quod hic non prohibetur ordinata uirgulti aut irrationabili animalium occisio: quorum uita et mors ordinatione creatoris nostris uisibus subditur. Ideo dicit sanctus Thomas in secundum secundum. q. lxxiiij. quod nullus peccat utendo re sua ad hoc quod est ordinata. Ordinatione autem diuina generaliter plante sunt propter animalia: et animalia propter hominem: usus autem eorum in cibum maxime necessarius. Hoc autem sine occisione fieri non potest. Ideo dicit Augustinus. ubi supra. Iustissima ordinatione creatoris uita et mors animalium nostris uisibus subditur. Hec ille. Potest esse peccatum in quantum occisio esset in nocentem proximi vel dominorum eorum. Sicut recitat beatus Gregorius li. ij. dialogorum. Cum quidam discipulus beati Benedicti haberet quendam uisum: et sibi ad custodiendum tres oues commisisset: sic obedienter curam ouium suscepit: ut eas debitis horis ad pastum deduceret: ac si esset homo. Et quas comedere consueuerat: diligenter ex obedientia sancti uiri custodiebat. Quod miraculum socii cuiusdam alterius inimici sancti Benedicti audientes et uidentes quod plus crescebat in fama sanctitatis ille quam eorum magister uisum illum interfecerunt: propter cuius interfectionem elephantino morbo omnes percussisunt. Ideo dicit dominus Exodi. xxiiij. Si occurreris boui inimici tui aut asino erranti: reduce eum. Et si uideris asinum odientis te iacere sub onere: non pertransibis sed leuabis eum. Item Exodi. xxij. Si quis commendauerit primo suo asinum bouem et ouem et omne iumentum ad custodiam: et mortuum fuerit aut debilitatum vel captum ab hostibus nullusque hec uiderit: iurandum erit in medio quod non extenderit manum ad rem proximi sui: suscipiet dominus iuramentum et ille reddere non cogitur. Quod si furto ablatum fuerit restituet dominum domino. Si comestum a bestia deferret ad eum quod occisum est: et non restituet. Hec ibi. Secundo quidam errauerunt circa illud preceptum dicentes. Non occides. scilicet alium: sed homo

possit bene seipm occidere. Et probant hoc dicentes: quia samson se occidit: et Lato se occidit: et qdam femine volentes fugere violatores castitatis sue seipos occiderunt. Respondit Augustinus, q hoc fecerunt ex instinctu spiritus sancti. Contra qd dicit sanctus Thomas scda scde. q. lxxj. q. tales primo faciunt contra naturalē inclinationē: q vna queq; res nitit seipsam conseruare quātuz potest. Secundo faciunt contra charitatē: qā hō tenet se diligere. Tertio faciunt in iuriā cōmunitati: qā quilibet hō pars cōmunitatis est. Quarto peccat in deū: sicut qui alienū serpū interficit peccat cōtra dominū. Ideo hoc nullo modo licet. Unde dicit glo. super illud. Non occides. supple etiam teipsum. Unde dicit in Lanone. xxij. q. v. Placuit vt hij qui sibiipfis voluntarie aut per ferrum aut per venenū aut p precipitiū aut p suspendium: vel quōlibet modo inferunt mortem: q nulla proisus pro illis in oblatione commemoratio fiat: neq; cum psalmis ad sepulturā eoz cadauera reducant. Dicit glo. sup verbo voluntarie. Secus si per furorē: quia tunc non imputatur xv. q. i. capitu. Si quis insaniens. Primo: nemo debet seipsum occidere ppter hostium vltionem: sicut Samson: quia ille fecit hoc instinctu spiritus sancti. vt patet per Augustinū libro primo de ciuitate dei. Et ponitur. xxij. q. v. caplo. Si non licet. Ubi dicitur. Neq; Samson aliter excusatur q seipm cū hostibus in ruina domus oppreserit: nisi quia sanctus spiritus latēter hoc iusserat: qui per illum mirabilia faciebat. Hec ibi. Historia ponitur Iudicū. xvj. Secundo neq; propter peccatorum desperationem: vt Judas. De quo Augustinus. et ponitur. xxij. q. v. capi. Si non licet. Ubi dicitur. Profecto qui seipsum occiderit: homicida est: et tanto nocentior cum se occiderit: quanto innocentia in eo causa fuit: qā se occidēdum putauit. Nam si Jude factus merito detestatus est: eūq; veritas iudicat cum laqueo se suspendit sceleritate illius traditionis auxisse potius q; expiisse commissum: quoniā de dei misericordia desperando exitiabiliter penitens nullum salubri penitentiē locum reliquit: quanto ma-

gis a nece sua abstinere se debet: q tali supplicio quod in se puniat nō habet. Et malita de hac materia ibidem nota. Tertio neq; propter melioris vite acquisitionē: sicut multi heretici. Et Theobrotus. de quo dicit Augustinus libro primo de ciuitate dei capi. xxij. q. Theobrotus philosophus leges librum Platonis: et animam hominis immortalem esse: spe et desiderio future vite seipsum interfecit. Et de illo dicit Tullius libro primo. Tusculanis questionibus. q cū nihil accidisset ei aduersitatis: de muro se in mari proiecit lecto Platonis libro: qui intitulatur in Phedrone. Et de illis dicit Lactantius. libro tertio de vera et falsa sapiētia. q multis inquit ex his qui eternas animas suspicabantur tanq; in celum migraturi essent: sibiipfis manū intulerūt: vt Cleanos Luercippus et zeno et Empedocles: qui se in ardentis ethne specū intempesta nocte deiecit: et cum repente non apparuisset abiisse ad deos crederetur. Sequitur ibidem. Nam li homicida nephartus est qui hominis extinctor est: eidem scelerati obstrictus est qui se necat quia hominem necat: immo vero maius esset illud facinus existimandum. Cuius vltio soli deo subiacet. Nam sicut in hanc vitam non nostra sponte venimus: ita rursus ex hoc domicilio corporis: quod ad tuendum nobis assignatum est eiusdem iussu recidendum est: quia nos in hoc corpus induxit. Hec Lactantius. Quarto neq; propter persecutionis vitiationem: sicut Catho Uticensis: qui dictus est uticensis ab vrica ciuitate affrice: vbi seipsum interfecit. Cuius causa erat: quia volebat esse sub Julio cesare: cum esset bellum ciuile inter cesarem et Pompeyū magnum. Iste Catho fouebat partem Pompey cōtra cesarem. Postmodum cum Cesar vicisset et Pompeyus in Egyptum turpiter fugeret: vbi a rege egypti decollatus est: et caput eius missum cesari. Tunc iste Catho fugit in affricam. Et cū videret cesarem in omnibus prosperrari: et partem Pompey in omnibus succumbere: nolens aliquo modo subesse cesari: apud vricam ciuitatem seipsum interfecit: cum tamen sciret cesarem clementissi-

Preceptum Quintum

E mum. Sicut etiam seipsam interfecit Leo-
 patra regina egypti: que post mortem An-
 thonij sui viri appones duas aspidēs cor-
 porū suo. Quinto neq; propter peccatorum
 vitationem: sicut legitur de sancta Apolo-
 nia: que se proiecit in ignē ex instinctu spi-
 ritus sancti: ne consentiret idolatris: sicut
 etiam multe femine se proiecerunt in flui-
 um ne polluerentur a barbaris. vt patet p
 Augustinū libro primo de ciuitate dei. ca.
 xxv. et xxvj. Arguit em̄ Augustinus libro.
 i. capi. xvi. q̄ si hoc esset licitum: vt propter
 peccatum futurum vitandum: deberet ho-
 mo se vel alium occidere: hortandi essent
 homines statim cum baptisati fuerint vt se
 ipsos occiderent: quia tūc esset tempus ca-
 uendi omnia futura peccata: cum oīa pte-
 rita essent deleta. **¶** Si hoc non licet: ergo
 nec illud. Arguit em̄ ibi de virginitate que
 consistit in integritate mētis et non carnis
 dicens: q̄ pro illa re que sine consensu meo
 auferri non potest non debet se aliquis oc-
 cidere: et talis est virginitas. Sexto neq;
 propter scandali vitationem: vt Lucretia.
S De quo Augustin⁹ libro. i. de ciuitate dei.
 ca. xix. et Titus liuius de origine vrbls. li-
 bro primo narrat: cum maritus Lucretie
 Collatin⁹ nomine: in obsidione ardee ciuit-
 tatis rutilorū esset: et teneret cū sexto filio
 Tarquinio filio Tarquinij superbi et alijs
 iuuenibus: inter ipsos ortus est sermo de
 vxoribus suis: et cepit vnusquisq; vxorē su-
 am laudare: et vxori alteri⁹ preferre. Tunc
 ait maritus Lucretie. Nō est opus verbis.
 Nā veritas factō sciri potest. Ascenderunt
 ergo equos et suas vxores visitabāt ex in-
 opinato vt scirent quid agerent. Aliqui in-
 uenerunt suas vxores in conuiujs et luxu-
 rijs occupatas. Procedentes vltorius in
 oppidum Collatinum prope Rhomam: in-
 uenerunt Lucretiam cum ancillis suis in
 lanificijs occupatam: et laus vxorū penes
 Lucretiam remansit. Sertus vero Tar-
 quinius filius regis amore eius statim ca-
 ptus: deliberauit quomodo copiam eius
 habere possit. Igitur paucis diebus inter-
 lectis ignorante Collatino ad Lucretiam
 euz vno comite tantū venit. Que benigne
 ipsum receptum post cenam ad cubiculum

deducifecit. Qui omnibus dormientibus
 ad Lucretiam clam accessit: et sinistra ma-
 nu pectus Lucretie opprimens. Tace in-
 quit Lucretia: Sert⁹ Tarquinius sum: fer-
 rum in manu habens: quo morieris si vo-
 cem emiseris. Ad hec verba pauida tacuit.
 Tunc ei amorē suum indicabat. Quam cū
 non potuisset sic vincere minatur se interfe-
 cturum vnum ex seruis eius: et interfectū
 positurū in locum eius iuxta ipsam etiā in-
 terfectam: vt sic in adulterio necata vide-
 retur. Quo timore victa cōsensit. Que po-
 stea in presentia viri et patris sui se interfe-
 cit cum ferro. Quod factū deleuit regium
 nomen de vrbe. Septimo neq; ppter ama-
 ti adhesionē: vt Tyibes et foimelius: sene-
 ca et pauli. a vxorē eius. vt dicit Ioannes
 Boccaci⁹. in libro de claris mulierib⁹. Ta-
 les omnes homicide sunt: et p cōsequēs dā-
 nati sunt. Tertio quidā errauerunt dicen-
 tes: q̄ homo posset aliū occidere quādo da-
 ret sibi licentiam vel iuberet: qd̄ falsum est.
 Nāz dato q̄ aliquis peteret et vellet occidi
 ab alio: nō excusaretur alius ab homicidio
 occidendo ipsum. Vnde. ij. Regū. i. David
 mandauit puniri sicut homicidā illum qui
 dicebat se occidisse Saul: eo tamē petente
 et volente. Quarto quidā errauerūt dicen-
 tes: q̄ quilibet ch̄ianus licite possit occide-
 re iudeum et sarracenū: et nō facit cōtra il-
 lud. Non occides quod falsum est: vel aliū
 peccatorē: furem aut pessimū hoīem: quia
 dicit Augustinus li. i. de ciuitate dei. Qui
 sine publica adminislratiōe maleficiū inter-
 fecerit velut homicida iudicabit: tāto am-
 plius quāto sibi potestātē a deo non cōmis-
 sam vsurpare non timuit. Hec Augustin⁹.
¶ Ideo dr. xxiiij. q. iij. ca. Ille gladium ac-
 cipit: qui nulla superiori ac legitima pote-
 state iubente vel cōcedente in sanguinē ali-
 cuius armatur. et xxiiij. q. viij. ca. quicumq;
 percutit. Pertinet hoc tantū ad habentem
 auctoritatē sicut ad principem vel ad iudē-
 cem. Exēplum ponit Thomas vbi supra.
 Sicut ad medicū cui cura infirmi est com-
 missa pertinet prescindere membrum putri-
 dū et nō ad aliū cui nō est cōmissum. Quin-
 to quidam errauerūt circa illud pceptum.
 Non occides: dicentes q̄ non licet occi-

Dere quacumque auctoritate siue publica siue priuata: quia deus simpliciter dicit. Non occides. Talis opinionis sunt sarraceni qui malos de lege ipsorum non occidunt: sed qui se mel furatur mutilant eum in pede vel manu et si secundo facit opus malum: mutilant eum in altero pede vel manu sine exigentia delicti: sed hec opinio est contra sacram scripturam veteris testamenti. Exodi. xxiiij. Maleficos non patieris viuere super terram. Item. Si quis de industria atque per insidias occiderit proximum: ab altari meo euelles eum et morietur. et ponis extra de homicidijs. capi. i. Non ergo peccant iudices aut principes si occidunt maleficum dummodo non fecerint ex odio et auaricia. Ideo dicit Thomas in libro de regimine principum: quod magnum meritum iudex consequitur reum occidendo: sicut magnum supplicium meretur innocentem damnando. Dicit sanctus Thomas ubi supra. Sicut est in corpore naturali: sic etiam est in corpore mystico et ciuili. Sed in corpore naturali pro eius salute abscinditur aliquando membrum putridum ut totum corpus seruetur: sic unus periculosus communitati et corruptiuius aliorum laudabiliter et salubriter sine peccato occiditur: ut bonum commune conseruet. Ad hoc dicunt enim fermentum totam massam corrumpit. ut dicitur prima ad Corinthios. v. Simile patet in malis herbis que ab hortulano eradicantur et suspicantur ne bonas destruant hoc idem patet in canone. ab imperatoribus xxiiij. q. iij. §. penultimo. ubi sic dicitur. Ecce quod nonnunquam est obuiandum peruersis et iniuria sociorum est armis propulsanda ut et malis adempta facultas delinquendi et bonis operata facultas libere consulendi ecclesie ministris. et. xxiiij. q. v. ca. Adiles cum est obediens potestati sub qua legitime constitutus est qui hostem occidit: nulla ciuitatis sue lege reus homicidij est imo nisi fecerit: reus erit imperij deserti atque contempiti. Item in ca. reus sanguinis. ubi dicit Gregorius. Qui enim potestate publica functus ipsius legis imperio malos punit: nec illius precepti transgressor: nec a celesti patria alienus habetur. Item dicitur in. c. cum minister. et. c. lex eterna et. c. officia. Ubi dicitur. Officia vindicte prent

implere boni bono animo: quod et iudex et lex. et. xxiiij. q. viij. c. Quicumque percutit malos in eo quod mali sunt: et habet causam. i. potestatem occisionis: minister dei est. Qui pro sine aliqua publica administratione maleficum: furem: sacrilegum: adulterum et periturum et quemlibet criminiosum interfecerit aut trucidauerit: vel membrum debilitauerit: velut homicida iudicabitur: et tanto acrius quanto non sibi a deo concessam potestatem abusiue usurpare non timuit. hec Augustinus libro primo de ciuitate dei. Non ergo peccat iudex si occidit maleficum imo meretur si facit propter iusticiam. Sed si faciat propter odium aut propter vindictam: peccat mortaliter. Si autem facit propter conseruationem communitatis boni vel propter executionem iusticie est sibi meritorius apud deum. Cuius rei exemplum recitat Martinus in chronica sua. quod anno dñi. M. cccc. viij. fuit papa Gregorius sextus. qui latrones in partibus romanorum occidit pro se faciens securitatem peregrinis. Quare clamabant in roma quod esset homicida: non papa. Cui post infirmo cardinalis dixerunt: quod non liceret eum inter papas in ecclesia sancti Petri sepeliri. Quibus respondit: quod stulte loquerentur. quoniam Ezechiel. xiiij. dñs precepit sacerdotibus quod se deberent ponere murum pro domo israel. Sic ipse fecisset: et tamen iussit quod corpus suum mortuum poneretur extra claustrum ecclesie sancti Petri. Si voluntate diuina reseraretur ecclesia: corpus inferret. Si non: tunc faceret cum corpore quicquid vellet. Postea turbo diuinitus venit et ecclesiam aperiens predictum corpus imponendum docuit.

De triplici inhibitione homicidij.

Hic triplex homicidium inhibetur. Primum est in corde: et dicitur spirituale. Secundum est in ore: et dicitur vocale. Tertium est in opere: et dicitur reale. Homicidium cordis tripliciter committitur. Primo odiendo ad mortem. Secundo proponendo occidere. Tertio consentiendo in mortem proximi. Peccant ergo primo contra illud preceptum qui odit fratres suos usque ad mortem: et tales dicuntur homicide in corde. secundum illud Ioan. iij. Qui odit fratrem suum homicida est. Tale siquidem potuit dici homicidium fratrum Ioseph. Gen. xxxvij.

Preceptum Quintum

Eoderant enim eum res eius: nec poterat ei quicquam pacifice loqui. Et cum deliberassent eum occidere: dixit Judas fratribus suis. Quid prodest si occiderimus eum? Melius est ut venundet. De tali homicidio dicitur de pe. distin. j. c. Homicidiorum vero tria genera dicebat beatus Petrus esse: et penam eorum pariter fore dicebat. Sicut enim homicidas interfectores fratrum: ita et detractores quoque eorum eosque odientes: homicidas esse manifestum est: quod qui occidit et qui odit fratrem suum et qui ei detrahit homicide pariter esse demonstratur. Sed quod sanctus Thome in secunda secunde. q. xxxiii. ar. iij. vtrum omne odium proximi sit peccatum mortale? Respondet. quod homo in fratre potest habere odium peccatum: et omne illud quod pertinet ad defectum diuine iusticie: sed ipsam naturam fratris non potest aliquis habere odium sine peccato. Ideo dicitur lxxxvi. di. c. Odium habent peccata non homines. Hoc autem quod in fratre odium. scilicet culpam et defectum boni pertinet ad fratris amorem. Ideo dicit propheta. Perfecto odio oderam illos. Super quo dicit Cassiodorus. Perfectum odium est homines diligere eorum vicia semper horrere. Et Hugo super Ecclesiasten dicit. quod perfectum odium est: quo crimina odium: et non homines. Ubi autem est peccatum mortale: est grauissimum peccatorum considerando ipsam deordinationem: quam homo per odium directe se opponit charitati odinendo ipsum proximum. Notandum quod in sacra scriptura inuenitur triplex odium: quod scilicet inuenitur. Odium diuinum quod est formidandum. Odium perfectum quod est frequentandum. Odium imperfectum quod est euitandum. Primo inuenitur odium diuinum quod est formidandum. De quo Ecclesi. xij. Altissimus odium habet peccatores. id est ad modum odientis se habet: quia cum talis motus animi: quem nos vocamus odium: non possit cadere in deum: habet se tamen ad modum odientis in quantum subtrahit gratiam malis et gloriam: et eis infligit penam. Ideo dicitur Sapient. xiiij. quod odio sunt deo impius et impietas eius. Odium tamen singulariter sex peccata pre aliis peccatis: et septimum detestatur anima eius. scilicet oculos sublimes. Linguam mendacem. Manus effundentes innoxium sanguinem. Conmachinas cogitationes pessimas. Pedes veloces ad currendum in ma-

lum. Proferentem mendacia. Testem fallacem et eum qui seminat inter fratres discordias. Secundo est odium perfectum quod est frequentandum dicendo cum propheta. Iniquos odio habuit: et legem tuam dilexi. Amos. ij. Odium te malum. et diligite bonum. Et sic faciebat David dicens. Odium ecclesie malignanteum. Et cuiuslibet nomen a domino dicatur. Duxisti iusticiam et odisti iniquitatem: propterea venit te deus et cetera. Sed iam non mali sed boni contra habent odium. Ergo languet virtus: destruuntur ciuitates: et annihilantur communitates. Cuius exemplum ponit beatus Augustinus lib. v. de ciuitate dei. c. ix. de ciuitate romana: que tandem durauit in potentia et fama prodiu prudentes et sapientes odio habuerunt prauos et malos. Sed postquam ad miserunt malos ad eorum defectus non aggravare: intantum multiplicata est prauitas ut boni et virtuosus pauci remanerent: et in breui ciuitas defecit. Hoc dicit Augustinus lib. v. de ciuitate dei. c. ix. Introducens dictum sapientis caritatis: quod ponit Salustius in Catilinario. Inter bonos et malos discrimen nullum. Omnia virtutis premia ambitio possidet. Ideo sequitur destructio ciuitatum et annihilatio terrarum: quia inter bonos et malos nulla differentia habet: quia equaliter admittuntur ad officia: adulteri: usurarii et homicide. Tertio est odium quod est euitandum: et istud est quod non oditur malum: sed homo oditur. De quo propheta in psalmo. Odium iniquo oderunt me gratis. Et propheta Aggeus. c. penultimo. Anusquisque odit primum suum: et damnum pro damno: vindictam pro vindicta sanguinem pro sanguine requirit dominus. Istud autem odium oritur ex duplici causa scilicet quod declarat sanctus Thomas secunda secunde. Prima est inuidia. Secunda est ira. Primo enim nascitur ex inuidia: quia inuidia est tristitia de bono alterius. Ad quam sequitur desiderium priuationis illius boni quod proprie est odium: quod sicut amare est valde bonum amato. id est quod amatus habeat bonum. Ita odium quod est oppositum amori est nolle bonum odito. id est quod oditus priuet illo bono. Et habet istud odium scilicet hoc producere tres fructus iniquos. De quibus loquitur Bernardus in

sermone quodā. vbi dicit q̄ inuidia odium
 odium vero damnū z obduratiōe: obdu-
 ratio crudelitate parit. Est ergo primus
 fructus istius odij dānificatio: q̄ q̄ inique
 odit: querit semp̄ damnū eius quez odit
 vt ponit Augustinus in quadaz omeia di-
 cens: q̄ septē dāna q̄rit odiēs cōtra aduer-
 sarium. Primū est in infamia. Scdm̄ est in
 substantia. Tertiu est in familia. Quartuz
 in amicitia. Quintū in cōditione. Sextum
 in p̄ia. Septimū in p̄sona. Scds fructus
 est obduratio cordis: quia odium obdurat
 cor: sicut lapidem super inimicū. Et est du-
 rum: sicut fīm Berū. in li. de cōsideratiōe ad
 Eugenū: qd̄ p̄tritiōe nō scindit pietate nō
 emollit: p̄cibus nō flectit: minis non cedit:
 flagellis indurat. Legit etiā in Suetonio
 de duodecim cesaribus: q̄ dum domician⁹
 impator mortuus fuisset: corpus eius posi-
 tum est in rogo. i. in igne fīm morem posi-
 tum. Et combusto corpe cor eius integruz
 fuit repertū. De quo admirati ministri qui
 rem viderant: iteruz ip̄m cor posuerunt ad
 ignē: qd̄ minime cōburi potuit: sed verum
 est in materiam qd̄ammodo lapidis z duric-
 ie. Stēdētes aut̄ illud pitis medicis: in-
 uētum est q̄ ex veneno quodam subtili vñ
 mortu⁹ erat domician⁹ hoc p̄tigisset. Istū
 cor si recte sentimus est proprie cor odij ve-
 neno respersum: ita q̄ induratū est: q̄ sicut
 dicit Berū. Cōtritione non scindit: q̄a q̄-
 q̄ fiat cōfessio z aliq̄liter moueat ad cōtri-
 tionem: remanet tñ integrū odio. vt p̄tz ex-
 perientia de istis odijs z p̄tialitatib⁹ ciuū
 inter se. Pietate non emollitur: imo crude-
 lio: efficit: qd̄ ē pp̄ie cōtra naturā. Si aut̄
 vt ait Seneca. quis pietatis natura moue-
 tur ad egrum: z mente moueri debet: q̄ si-
 cut languor corporis: ita viciū morb⁹ est asa-
 rum. Est etiā durz: q̄ nō flectit p̄cibus siue
 sint preces amicoz: siue preces prelatoz: si-
 ue q̄ plus est preces dei. Et minis nō cedit
 q̄ si flagellat in firmitate aut dānatiōe tē-
 poralium aut priuatiōe filioz: non tamē ce-
 dit deo vt velit inimicitias deponere. Fi-
 naliter flagellis induratur: p̄pter quod in-
 quit propheta. Aufer a me cor lapideum: z
 da mihi cor carneū. Tertius fructus istius
 odij est inhumanitas: id est crudelitas: q̄a

obduratus odio contra proximū est crude-
 lis vsq̄ ad occisiones proximi. Et sic patet
 q̄ odiens fratrem suum: non solū est homi-
 cidā anime sue p̄ peccatum mortale. s. odi-
 um: sed etiam sequit̄ homicidiuz reale pro-
 ximi. Quod patet tribus exemplis. Primo
 in Layn contra Abel fratrem suum. vt pa-
 tet Genesis. iij. Videns Layn q̄ munera
 Abel erant accepta apud deum magis q̄
 sua: odium contra ip̄m concepit vt interfici-
 ceret eū. Dī est Gene. iij. Obtulit Layn
 de fructib⁹ terre munera domino. i. spicas
 triticeas corosās. Abel q̄ obtulit de p̄i-
 mogenitis gregis sui: id est de melioribus
 Et respexit dominus ad Abel z ad mune-
 ra eius: sed ad Layn z ad munera ei⁹ non
 respexit. Nam percepit Layn q̄ munera
 Abel erant deo accepta: z nō sua: per ignē
 immisum a deo consumentem oblationez
 Abel. Unde translatio Theodosionis ha-
 bet. Et inflammavit deus super Abel. Et
 talis inflammatio fuit signum manifestum
 diuine acceptatiōis: sicut patet in oblatio-
 ne Bedeonis. Iudicum. vj. Et in oblatiōe
 Helie. iij. Regū. xvij. Et in oblatiōe Sa-
 lomonis. ij. Paral. iij. Sequit̄. Frat⁹ La-
 yn vehementer. s. inuidens gr̄e fratris in-
 nocētis: z cōcidit vult⁹ ei⁹: q̄ tristitia men-
 tis apparet ex deiectione vultus. Et duxit
 eū foras in agrū: z eū occidit. Qui r̄dit.
 Abi est Abel frater tuus? Qui r̄dit.
 Nescio. addēs mendaciū fatricidio. Nun-
 quid custos fratris mei sum ego: q̄. d. non.
 Et dñs dixit. Quid fecisti? Vox sanguinis
 fr̄is tui clamat ad me de terra. nūc ḡ male-
 dictus eris: quia maledicet tibi p̄pter hor-
 rorē maleficij tui. Cū operatus fueris ter-
 rā nō dabit fructus suos: vagus z pfugus
 eris sup̄ terrā: quia om̄ibus eris odiosus.
 Et ideo in nullo loco securus. Sic erit et
 omnibus homicidis. Sequitur. Posuit do-
 minus signum in Layn: scz vt ab omnibus
 cognosceretur fratrem suum occidisse. Sic
 omnes homicide signuz habent in facie. s.
 visum horribilem post homicidium. Scdo
 hoc patet in fratribus Joseph qui propter
 odiū quod habuerunt contra eū posuerūt
 eum in cisternā vt eum occiderent z vendi-
 derūt eum in egypto: vt patuit supra. Ter-

Preceptum Quintum

tio hoc patuit in Romulo et Remo: quia Romulus ex odio quod habuit contra fratrem suum eum occidit fecit. ut patet. vij. q. i. c. in apibus. ubi dicit Hieronymus. Roma condita simul duos fratres reges habere non potuit sed parricidio dedicat: id est maculat. Historia ponit ab Augustino in de ciuitate dei. Istud odium non solum fuit inter Cayn et Abel: inter fratres Joseph et eum inter Romulum et Remum: sed nunc inter deum et diabolum. ps. Supbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Inter sanctos et damnatos: inter clericos et laicos: sicut inter cattum et canem. Nota causam huius in quodam exemplo. Item inter virum et uxorem: inter patrem et filium: inter matrem et filiam: inter fratres: inter consanguineos: inter principes seculares et spirituales: quia principes seculares vellent habere dominium spiritualium: et tamen quodammodo ista non habent non cessant: et econtra spirituales vellent dominium habere temporalium. Est etiam inter fratres religiosos et sacerdotes seculares. Causam huius assignauit quidam burdese rindens dixit. quod fratres libenter vescuntur ouis assatis: sacerdotes seculares libenter comedunt pullos assatos et sic fratres odunt sacerdotes qui comedunt pullos: unde debeant produci oua. Et sacerdotes odunt fratres: quia comedunt oua unde debeant procreari pulli. Sed fortassis mihi obijciat aduersarius illud Luce. xiiij. quod dixit Christus ad turbas. Si quis venit ad me: et non odit patrem suum et matrem et uxorem et filios et fratres et sorores: adhuc autem et animam suam: non potest meus esse discipulus. Ad hoc respondet beatus Gregorius ibidem in omelia. dicens. Si percunctari libet quod parentes et carnaliter propinquos precipimus odisse et quod iubemur et inimicos diligere. Sed si vim precepti perpendimus utrumque agere per discretionem valemus: ut et eos qui nobis carnis cognatione coniuncti sunt: et quos proximos nouimus diligamus: et quos aduersarios in via dei patimur: odendo et fugiendo nesciamus. Hec Gregorius. Sequitur. Adhuc autem et animam suam etc. Tunc enim animam nostram odimus: cum eius carnalibus desideriis non acquiescimus: et cum eius appetitum frangimus: et eius voluptatibus reluctamur.

Sed nunc generaliter est odium: Circa bonorum operum executores. Circa suorum scelerum reprehensores. Circa peccatorum informatores. Dico primo quod mali odium bonorum executores in seculo et in claustris. Illi a malis amplius oduntur et continentur qui in bonis operibus amplius et diligentius occupant. secundum illud Prover. xxix. Viri iniqui oderunt simplicem. Et sic oderunt Egyptii filios Israel: quod est potius ad eorum commendationem quam vituperationem: quod patet quadruplici exemplo. Primo exemplo lucis: quia non est derogatio lucis sed commendatio si eam fugiunt vesperationes. Sancti enim viri sunt lux: quia habent lucidam conscientiam et famam. Vespertiones autem peccatores sunt: qui diligunt opera tenebrarum et odium lucem: ideo cum lucidis viris conuenire non possunt. prima ad Corinthios. vi. Que societas lucis ad tenebras. Secundo patet hoc exemplo odoris. Non enim est derogatio: sed commendatio odoris: si eum fugiunt serpentes. Sed serui dei sunt odoriferi in fama. i. ad Corinthios. Bonus odor Christi fumus in omni loco. Mali autem sunt serpentes: quia virus detractionis semper portant in lingua. Psalmus. Venenum aspidum sub lingua eorum. Tertio hoc patet exemplo coloris. Non enim est derogatio: sed commendatio coloris: si ceci falsa de ipso iudicant. Sed sancti viri sunt colorati albo puritatis: nigro humilitatis: rubeo charitatis: peccatores autem ceci sunt. Sapientie. ii. Excecavit enim eos malicia eorum. Unde cum quidam iuuenis speciosus diceret Diogeni philosopho. Si omnes me odirent sic cut te: suspensio me perimerem. Respondit. Et ego perirem: si me quemadmodum te amarent. Quarto hoc patet exemplo medicorum: quia non est derogatio medicorum: sed commendatio si frenetici eos contemnunt. Sed serui dei sunt medici ab omnibus honorandi. Ecclesi. xxxviii. Honora medicum propter instantem necessitatem. Frenetici autem sunt peccatores qui manus sibi iniiciunt. Sap. vi. Occidit homo pro malicia animam suam. Causa huius odij est dissimilitudo vite. Iohannes apostolus. Nolite mirari si odit vos mundus: quoniam translati sumus

de morte culpe ad vitā gratie. Ideo dixerunt impij. Vanis est nobis etiam ad videndum: quia dissimilis est operibus nostris. Sap. ij. Tale fuit odium quod cayn habuit adversus Abel. Secunda causa est prerogativa amoris et gratie: quia cum bonos viros vident apud deum et homines proficere odium eos et dolent. Genesis. xxxij. Dederat enim Esau Jacob. Sic Gen. xxxvj. Videntes fratres Joseph quod a patre cunctis fratribus plus amaretur oderant eum. Tertia causa est odium domini. Ideo eos diligere non possunt. Joannis. iij. Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. Non potest placere servus ubi displicet dominus. Matth. x. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Secundo odium est circa suos scelerum reprehenses. Amos. x. Odio habuerunt corripientem in porta: et perfecte loquentem abominati sunt. Lulus exepit primum in rege Achab iij. Reg. xxij. quia de propheta Michia dicebat. Odio inquit eum: quia non prophetavit mihi bonum: sed malum omni tempore. Sic mali odium eorum correctores. Aliud exemplum patet in Apostolo: qui scribebat ad Gala. iij. Factus sum vobis inimicus verum dicens. Ideo dicebat Augustinus. li. x. cōfess. Veritas odium parit. Omnes quippe amant veritatem lucentem: sed odium eam redarguentem. Sic multi propter veritatem annunciantem occisi sunt. Nam Esaias ferratus est: quia dixit iudeis. Audite principes zodomorum et ceteri Hieremias lapidatus et ceteri. Joannes baptista decollatus: quia dixit regi Herodi. Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Apostoli et ceteri martyres occisi sunt. Item historialiter dicitur: quod fuit quedam domina que habuit tres gallos: et habuit amasium suum in camera. Primus gallus cantavit: et ancilla finxit se intelligere cantum galli dicens domine sue. Domina non intelligit quid iste gallus cantu suo dicit. Respondit non. Ancilla dixit. Gallus dicit vos habere amasium vestrum in camera. Respondit domina. Propter hoc debet mori. Et comesto secundus gallus cantavit. Tunc ancilla ad dominam ait. Auditis quid iste dicit. Respondit. Non. Tunc ancilla. Gallus dicit. Socius meus

mortuus est propter veritatem. Respondit domina. Propter hoc debet mori. Et eo occiso tertius gallus cantavit. Tunc dixit ancilla. Iste gallus cantat. Qui vult habere pacem: debet esse surdus mutus et cecus. Moraliter. Per mulierem denotatur ecclesia que habet tres gallos. id est tria genera predicatores. Primi sunt apostoli qui propter veritatem occisi sunt: et persecuti sunt. Secundi sunt sancti viri qui hoc populo predicaverunt quod eorum socii. id est apostoli: et propter veritatem perdidit vitam. Sed moderni predicatores qui significant per tertium gallum predicant: et qui volunt habere pacem temporalem sunt muti surdi et ceci. Muti sunt quia non corrigunt vicia hominum. Juxta illud. Canes muti non valentes latrare. Contra quos dicitur. xj. q. iij. c. Nolite timere eos qui occidunt corpus: ne forte propter timorem mortis non libere dicatis quod audistis: nec fiducialiter predicetis omnibus quod in aure solus audistis. Sequitur. Non solum ille proditor est veritatis qui transgrediens veritatem pro veritate mendacium dicit: sed etiam ille qui non libere veritatem pronunciat quam pronunciare debet. Non debent ergo formidare predicationes malorum detractorem et odium eorum: sed libere et statim redarguere eorum mala opera. Dubitatur scilicet Thomam. in. j. q. xxx. arti. v. utrum veritas possit haberi odio? Respondetur quod verum in quantum habet rationem repugnantis contrarij potest haberi odio: quod contingit fieri tripliciter. Uno modo secundum quod veritas est causaliter et originaliter in ipsis rebus: et sic homo aliquando odit aliquas veritates dum esse nollet verum quod est verum. Alio modo secundum quod veritas est in cognitione ipsius hominis qui impedit ipsam a persecutione amari: sicut si aliquis nollet cognoscere veritatem fidei ut libere peccaret. In quorum persona dicitur Job. xxij. scientiam viarum tuarum nolumus. Tertio modo habet odio veritas tanquam repugnans: puta ut est in intellectu alterius: puta cum quis iaceret in peccato odit quod aliquis veritatem circa suum peccatum cognosceret: et secundum hoc dicit Augustinus. confessionum. quod homines veritatem amant lucetam sed odium eam redarguentem. Hec Thomam. Tertio odium scilicet informationem. Iste enim non solum odium reprehendi. imo etiam informationem

Preceptum Quartum

Etionē, s. doceri et informari: sicut aues imū de odiūt lucē ac p hoc tales odiūt sapiētā et doctrinā. Jo. iij. Omnis q male agit odit lucē et c. Boetius lib. ij. de consola. p̄sa. vj. Quid est q quisq̄ in aliū facere possit qd ab alio sustinere non possit? Busiridē accēpimus et c. Unde Esopus. Sic nocet innocuo nocuus: cauamq̄ nocēdi. Inuenit: hī regnant quilibet vbe lupi.

Secūdo modo habet fieri homicidiū in corde proponendo occidere sicut p̄posuit Esau occidere fratrem suum Jacob dicēs. Veniēt dies luctus p̄is mei et occidā frēm meum Jacob. vt p̄tz Bene. xxvij. Tales sunt vindicatiui qui expectāt locū et tēpus quo usq̄ vindicent se aut mutilando aut occidēdo primū. Cōtra quos Franciscus petrarcha lib. j. de re. vtri. for. c. j. Nobilissimū vindicte gen⁹ inq̄t est parere. Nam multo est sanctius multoq̄ deformius obliuisci iniuria q̄ vlcisci. Venero sior: nulla est obliuio q̄ offense. Sequit̄. Vltionis momentanea delectatio: misericordie sempiterna. Duorum nempe delectabilū est p̄ferendū: qd̄ diutius delectat. An̄ fac tu hoc quo perpetuo deleteris. An̄ ibi dē r̄ndet discipulo suo dicēti. Licitū est vlcisci. R̄ndet ei. Nulla lege licitum est. Volo q̄ defensio licita sit: sed vltio fetida est. Scriptū em̄ est. Qui vindicare vult a deo inueniat vindictas. Et rursus. Vltio: et ego retribuā eis in tpe dicit dñs. Vltud tps̄ expecta. Sequit̄ infra. Multos q̄dem vindicasse penituit: neminē pepcisse. Hec ille. Notandum q̄ in sacra scriptura inuenit̄ triplex vindicta: scilicet crudelitatis et seucie quā facit petō: crudelis. Equitatis et iusticie quā facit p̄latus fidelis: auctoritatis et potentie quā facit de⁹ in celis. Prima est crudelitatis et seucie: cōtra quā Leuiti. xix. Nō queras vltionē nec memoreris iniurie ciuiū tuor. ad Roma. xij. Mihi vindictā: et ego retribuā. Sed multi sunt q̄ diuinū officīū vsurpāt et p̄sumūt vsq̄ ad vltimā seuitiā se vindicare: similes canī qui lapidē p̄iectū solet in ore recipere: et p̄ ardore vindicte ip̄m tentat mordere. Et sic proprias dētes destruit. Hec aut̄ vindicta cōtingit sex modis esse peccatū. Primo appe-

tendo vindictā de illo q̄ non meruit scz sup innocentē. Ergo pessime faciūt illi q̄ vnum ictum de iniurijs illatis sumūt in filijs aut p̄pinq̄s faciētes vindictā sanguinis sup eo q̄ nullā culpā cōmisit. Sise patet i guerris vbi paup̄ rustic⁹ et innocēs p̄pter peccatū alterius eiusdē loci bonis priuaf spoliāf et occidit. Scdo qñ appetit plus q̄ meruit vt si q̄s in verbo vnico offendit manu aut pugno percutit aut gladio. Dubitat̄ vtrū licitū sit aliqñ p̄ximum pcutere. Respōdetur fm̄ Raymūdū q̄ percussio aliqñ fit ex malicia: aliqñ ex supbia: aliqñ ex odio. Et hoc est peccatū mortale. Quādoq̄ autē fit ex charitate. s. causa correctionis et huiusmodi. Et hec percussio in omnib⁹ habentibus potestatem est licita in suos subditos: quādo non fit ex vindicta. Dubitat̄ vtrū percutienti vnā maxillam altera sit p̄bēda? Respōdet August. in epistola de puero cēturtonis dicēns. Precepta paciētie magis sunt ad preparatiōē cordis q̄ ad opus qd̄ in aperto fit vt in secreto teneat̄ animi paciētia: in manifesto aut̄ id fiat quod eis videtur prodesse ad salutē quibus bene velle debemus. An̄ et dñs Iesus se percutientē reprehendit dicēns. Si male locutus sum testimoniū phibe de malo. Si autē bene: cur me cedis. Joā. xvij. Et plus percussus in faciem dixit. Percutiet te deus paries dealbate. Actuum. xxij. Tertio vidicta fit cum peccato quādo non debito ordine fit: quando p se homo vult vindicare et non p iudicem vel p̄latus: ad quod de iure pertinet vindicta. Non vos defendentes charif simi sed date locum ire. Ad Romanos. xij. Item dicit̄ ibidē. xij. de iudice. Non em̄ sine causa gladiū portat: dei enim minister est vindex in iram ei qui malum agit. Itē patet. xxij. q. v. capitu. j. et c. reus sanguinis. et in multis capitulis. Querit̄ vtrum iniurie malorum sunt tolerande. Respondet Thomas secūda scbe. q. cvij. dicēns q̄ mali tolerandi sunt a bonis in hoc q̄ iniurias proprias patienter sustinent: fm̄ quod oportet. Unde super Laticorum. ij. Sicut lilium inter spinas. Dicit̄ Glosa. Non fuit bonus qui malos tolerare non potuit. Secundo si eius iniuria redundat in inipa-

riam ecclesie nō debet sustinere: sed se vindicare. Unde Augustinus in epistola ad Bonifacium. et ponitur. xxij. q. iij. vbi maximianus cōmendat episcopū inuocantem auxilium imperatoris contra hostes ecclesie dicit Augustinus. Si non fecisset hoc non fuisset in eo laudanda sua patientia: sed reprehendenda sua negligentia. Tertio quando vergit in iniuriā dei tūc pōt q̄s p̄ priam iniuriā vicisci: vt patet de helya qui fecit ignem descēdere super illos qui venerant ad capiendū illum. vt patet. iij. Reg. i. Legit etiam de Thoma apostolo q̄ imprecat⁹ fuit et qui manu ei dederat alapaz vt a canibus manus cōuuiuo portaret non zelo vindicte exercende: sed zelo diuine iusticie et potentie manifestande. Sic Silvester papa excōmunicauit eos qui miserunt eum in exilium. vt patet. xxij. q. iij. ca. qui lisarius patricius vester. Quarto quando vindicta propter odium fit quando solum appetit vindictam vt vindicet: non vt bonum iusticie cōseruet. Ideo dicitur. xxij. q. iij. c. q̄ christus. Ibi dicit q̄ christus discipulos suos increpauit quia ignem de celo venire super eos gestiebant qui ip̄m nō receperant. Sequit̄ ibidem. Apostoli non zelo iusticie sed amaritudinis odio ob iniuriam sue expulsiois vindicandam samaritanos igne volunt consumere: dominus autem volens iniuriam proprie persone cū patientia et gaudio tolerare: iniuriā vero diuinam nō inultam relinquere ait. Hec t̄is cuius spiritus estis historia patet Luca ix. Sed dices. Ex quo patienter sufferre debeo: rogo vt mihi aliqua dones documenta cōtra impatientiā: et qualiter me debeo habere in iniurijs illatis? Respondetur q̄ homo debet quatuor seruare. Primo vt eam in solatiū cōuertat. de quo Seneca ponit exemplum in libro de ira. Cum Diogones inq̄t philosophus quandā causam habuisset tractare cum lentulo: lentulus attracta pingui salina expuit in faciem eius. Ille autem faciem extergens dixit. Affirmo eī o Lentule omnes falli qui negāt te os habere. Ideo dicit Seneca. Iniuria data in risum iocumq̄ vertat̄. Secūdo vt iniuriam recepisse obliuioni tradat.

Cuius figura habet Gene. xij. de Ioseph qui fuit oblitus scelus fratru suoz dicens. Obluisci me fecit deus oim maloz. Ideo dicit Salomō. Eccl̄. iij. Omnis iniurie p̄ ximi tui ne memineris. Tertio vt in iniurijs mansuetudo respondeat. Ideo dicit p̄sus q̄ mansuetudo est quietatio ire. Prouerbioloz. iij. v. Respōsio mollis frangit iram: sermo aut̄ durus suscitāt furorem. Narrat Seneca vbi supra de angusto cesare: q̄ cū quidā diceret ei: o tyranne: o tyranne. Respondit. Si essem tyrānus nō diceres illa. Quarto vt iniuriā recepisse neget. de quo Seneca vbi supra. Quid facit sapiens colaphis percussus? Rēdet. Faciet sicut Laeto: quem cū quidam in os percuteret: negauit se iniuriā ab illo recepisse. id dicit ap̄s. ii. ad Corinth̄. xii. Libenter suffertis insipientes cum sitis ipsi sapientes. Notaandum q̄ iniuria est duplex. s. grauis et leuis. Leuis est q̄ modica impulsione vel percussione palme manus pedis vel lapidis aut baculi illata est. Sed grauis iniuria est membrorum mutilatio: fractio dentis: capillatio magna effusio sanguinis. Nota q̄ iniuria fit tribus modis. s. re: cum manus inferuntur: verbis q̄ fit conuiciū: literis cū aliq̄s ad infamiā alicuius libellum vel famosum carnē cōficit: ascribit vel prodit. Q̄ est pena capitis. vt pt̄. l. de famosis libellis. l. vnica. Item fm canones sunt excōicandi. vt. v. a. i. c. Quidā maligni. et ca. sequenti dicit. Ibi qui inuēti fuerint famosos libellos in ecclesia ponere anathematizent. Et ibidē. c. Si quis famosum libellum siue domi siue i publico siue in quocūq̄ loco ignarus repperit aut corrupat p̄us q̄ alter inueniat aut nulli p̄fiteat̄ inuentū. Si vero nō statim easdez cartulas corruperit vel igne cōbuserit s̄ vim earz dolose manifestaauerit: sciat se q̄si auctore h̄mōi delicti capitali sentētia subiugādū. Hec ibi. Item quidā sunt q̄ iniuriam facere nō p̄nt: vt furiosus et impubes et fatuq̄ dolicapaces non sunt. Querit̄ vtz inimicis veniā petentibus teneamur remittere? Videtur q̄ sic. ad Colossen. iii. Donantes vobismetipsis si quis aduersus aliquē habz q̄relā. Itē Saluator Dimitte et dimittemini. Respondet quidā sup̄

Preceptum Quintum

E per. iij. Iniarū. Ex nimio damno illato alti-
 cui solent tria oriri, scilicet Rancor in corde,
 Signa rancoris in opere. Actio iuris con-
 tra iniuriantē. Primum tenet hō statim di-
 mittere veniā veraciter petēti: et parato se
 emēdare cōtra facultatē suam. De q̄ pōt in-
 telligi. Luce. xvij. Si reuersus fuerit ad te
 dicens. Penitet me. Dimitte illi. Immo eti-
 am si nō petat: adhuc tenetur homo remit-
 tere signa rancoris. ¶ Pro intellectu illius
 est sciendum: q̄ duplicia sunt signa rancor-
 ris. Propinqua. s. ex quibus potest quis fa-
 cilliter cognosci: vtz. gerat rancorem cōtra
 alium: sicut si prius locutus est ei salutand-
 o eū: et hoc iam non facit. Alia sunt signa
 remota ex quib⁹ nō potest facilliter cognos-
 ci vtrū odiū gerat: vt si non totiens loquit
 ei. Vel non totiens vadit ad domū eius vt
 prius. Talia tenet hō remittere. Tertium
 scz actionē iuris cōtra iniuriantē non tene-
 tur homo dimittere: nisi ille sibi satisfaci-
 am suam posse. Ideo dicitur in Decretis.
 xxxij. q. iij. Si illic. Nemo tenet remitte-
 re iniuriā: nisi sibi satisfactū sit. Ideo etiaz
 dicit de iniurijs et damno datus. cap. Si ri-
 xati fuerint hoies et percusserit alter fratrem
 suū lapide vel pugno: et mortuus nō fuerit
 sed iacuerit in lecto: qui percusserit operas
 eius. s. amissas et expensas in medicos re-
 stituat. Et sic de alijs damnis ibidē. Quinto
 est pctm̄ qm̄ in passione vindicte nimis
 seuit ab intra et ab extra: sic q̄ non curat fa-
 cere contra preceptum dei vel charitatem
 proximi cum maledictionibus et blasphemijs.
 Contra quos Franciscus petrarcha
 de re. vtri. for. dicens. Da ire spacium: da
 consilio tempus: frena impetum. Defert
 aut desinit aut lentescet breuis hora cedit
 iratum equor. Sequitur. Plus te ipsum
 leseris q̄ hostem. Illi corpus forsitan aut
 opus: tibi animam famāq̄ corporis. Hec il-
 le. Sūt quidam qui propter paruam offen-
 sam eis illatam excellēter inflammantur:
 et cum verbis et factis se parāt ad vindictā:
 quod tamen non expedit. Quis exemplū
 in lupo patuit: qui leuiter offensus a capra
 fuerat que semel inspexerat eum: propter
 quod lupo semper ei minabatur mortem.
 Finaliter lupo et capra statuerunt die q̄

vellent mutuo conuenire: vt qui libet pro-
 neret ius suum. Vulpes debuit esse iudex.
 Adijt capra canes rogans quatenus irēt
 secum contra lupo tenendo diem. Qui
 venientes cum ea: tamen occultando se in
 arbusculis. Loqueritur lupo vulpi de ini-
 ria sibi illata: vulpes videns canes latitan-
 tes: dixit lupo. Hare frater consulere ti-
 bi vt tam paruā iniuriam non vindicares:
 sed remitteres. Respondit lupo. Nequa-
 q̄ arripiens capram per collum. Qua voci-
 ferante: mox canes venerūt ita q̄ vix eua-
 sit. Tandem veniens ad vulpem: conque-
 stus est se terribiliter laceratū. Respondit
 vulpes. Nonne dixi tibi: q̄ tam paruā ini-
 riam non deberes vindicare. Sic exempla-
 riter contingit illis qui paruā iniuriam ex-
 cellenter volūt vindicare. Sexto potest fie-
 ri sine peccato: et hoc tribus modis. Primo
 ppter maloz correctionez. Sunt em̄ pene
 quedam medicine peccantiū. Vn̄ tēporalē
 penā optare peccatoribus: vt corrigant et
 a peccatis desistant: dei beneficij est indi-
 cū. Sic em̄ scribit. ij. Machabe. vj. Et em̄
 non sinere multo tēpore peccatorib⁹ ex sen-
 tentia agere: sed statim ultiones adhibere
 magni beneficij indicium est. Secundo p-
 pter boni publici cōseruationem. Dicit em̄
 Gregorius. xxij. moralium. Euenire plerū
 q̄ solet: vt non amissa charitate inimici
 nos ruina letificet. Et rursus. Eius gloria
 sine inuidie culpa contristet cum ruente eo
 quosdam bene erigi credimus: et proficien-
 te illo plures iniuste opprimi formidamus.
 Tertio propter diuine iusticie manifesta-
 tionem. Si enim nullo modo vindicta ma-
 lorum esset appetenda: propheta non di-
 xisset. Letabit iustus cū viderit vindictam.
 Sic Moyses occidit. xxij. milia hominum
 propter idolatriam. vt patet Exodi. xxxij.
 Non zelo vindicte: sed zelo diuine iusticie
 manifestande. Non em̄ debem⁹ nosmetip-
 sos vindicare ppter multa. Pr̄o: q̄ ex tua
 vindicta vel defensione post illatā iniuriā
 nullus fructus sequit. Si em̄ eruis oculuz
 eius qui eruit tuū: ppter hoc non restituit
 tibi tuus: q̄ si q̄s cōtra legē te pctit: dign⁹
 est vt reperiatur. Sed tu nō es dignus vt
 eū reperiatur: q̄ es discipulus eius: q̄ pctul-

A sus nō repercutiebat. Quare si tu repercutis: nō solū te suū discipulū esse negas verbis: sed etiaz factis. *Sen. xxxvij.* Quid prodest nobis si occiderim⁹ frēm nrm⁹? Scdo quia fructū paciētie perdis. Nā si malum p malo reddis: fructū paciētie perdidisti. Si malum p malo non reddis: membrūz pdidisti sed fructū paciētie q̄siuisti: qz dixit Iesus In paciētia v̄ra possidebitis alas veſtras. Et Jaco. i. Paciētia pfectū opus habet. Tertio q̄a causam tuaz iniustā facis: vnde *Ps.* Si reddidi retribuētibus mihi mala zc. Quasi dicat: cadam a iusticia mea. *Jo* dicit ap̄lus ad Roma. xij. Noli vinci a malo: sed vince i bono malū. Quarto de⁹ melius vindicabit te: si ei vindictā seruaueris. Sicut em̄ est etern⁹: ita eternū vuln⁹ infligit. *Math. xxv.* *Ibunt* hij in suppliciu eternūz. Ideo ipse dicit. *Math.* vindictā: z ego retribuam. dicit dñs ad Roma. xij. Et ad *Heb. x.* *Deute. xxvj.* *Prover. xxij.* Quinto facit p̄tra euāgelii. *Math. v.* Dicitū est antiquis. *Oculū p oculo: dentē pro dēte zc.* Ego autez dico vobis: non resistere malo. *Jo* dicit ap̄lus ad Roma. xij. Non vos defendētes charissimi: sed date locū ire. Sed contra. *Paulus* vt se ab iniurijs liberaret: cōminatus fuit militib⁹: se asserens ciuem romanum. vt ptz *Actū. xxij.* Ergo resistebat malo. i. violentie. Itēz canon concedit defensionē sui in casu in quo aliquis vellet aliū occidere: z ille defenderet se: inuasorem occidendo q̄ tūc non esset irregularis vt ptz extra de homicidijs. ca. vnico. in cle. Ergo resistere malo ē licitū. Nā resistere malo vel repellere iniuriā cōtingit duplr. Aut liuore vindicte: z sic nunq̄ licet. Aut zelo iusticie: z hoc etiā duplr. Aliqñ p̄bis psuadendo ne inferat iniuriā: z sic licet ofbus. Et isto modo resistebat *Paulus* vt allegatum est. Aut factis repugnādo: z hoc adhuc dupliciter. Vel iniuriā: tunc est publica z inuitabilis quo ad mortem: z tunc licet iussu principis vel militis seu communis officialis: cui ex officio incumbit iniuriatos defendere. Vel talis iniuriā est personalis z priuata: z tūc si est necessitas inuitabilis que vitari non potest: nec p fugā: neq̄ p aliud impedimentū: sic pmittit cle-

rico z latco defendere se: z vim vi repelle re licet cuz moderamine inculpate tutele. *Christus* autē loquebatur illud. i. non resistere malo ad personas priuatas de iniuria priuata: nō ad personas cōmunes z officiales: qui ex lege z zelo iusticie maleficos habent corrigere. *Legit* in speculo historiali. libro. xvij. c. lxxj. de sancto *Math.* chario. Qui quodam die dū in cella sua sederet: z a culice vulneratus fuisset in pede dolensq̄ manu sua eū peremit qui moriens plurimum cruoris effudit. Reprehendens igif se q̄ iniuriā ppriam vindicasset: ita se condēnauit vt in pratis nudus p sex menses sederet vbi per culices z scabrones plurimū pforatus est in cute: sic ergo illic tot⁹ exulceratus est vt oib⁹ suis mēbris elephātosus apperet. Itē de mira paciētia p̄hor lib. iij. de ira. Itē de *Diogene* p̄ho de quo dicit *Seneca* tractati causam de *Lētulo*. Qui attracta pingui salina in ore suo spuit in frontē p̄hi mediā. Ille abstergēs faciem suam dixit. *O* lentule affirmo omnes falli qui te negant os habere. Et sic iniuriam in risum cōuertit. Itē ibidem de paciētia principum. *Lum* ad regem *Philippum* venissent legati *Atheniensū* ait ad eos *ph.* lippus. Quid possum facere quod sit gratum atheniensibus? Rndit vnus ex legatis. *Te* inquit suspēdere esset gratū. Et cū contra eum ministri regis vellet irruere: phibuit rex dicens. Renunciate atheniensibus: multo superbiores esse illos q̄ ista dicunt: q̄ impune audiūt. Itēz de paciētia cōiugū d̄ in vitas p̄hor de *Socrate*. Qui cū post multas iniurias vxoz fuisset aqua immūda ab vna pfusus: nihil aliud respondit q̄ sciebā q̄ post illud tonitruum debuit venire pluuia. Itē de paciētia sancti *Math.* tini: qualiter cuz baculis z flagris fuit percussus a militibus zc. Scdo inuentur vindicta que est equitatis z iusticie: quā facit prelatus aut iudex fidelis. De quo dicitur ad Roma. xij. *Vis* autem nō timere potestatem: bonum fac. Sequitur. Si autē malefeceris: time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est vindex iram ei: qui malum agit. Non enim debet se vindicare: sed lesū ostendere cōmitten-

Preceptum Quartum

Edo deo: qui dixit. *Nihil vindictam: et ego retribuam.* Dubitatur utrum iudex debet vindicare proximum lesam secundum legem talionis que ponitur *Exod. xxi.* Reddat animam pro anima: oculum pro oculo: dentem pro dente: manum pro manu: pedem pro pede. *Item Leuiti. xxiii.* et *Deut. xix.* *Respiciet quod in lege iudeorum fuerunt triplicia precepta.* Prima moralia ut decem precepta: quorum oppositum nullo modo fuit licitum. Alia fuerunt cerimonialia. que cessauerunt sicut dicit apostolus ad *Galat. v.* *Si circumdamini: christus vobis nihil prodest.* Tertia fuerunt iudicialia quibus ut possumus si expedierit. Ergo iudices si secundum leges talionis iudicarent: non peccarent dummodo hoc pro lege statuerent. Dubitatur scilicet utrum iudei omnia punierunt secundum legem talionis: *Respiciet quod non: quia dicit magister super leuitico.* *quod non ad iniurias reus exteriorum: sed corporum lex talionis extendebatur: quia pro uno boue furato quinque boues: et pro una oue quattuor oues reddebant.* Dicit *Augustinus libro. xxi. de ciuitate dei.* *quod Tullius octo genera penarum in lege fuisse scribit: scilicet damnum vincula: verbera: talionem: ignominiam: exilium: mortem et seruitutem.* Nam pena dampni inferebatur pro culpa furti. ut patet *Exodi. xxii.* Si quis furatus fuerit bouem quinque boues restituit. Pena carceris inferebatur pro peccato: cuius pena non erat taxata in lege: sicut legitur *Numeri. xv.* *quod filii israel inuenerunt quendam hominem colligentem ligna in die sabbati. quem recluserunt in carcere donec confiteretur dominum qua pena esset puniendus.* Pena verberis inferebatur pro peccato secundum arbitrium iudicum: ut quando iudices eum qui peccauit videbant esse condignum plagis faciebant eum prosternere ante se et coram eis fecerunt verberari: sicut dicitur *Deute. xxi.* Pena autem talionis puniebant illi qui iuuebant aliquos percussisse vel mutilasse in membris et illi qui falsum testimonium dicebant contra proximum suum. Pena vero ignominie et verecundie inferebatur illis qui nolebant accipere uxorem fratris sui defuncti. Tunc enim tollebant calciamentum de pedibus suis et spuebant in faciem suam. ut patet *Deute. xxv.* Pena exilii puniebant illi qui casuale committebant homicidium per ignorantiam vel alio modo. Et tunc

debebant stare in ciuitatibus refugij usque ad mortem summi sacerdotis. ut patet *Num. xxxv.* et *Deute. xl.* Pena pro mortis puniebant illi qui maledicebant patri. ut patet *Leuiti. xx.* Et qui erant filii nolentes se corrigere de luxurijs et comestationibus: et tales a populo debebant lapidari. ut patet *Deute. xxii.* Pena seruitutis inferebatur illis qui nolebant uti beneficio legis. *Respiciet enim lex Exodi. xx.* *quod seruus emptus in septimo anno potest egredi liber a domino suo.* Si ergo volebat stare et non uti beneficio legis in perpetuum efficiebatur seruus. *Respiciet ergo pena puniebatur lex Moyse preter penam talionis.* Sic etiam iudices christianorum preter punitionem multis alijs modis quam pena talionis. Non ergo habet vim obligandi: quia tale preceptum fuit iudiciale preceptum concessum iudeis pro dispositione status eorum: quia translatio sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat. Licitum est tamen iudici vel ecclesie de nouo pro dispositione status presentis populi statuere tali pena esse aliqua peccata punienda. Scribit enim *iii. q. viii.* *quod si quis obicit crimen alicui: offerens se probaturum obligat se ad talionem si in probatione deficiat.* *Igitur quantum ad obligationem illius legis pena talionis est remota sicut omnia iudicialia non tamen quantum ad punitionem peccatorum.* Tertia vindicta est auctoritatis et potestatis: quam fecit deus in celis in presenti et in futuro. De qua *Deutero. xxxii.* *Vindictam retribuere hostes eorum: scilicet bonorum.* *Hieremie. xxxvi.* *Vindictam tribuet inimicis suis.* De qua etiam vindicta dicitur *Apocalyp. vi.* *Omnes sancti clamant Vindicta domine sanguinem nostrum qui effusus est.* *Quod Augustinus exponens in questionibus veteris et noui testamenti dicit.* *quod anime occisorum clamant vindicari se postulantes: sicut sanguis Abel clamauit de terra non voce sed ratione.* Nam opus operificem laudare dicitur pro hoc quod videntem oblectat. Non enim tam impatientes sunt sancti ut urgeant fieri quod sciunt tempore presentis futuro. *Aliter exponit Raymo ibidem dicens.* *Sciendum inquit quod illi sancti iam in conspectu creatoris sui consistentes videt voluntatem illius: et ab ipso creatore accipiunt quod ipsum*

facere velle nouerunt. Et subdit. Petunt aut vindictam de inimicis duobus modis et hoc rone charitatis: vt scz qui ad vitam eternam predestinati sunt conuertantur a malo ad bonu. Qui no psciente deo damnandi sunt moriantur et peccare desistat. Et vt p hoc minore penā in inferno habeant: vbi vnusquisqz fm qualitate operum sustinebit magnitudinem penarum. Ad petere vtiqz charitatis est. Secundo petunt vindictam: qd optant venire diem extremi iudicij: et resurrectione corporum suorum. Hec haymo. De hac vindicta dicit Valerius lib. vii. ca. ij. Lento enim gradu ad vindictam sui diuina iusticia pcedit. Cum aut venerit pcutit qsqz multos tpaliter no eternaliter propter prauitatem vni psonae. Dicit sanctus Thomas in. ij. q. centesima. q. deus punit pena corporali vnu pro alio tripliciter. scilicet propter participationem comunitatis nature propter imitationem criminose culpe et propter incorporationem persone colligate. Punit mo punit p alio qm picipiant naturam: sicut corpus filij punit p pcto patris. Sic puniti fuerunt infantes et pueri sodomorum. vt patz Genes. xix. ppter pctam parentum. Et chanaan pro peccato cham patris sui. Secundo punit vnus pro alio propter imitationem criminose culpe: vt qm imitatur culpam alterius: sic etiā punitur filius p patre inquantum ex peccato patris etiam ipse peccat maluz exemplum sumendo. Ad istum intellectum loquitur dominus. Leuiti. xx. Ego deus zelotes visitans iniquitates patrum in filios vsqz in tertiā et quartam generationes. Si cut patet in vsurarijs et in male acquisita habentibus. Ideo inde trahit prouerbiū. De male acquisitis non gaudebit tertius heres. Tertio punit vnus p alio ratione incorporationis psonae: quando scz est membrū vnus corporis qd rone alteri meretur puniri: quia interdū pena vnus redundat in omnes. Sic pro peccato rectoris punit quadoqz populus inquantum rector est caput istius. vt patet. ii. Regum vlti. de peccato dauid numerate populū: propter qd sunt occisi. lxx. milia hominum in pestilentia: sic puniuntur boni pro peccatis malorum. Sic propter peccatum Achoz: qui furatus fue-

rat contra preceptum domini de anathema te id est de bonis interdictis a deo et illicitis ciuitatis Jericho: ppter quod populus israel traditus est in manus hostium. vt patet Josue. vii. quia sicut patet in corpore humano aliquando propter peccatum factum a manu eruitur quandoqz oculus et propter peccatum factum a lingua: sicut infamia et falsum testimonium interdum abscinditur pes vel manus: quia sunt membra vnus corporis: et pena vnus membri redundat in totum corpus. Sed contra predicta scribitur Ezechielis. xviii. Filius non portabit iniquitatem patris: nec econuerso. Ad hoc respondet sanctus Thomas vbi supra qd hoc intelligitur de pena spiritali: scilicet de pena anime: quia non punitur anima filii pro peccatis patris: nec econuerso: quia anima est a deo: corpus autē a patre. Etiam intelligitur de pena eternali: non temporali.

Non occides.

Tertii sunt qui peccant contra illud preceptum. Non occides verbaliter et ore. Primo consentiendo in mortem proximi: sicut Achab in mortem Naboth. Nam Jezabel vxor achab regis samarie occidit naboth per duos falsos testes: vt Achab possideret vineam eius. Et factus est sermo domini ad Helyam dicens. Hec dicit dominus. Occidisti insuper et possidisti. Et post hoc addidit. Hec dicit dominus in loco hoc in quo iuxerunt canes sanguinem Naboth: lambent quoqz tuum sanguinem. Historia ponitur. iiii. Regum. xxi. Contra quos scribitur. lxxvi. di. c. Facietis pculdubio culpam habet qd potest corrigere negligit emendare. Scriptum quippe est. l. Leuiti. xx. Non solum qui faciunt sed etiam qui consentiunt facientibus participes iudicantur. Sequitur. Negligere cum possis perturbare peruersos nihil aliud est quam eos fouere. Nec caret scrupulo societatis occulte: qui manifesto facinorosi desinit obuiare. Idem dicit. lxxiii. dist. cap. Error cui non resistit approbat: et veritas cum minime defensat opprimit. Idem. xxiii. q. iii. ca. Qui potest obuiare et perturbare peruersos et non facit nihil aliud est quam fouere impietatem eorum. Idem. xi. q. iii. ca. Qui peccantibus

Preceptum Quintum

Consentit et defendit alium delinquentem: male dictus erit apud deum et homines. Et infra. Si quis alterius errori consentit sciat se cum illo simili modo culpabile iudicandum. Hec Iudocus. Ideo dicitur. ij. q. vij. ca. negligere. Ergo omnes consentientes in mortem alicuius innocentes sunt homicide coram deo. Iste consensus potest fieri dupliciter. Aut consentiendo expresse in mortem alicuius: aut non impediendo dum possit: quia non vetat malum fieri cum possit. Ergo quando in consiliis tractatur negotium unde possit fieri aut sequi sanguinis effusio: aut innocentium oppressio: debetis videre quomodo assentiatis ne participes criminis efficiamini: et ne homicide efficiamini forte non minus quam illi qui manibus occidunt. Ideo dicit dominus per prophetam de quolibet eorum. Sanguinem eius de manu tua requiram. Ergo iudei qui consenserunt in mortem christi fuerunt mirabiliter puniti. Secundo modo habet fieri homicidium ore et etiam voce mandando. Legitur de Herode: qui mittens occidit multos pueros qui erant in bethleem et in finibus eius. Sic pharaon mandavit submergi pueros hebreorum. ut patet Exodi. ij. Propter hoc idem in aquis cum suis submersus est. Sic herodes mandavit occidi Joannem. ut patet Mar. vi. Ideo dicit de reg. iu. li. vi. quod quis facit per alium: tantum est ac si faceret per seipsum. Ideo tales cum iubent homicidium fieri: homicide iudicant. ut patet de pen. dist. j. ca. piculose. Sic multi tyranni occiderunt martyres aut per carnifices aut per bestias etc. Sic etiam qui mandat aliquem verberari: licet expresse inhibeat ne occidat vllatenus vel in membro aliquo mutiletur: irregularis efficitur si mandatarius fines mandati excedens mutilet vel occidat ut patet extra de homici. c. Is qui mandat. libro. vi. Tertio habet fieri homicidium in voce consilium dando: sicut Cayphas fecit in consilio contra christum dicens. Vos nescitis quicquam. Expedi enim vobis ut vnus homo moriatur pro populo: ne tota gens pereat. De hoc genere homicidii dicit de pen. dist. j. ca. Periculose se decipiunt: qui estimant eos tantum homicidas esse qui manibus hominem occidunt: et non potius eos per quorum con-

silium et fraudem et exhortationes homines extinguuntur. Nam iudei nequaquam propriis manibus interfecerunt christum: sicut scriptum est Joannis. xvij. Nobis non licet interficere quemquam. Sed tamen illis domini mortis imputatur: quia ipsi eum lingua interfecerunt: dicitur. Crucifige: crucifige eum. hec Aug. De illo consilio prophetavit Jacobus Beñ. xlix. Symeon et leui vasa iniquitatis in eorum consilio non veniat anima mea: quia occiderunt virum in furore. Quia de illis tribubus fuerunt qui christum occiderunt. Nam pharisei fuerunt de tribu symeon: sacerdotes autem de tribu leui. Istud consilium fuit malum. Nam consilium debet esse de tribus iustis: sed istud fuit iniustum: quia propter iniustitiam non fecit: nec inuenit est voluntas in ore. Secundo non fuit respectum ad futura: quod requiritur ad consilium: quia dicitur Aristoteles. quod de presentis non est consilium: nec de presentis: cum parum perseveret. Ideo dicitur in Proverbiis. Quicquid agis prudenter agas: et respice finem. Sed tale non fuit consilium iudeorum: quia futura non bene prospexerunt. Unde propter presentem mortem christi destructi sunt iudei: atque per totum mundum dispersi. Tertio consilium debet esse deliberatum. Quia dicitur Seneca in puerbis. Duo sunt contraria consilio. scilicet festinantia et ira. Dicitur ibidem idem. Deliberandum est diu quicquid faciendum est semel. Sed consilium iudeorum contra christum non fuit deliberatum: sed statim audita resuscitatione Lazari cum festinatione et iracundia consilium contra Jesum inierunt. Quarto debet esse secretum. Nam in laude romanorum dicitur Valerius li. i. c. li. quod consilia sic tenebantur arcana: ut multis seculis neminem senatorum ea enudauerit. Dicitur ibidem de populo. li. iii. c. liii. Qui dum captus esset: puer digito lucerne appposito: deinde alius pennis afflicto consilia senatus nunquam prode re voluit. Sed consilium iudeorum contra christum non fuit secretum: quia statim christus et discipuli eius cognouerunt. Tales homicide etiam sunt illi qui consulunt principibus guerras et discordias: unde multa sequantur homicidia innocentium et pauperum. Quod sunt homines modernis temporibus occisi: submersi: incipis iugulati in istis guerris principum: quorum sanguis ut Abel in celum deum contra eos instigat: secundum quod dicitur Joannes in E-

A pocalyp. Audiui voces inquit occisorum clamantium et dicentium. Vindica sanguinem nostrum deus noster. Nota de consiliariis superius in quarto precepto. Quarto habet fieri homicidium instigando: sicut de diabolo dicit. Joannis. viij. Ille homicida erat ab initio Sapien. ij. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Imitantur autem illum qui sunt ex parte illius. Ergo sunt imitatores diaboli qui alium instigant ad homicidium. Quinto false iudicando. De illo nota infra. Sexto false accusando sicut falsi testes: quod nota infra in sermone de iudicio.

Quarto peccant contra illud preceptum detractores. de quibus dicitur de pe. distin. i. c. Homicidiorum tria genera dicebat esse beatus Petrus et penam eorum parilem esse dicebat. Sicut enim homicidas interfectores fratrum: ita et detractores quos eorum eosque odientes homicidas esse manifestabat. Ideo dicitur. vi. q. i. c. Summa iniquitas est fratribus detrahere et accusare. Unde scriptum est Joannis. iij. Dis qui detrahit fratri suo homicida est. Et omnis homicida non habet partem in regno christi et dei. Et dicitur. xj. q. iij. c. Nemo peritorum aut prudentium putet quod minus sit periculum in verbis lingua mentiendo: quam manibus fundendo sanguine. Hos vocat apostolus ad Roma. i. deo odibiles dices. Sussurrone et detractores deo odibiles. Et habet fieri multipliciter. Primum mala hominis recitando. Contra quos dicitur. Leui. xix. Non maledices surdo. Glo. Surdo maledicit qui absentem detrahit. Et tales assimilantur porco: qui intrat hortum ammentarum plenum: ubi ex vna parte videt flores et alia stercoza: et neglectis floribus currit ad stercoza: et rostrum in eis figit. Sic detractores virtutum flores transeunt: et stercozibus. i. peccatis aliorum insidunt: et semper habent os in luto peccatorum. Secundo modo fit bonum in malum convertendo. De quo Esa. v. Ne vobis quod dicitis bonum malum et malum bonum. Si boni ieiunant: dicunt quod hypocrite sunt. Si elemosinam dant: vani gloriosi sunt. Si non largiuntur auari sunt. Tertio fit falsum crimen imponendo. De quo psalmus. Venenum aspidum in sub labijs eorum. Quorum os maledictione et

amaritudine plenum est. Nam sicut venenum occidit hominem: sic detractor falsa crimina imponendo: occidit bonam famam. Quarto fit occulta reuelando. Prouer. xj. Qui ambulat fraudulenter: reuelat arcana. Qui autem fidelis est: celat amici commissum. Ideo hic gratia huius ponam quinque documenta. Primum. Videns solus et secreta proximum peccare: non debet illud sub pena peccati mortalis reuelare. Patet hoc primo: quia est contra legem nature. Math. vij. Quod tibi non vis fieri: alteri ne feceris. Sed tuus peccatum secretum nolles per alium reuelari. Ideo Thobie. iij. Quod tibi odium ab alio fieri: tu ipse ne alteri feceris. Secundo est contra legem euangelij. Math. xvij. Si peccauerit in te frater tuus: corripe eum inter te et ipsum solus. Tertio est contra ius canonicum. ij. q. i. c. Si peccauerit. Ubi dicit Augustinus. Si solus non sit: quod peccauit in te: et eum vis coram omnibus arguere: non es corrector erroris sed proditor. Dicit archidiaconus in rosario. et alij doctores. Nullus debet reuelare secretum quod ipse solus scit: vel quod adhuc est occultum: etiam si prelati preciperet sub pena excommunicationis: quia prelati non habent visitare de occultis factis: sed de apertis. ut dicit archidiaconus ubi supra. Quia si prelati hoc preciperet tale preceptum esset contra deum. Et est notandum quod secretum dicitur tripliciter. Primo ex cognitione: ut si solus scit: peccat mortaliter qui reuelat: et specialiter quoniam non seruat ordinem iuris: qui pontifex Math. xvij. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum. Sed magis peccat qui auget culpam et facit defestuca trabem: et dicitur plus quam fuit in veritate qui est comis error hominum. Etiam grauius peccat qui hoc facit in auribus insipientium et coram leuibus personis: que vbius hoc possent divulgare. Ideo dicitur. Prouerbi. xxij. In auribus insipientium ne loquaris. Posset tamen dicere alicui persone occulte: qui posset predesse et non obesse: sicut defectum filij patri: defectum serui domino: peccatum fratri priori etc. Secundo modo dicitur aliquid secretum ex commissione sicut quando dicunt laici. Dico tibi hoc sub sigillo confessionis: et ista non est confessio sacramentalis: sed sigillum secreti tamen in hoc. super librum Sapientie. Unde talis sic res

Preceptum Quintum

Sciens secretum et postea reuelans: peccat mortaliter. Proverbio. xiiij. Qui ambulat fraudulentus: reuelat arcana. Qui autem fidelis est: celat amici commissum. Et sicut fidem fragit: qui rem repositam apud se aut sibi commissam: alteri dat. Ita fidem frangit: qui secretum sibi commissum: alteri reuelat. Et iudex vel alius prelatus non potest sibi precipere quod hanc fidem frangat: quia tale secretum seruandum est de iure naturali. Nichil autem precipi potest contra ius naturale. ut patet. ff. de regulis iuris. et. xi. q. iij. c. Si domus. Item reuelare tale secretum est contra bonum totius policie: quia facit quod nullus potest de alio confiteri. Ideo quilibet tenet tale secretum silere dummodo hoc poterit silere sine peccato. Si autem non possum sine peccato silere: non teneor illud silere: ut si quis mihi reuelaret quod ipse vellet talem hominem occidere vel comburere ciuitatem: illud non teneor silere: quia dicit Bernardus in lib. de precepto et dispensatione. Quod pro charitate institutum est: contra charitatem militare non debet. Tertio est secretum ex confessione: et hoc est maximum: ut patet de peni. et re. c. omnis vtriusque sexus. Ubi dicitur in fine. Laueat autem sacerdos oino: ne verbo aut signo aut quouis alio modo perdat aliquatenus peccatorem. Sequitur ibidem. Qui peccatum in penitentiali iudicio sibi detectum presumpserit reuelare: non solum a sacerdotali officio deponendum decreuimus: verum etiam ad peragendam perpetuam penitentiam in arctum monasterium retrudendum. Ergo stulte faciunt sacerdotes dicentes. Hodie tale peccatum habui in confessione. Sunt etiam quidam factui sacerdotes qui nolunt confitentem absolueri: nisi nominet personam cum qua peccauit: quod est valde absurdum: quia quousque persona sit nominanda in genere dicendo peccauit cum soluta vel ligata: cum sacerdote vel monacho: non tamen licet nominare personam proprio nomine: quia nemo debet alium scandalizare in confessione. Et multa alia mala quae inde oriuntur. Quod probat Cesari⁹ di. iij. c. xxxix. dicens. quod sacerdos quidam in Susacia habuit concubinam: quam adolescens quidam concupiscens cum ea peccauit. Id quod dragestina vero ad eundem sacerdotem veniens:

confessus est peccatum simul et personam. Cum autem disset autem hoc sacerdos: turbatus est valde et eum ab eius amore abstrahere volens durius arguit peccatum et aggrauauit: et penitentiam asperam et duram nimis iniurxit. Hanc cor iste non sine periculo fuit. Unde iniectionem asperam penitentiam tam dura: nisi ex propalata plona. Secundum documentum. Mala proximi per infamiam reuelata: non sunt cito credenda: sed veritate inuestigata sunt durius corrigenda. Probat per illud quod scribitur. ij. q. j. c. Deus omnipotens ut nos a precipitante sententiae prolatione compesceret: et cum omnia nuda et apta sint oculis eius: mala tamen zodome noluit audita iudicare prius quam manifeste cognosceret que dicebantur. Unde ait ipse. Ego descendam et videbo. Vtrum clamorem qui venit ad me: opere compleuerint: an non? Sequitur infra. Non quod ea ignoraret: sed ut nobis exemplum daret ne precipites in discutendis et iudicandis negociis essemus: et ne mala proximorum prius quousque presumat ante credere quam probare. Hec ibi. Si igitur deus omnipotens noluit peccatum zodomorum: quorum clamor vsque ad celum peruenerat: et cui omnia cognita sunt antequam fieret credere: nisi prius probaret: multo magis nos qui sumus omnes ignari: nullum ante veram probationem condemnare debemus. Ideo dicitur. lxxxvi. di. c. Si quid de quocumque clerico ad aures tuas peruenit: quod te iniuste possit offendere: facile non credas: nec te ad vindictam res accendat incognita: sed presentibus ecclesie senioribus diligenter est veritas perscrutanda. Tunc si qualitas rei proposcerit canonica districtio culpam feriat delinquentis. Hec ibi. Item dicitur tertia. q. ix. c. Laueant iudices. et. xi. q. iij. In cunctis. Sed vnde oritur quod homines citius credunt malum de homine quam bonum? Respondet sanctus Thomas secunda secunda. q. lxxj. quod suspitio mala oritur primo ex consideratione proprie malicie id est secundum propria peccata iudicat alium. Eccl⁹ x. In via stultus ambulat: et cum ipse sit insipientis omnes homines stultos estimat. Secundo venit ex affectata inimicitia: ut quando quis alteri inimicatus facilliter malum de ipso probatum credit. vnde philosophus. ij. retho. Unusquisque facilliter credit quod cupit: sed tales cupiunt

A emulis detrudere. Tertio venit ex senio et peritia. Et ideo dicit philosophus. ii. Betho. quod senes sunt maxime suspiciosi tamquam aliorum defectus multotiens exprobrant. Sed contra tales dicit. xi. q. iij. cap. In cunctis sacri eloquii verbis testimonium tenemus ut mala maiora cum forsitan dicunt nisi probata credi non debent: sed citius probata vitiosi et est. Sed quare non debemus credere cito mala proximorum? Respondet. quod multi false infamantur. Cuius exemplum patet Gene. xxxix. de Joseph. Quem mulier accusauit false de adulterio. Aliud exemplum recitat Cirillus in epistola ad Augustinum. de Siluano episcopo: cuius historia habes supra in primo precepto: sermone quinto: in fine. Dubitatur. Cur deus permittit aliquando bonos sic diffamari? Respondetur propter quatuor. Primo ad exercendam patientiam. Et sic Joseph castus de adulterio et sanctus siluanus habitus sunt. An Aplos. ij. ad Cor. vi. Oportet nos exhibere et est. per bonam famam et infamiam: ut seductores et veraces. Secundo eueniunt false diffamationes ad puniendum culpam occultam. Qui enim se non continet ab occulta culpa cuius non patitur infamiam: iuste permittit deus hominem falsis rumoribus flagellari in quibus non est reus. Tertio facit ad futurorum cautelam. Si enim quis false notatur de crimine: hoc fit ut caueat sibi verum crimine admittere. Quarto fit ideo: quia de bona fama nimium gloriantur sicut dicitur. vj. q. i. ca. Sunt plurimi qui vitam bonorum fortassis amplius quam debent laudant: et ne qua elatio subrepat de laude permittit omnipotens malis in obreparationem et obiurgationem praeferre: ut si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur: ab ore vituperantium suffocet. Hec sanctus Gregorius. Tertium documentum: magis peccant falsi hominum infamatores quam rerum temporalium fures et raptores. Patet hoc per illud quod dicitur. vj. q. i. ca. Deteriores sunt qui doctorum vitam moresque corrumpunt his qui substantiam aliorum prediarum diripiunt. Ipsi enim ea quae extra nos sunt licet nostra sint auferunt nostri quoque detractores et morum bonorum corruptores nos ipsos decipiunt. Hec Ambrosius. Ideo dicit Salomon. Proue.

xxij. Melius est nomen bonum quam diuitie multe. Item Eccli. vij. Melius est nomen bonum quam unguenta preciosa. Ex quibus sequitur quod auferens nomen bonum vel bonam famam: furatur homini plus quam diuitias multas: et unguenta preciosa: et sic peccat infamator plus quam fur vel raptor. Et quanto maior est persona que infamatur: tanto maius est peccatum. Ergo magis peccat qui infamat sacerdotem quam seculari quod minus iuste fit: quia sacerdos potius pateret abscessionem lingue suae antequam reuelaret tua peccata. Non sic modo faciunt seculares: sicut de Constantino legitur. ut etiam. ii. q. ii. c. in scripturis. Narrat dixisse Constanti. Vere si propriis oculis vidissem sacerdotem aut aliquem eorum qui monachico habitu circum amicti sunt peccantem: chlamidem meam applicarem ut cooperirem eum: ne ab aliquo videretur. Hec ille. Sed propheta dicit: nunc adeo pueri et maligni sunt aliqui: si viderent sacerdotem aliquid facientem: nequaquam tegunt eum: sed mox reuelant et diffamant imo componunt de hoc carmina ut latius diffamet. Insuper plus peccant qui infamant episcopum quam simplicem sacerdotem: et magis papam aut cardinalem: et magis sanctum aut iustum quam malum aut peccatorem. Unde Petrus Blesensis. epistola. iiii. ad quendam amicum suum scribit dicens. Res plena periculo est: sinistra de homine innoxio suspicari. Sequitur ibidem. Leprosam infamiam que sanctorum afficit innocentiam: munda est. Nam cum exterius excurrat sinistra opinio cum exterius mentis iniquitas sibi: sanctorum anime in manu dei sunt. Iustique verba exterioris contumelie continentur: de thesauro scientie sunt securi. Nota in christo huius leprosi vestigia quae a capite in membra a patre in filios deriuant. Curabat dominus languentem et violatorem sabbati dicebatur. Non est dicebant hic homo a deo qui sabbatum non custodit. Dicebant demones: et hoc maleficiis ascribebant. In beelzebub principe demoniorum inquitur eicit demonia. Nunc samaritanum nunc eum esse filium fabri vocant. Hec ille. Insuper est maius peccatum infamare virginem quam simplicem mulierem: sicut quidam gloriantur se violasse tale vel tale virginem: sicut

Preceptum Quintum

E faciūt illi potatores in tabernis. Etiam est
maius pctm̄ infamare magistrū ciuim q̄
simplicē ciuem. Consulatū vel ciuitatē aut
patriā sicut multi dicūt. In tali patria sunt
multi latrones: et in tali multi fures et c.
Et magis peccant q̄ infamant regem q̄ mi
litem. Ideo dicit Petrus blefen̄. vbi supra
Verba quibus vita principū deprauat: oc
cultari non possunt: atq; in publicum dedu
cta: magnā tamen suscitāt dedignationē: et
ab auctoribus suis cōuertunt in malū. Sa
lomon dicit. Ne detraxeris principi in oc
culto: aues enim celi portabunt verbum: et
qui habēt pennas annūciabunt sententiā.
Indignatio regis nūcius est mortis. Hec
ille. Ex his sequitur q̄ infamator maiorē
debet facere penitētiam q̄ fur: quia auferit
maius bonū. quia s̄m mēsuram delicti de
bet esse plagaz modus. Deutero. xxv. Se
cundo sequit. Sicut nō potest penitere fur
vel raptor: nisi restituat. vt patet. xliij. q. vj.
c. Si res reddi potest et non redditur: pen
itentia non agitur sed simulatur. et de regu
lis iuris. libro. vj. Pctm̄ non dimittitur: ni
si res ablata restituat. Sic nec multomin⁹
S infamator nisi restituat famaz. Sed posito
casu q̄ aliquis aliquē infamet in verbis: si
cut q̄ b. videret a. adulterari cum c. et h nul
lus sciat nisi b. a. et c. Tunc b. dicit publice
q̄ a. fornicatus sit cum c. Querit vtrum b.
teneat a. reddere famā: Et videtur q̄ non
quia b. non potest in tali casu a. reddere fa
mam suam: nisi retractādo dicta sua. Sed
hoc faciendo loquitur cōtra conscientiam
suam: mentiretur. Et mentiri nō debet pro
pter tuendā vitaz propriā. vt patet. xxij. q.
ij. Si q̄libet culpa. Respondet magister Jo
annes cleincock. sup. iij. sniaz. di. xv. di
cens: q̄ talis tenet reddere famam suā al
teri: sed nō simpliciter retractādo: sed dicē
do. Male dixi false imponēdo sibi. Et hoc
est verum: quia dixit quod probare nescit.
Quartū documentū est: q̄ quilibet dilige
ter debet gerere curam vt bonam extero
rem habeat famam. Probatur illud Eccl̄.
xli. Curam habe de bono noie. Hoc enim
magis pmanebit tibi q̄ mille thesauri ma
gni et preciosi. Prouerbio. xxij. Melius est
nomen bonum q̄ diuitie multe Eccl̄astes

vij. Melius est nomen bonum q̄ vnguen
ta p̄ciosa. Patet etiam illa probatio per op
positum scz per infamiā. Nam infamiā est
valde periculosa in homine. Nam primo est
dignitatis exclusiua. vt patet in regula iu
ris. libro. vj. Infamibus porte dignitatis
patere non debent. Secūdo est morum cor
ruptiua. Nam habens bonā famam assimila
tur candele: q̄dū est accensa est delectabi
lis: sed quando est extincta intantū fetet q̄
mortificat fetor: ille fetor in vtero pregnā
tis s̄m Aristot. v. de animalibus. Et sic ha
bens bonam famā lucet verbo et exemplo.
Matth. v. Sic luceat lux vestra corā homi
nibus vt videāt opera vestra bona et glori
ficent patrē vestrū qui in celis est. Sed ex
tinctus in fama fetet intantum q̄ mortifi
cat fetū boni operis in corde proximi. Ter
tio est difficulter absteriua. Unde Poeta.
Que semel horrendis maculis infamia ni
grat: ad bene tergendum multa laborat a
qua. Quarto est bestialitatis indicatiua:
q̄ dicit salomō. Crudelis ē q̄ negligit famā
suā. Id fatue dicūt illi: q̄ dicunt. Non curo
qd̄ hoies de me dicāt: dūmō ego bon⁹ sum
De quibus. xj. q. iij. ca. Nō sunt audiendi si
ue viri siue femine: qui quando reprehen
duntur in aliqua negligētia scz non osten
dendo bonam famam: per quam fit vt in
malam veniant superstitionem: vnde suaz
vitam longe abesse sciant. Sequitur infra.
Quisquis a criminibus vel flagitiorum at
q; facinorum vitam suam custodit: sibi be
ne facit: quisquis autez custodit famam su
am: et in aliis est misericors. Nobis em̄ ne
cessaria est vita nostra: aliis autē fama no
stra. Hec Augustinus. Idem dicit Hiero
nymus. et ponit. xi. q. i. capi. i. Nolo si dire
ris: sufficit mihi cōscientia mea: habeo do
minū iudicē: qui conscientie mee testis est:
non curo hoies. Audi apostolū. Prouide
mus autem bona: nō solum coram deo: sed
etiaz corā omnibus hominibus. Sequitur
primo q̄ quilibet non debet suam propriā
infamiā tolerare: sed se quantocius pote
rit expurgare. Probaf hoc: quia dicitur ex
tra de purga. ca. c. nos inter. q̄ infamatus
apud bonos et graues viros vndecunq; or
ta sit infamia: dūmodo a multo illis non sit

etiam si nullus appareret accusator: se purgare est compellendus. *Glosa* ibidem idem dicit. et ibidem. ca. cum dilectus. et. ij. q. iiii. ca. presbyter. **I**deo diffinitur purgatio sic. Purgatio est obiecto crimine: innocentis ostensio: et est duplex. **P**rimo vocatur purgatio canonica: et habet fieri per iuramentum. extra eo. cap. quotiens in hac forma: quod infamatus iurabit se immunem a crimine quo infamatur: quod nec per se nec per submissam personam nec aliquis pro eo se sciente commiserit illud. Deinde copurgatores iurabunt super sancta dei euangelia: quod credunt ipsum verum iurasse. ut patet extra eo. ti. ca. de testibus. Episcopus purgabit se cum duodecim sui ordinis. Sacerdotes cum septem: diaconus cum tribus. ut patet in decreto in multis. c. ij. q. i. et tales debent esse bone fame. extra de purga. ca. c. quotiens. Sed olim quidam se purgabant miraculose: sicut legitur de sancto *B*uctio: qui fuit innocens probatus per puerum tringinta dierum: ut patet in legenda sua. Sed alie dicunt purgationes vulgares: ut inire duellum: et portare ferrum candens: et iurare super manum mortui abscissam. **I**ste purgationes prohibite sunt. **P**rimo ideo: quia deo ibidem tentat. **C**ontra quod Deuter. vi. Non tentabis dominum deum tuum. **S**ecundo quod false sunt: ut extra de pur. vulga. c. significatibus. **I**bi allegat casus: quod quidam de furti crimine accusatus: coactus est inire duellum. **I**n quo aliis peccatis suis spediens cecidit: et postea furtum apud alienos est inuentum. **S**ic etiam de iudicio ferri cadentis sepius contingit: quod vit aliquis innocentem propter quedam alia occulta peccata. **P**ropter quod i. c. dilecti. ibidem inhibet. **N**ec valet argumentum: quod dauid pugnavit cum golia. ut. i. Regum. xvij. quia hoc non est trahendum in exemplum. **P**ugnauit etiam cum leone. ut patet ibidem. **S**i quis hoc tam faceret esset infamis. ut patet. **L**. de arenariis. **I**nsuper lex imperialis prohibet. **L**. de gladi. l. vnica. **Q**uintum documentum: qui non potest se ab infamia expurgare debet eam patienter propter meritum tolerare: probat per illud *M*at. v. Beati eritis cum maledixerint vobis homines mentientes propter me: et dixerint omne malum: gaudete et exultate:

quonia mercus vestra copiosa est in celis. **C**uius exemplum patet in sancta *M*arina: de qua nota in fine vitaspatrum.

O iudices falsi innocentem condemnando: et non seruando iuris ordinem: sicut *P*ilatus contra christum. de quo *L*u. xxiii. **A**diudicauit fieri petitionem eorum. **D**e quibus *S*apie. vi. Cum essetis ministri regis illi non recte iudicastis: neque custodistis legem iusticie: neque secundum voluntatem dei ambulastis. **E**t tales iudices tenent locum diaboli: sicut veri et boni locum dei. ut patet de sententia. et re iudi. ca. vlti. **I**deo dicit. *ii*. Paral. xix. **C**onstituit *Y*osaphat rex *J*uda iudices terre: precipiens eis. **V**idete quod faciatis. **N**on enim hominis exercetis iudicium sed domini. **E**t quodcumque iudicaueritis: in vos redun dabit. **S**it timor domini vobiscum: et cum diligentia cuncta facite. **N**on est enim apud deum nostrum iniquitas nec personarum acceptio neque cupido munere: quia si iudex iniuste iudicauit scienter delibere tenet scilicet reo ad omne interesse: nisi posset inducere illum pro quo tulit sententiam ad plenariam restitutionem. ut patet. **L**. de pena iudi. l. vltima. **E**t debet insuper tanquam pro grauissimo crimine imponi sibi penitentia. *xij*. q. iij. ca. quicumque. **E**t si est iudex ecclesiasticus suspensus est per annum ab executione officij: et si suspensione durate ingerit se diuinis efficietur irregularis: et non nisi per papam absolui poterit. ut patet extra de sententia. et re iudi. c. cum eterni. **l**ibro. vi. **S**i false innocentem iudicat aliquem ad mortem: in caput iudicis redundabit. **S**ciendum quod sunt quinque persone tanquam homicide habende in iudicio peruerso scilicet. **E**t sunt vindicatiui rancoris et impatientie. **A**ppetitiui honoris et reuerentie. **I**udices iniqui. **M**inistri peruersi. **T**estes falsi. **P**rimi sunt iudices et prelati vindicatiui rancoris et sapientie: testes enim ostendunt se esse amatores iusticie: et non sunt. **C**ontra quos *S*ap. vi. **N**on orende et cito apparebit vobis quonia durissimum iudicium fiet in his qui sunt scilicet ira et rancore. **N**am inter malas passiones que in iudice esse possunt: est ira et odium: quia ira impedit animum ne possit discernere verum. **U**nde *S*en. lib. i. de

Preceptum Quintum

Francore et fra: de quodā malo iudice et Ty-
ranno: qui furore accensus damnauit ad
mortē tres milites innocentes p hunc mo-
dum. Anum iussit occidi: quia de via redie-
rat sine socio: imponens ei q eum interfe-
cerat. Preceptis statim cuidā militi astan-
ti vt eum duceret ad locum supplicij. Cum
aut esset eductus: redijt miles socius eius
sanus et incolumis: pro quo alius plectens
ducebat. Vidēs aut ille tertius miles qui
primū ducebat redijt ad iudicem et ambos
milites coram eo p̄sentauit. Quos vt vidit
tyrannus furore accēsus iudicium tale de-
dit. Primo dixit. Te iubeo occidi: quia mi-
sus es occidere: et impatori nō obedisti. Se-
cundo dixit. Te iubeo interfici: quia dam-
natus es. Tertio similiter dixit. Te iubeo oc-
cidi: quia causa mortis tuī cōmilitonīs fuit.
S̄ q̄ mala est tracūdia et inuidia in pre-
latis et iudicibus: q̄a tres hīj damnati sunt
ppter vnius innocentiam. Ideo cōqueritur
Boetius li. ij. de consol. metro. vj. di. Deu
grauē sortem quotiens iniquus additur se-
uo gladius veneno et c. Et loquit̄ ibi de ne-
rone qui occidit multos romanos: imo p-
p̄riam matrem vt videret locum sue concep-
tionis: etiā p̄p̄rium patrē suū. Ideo dicit
Boetius vbi supra. Nouimus quātas de-
derit ruias vrbē flāmata patribusq̄ celsis
fratre qui quondam ferus interempto effu-
so matris maduit cruore. Interfecit etiam
p̄p̄rium maḡm suū scz Senecā: qui q̄dam
presagio sortitus est tale nomē. Et dicit̄ q̄-
li se necans. Quia dixit sibi Nero q̄ debe-
bat mori: et q̄ eligeret genus mortis. Tūc
elegit q̄ i balneo vellet aperire oēs venas
et sic effundere totum sanguinē. Et hoc fa-
ciens in tali effusioe sanguinis mortu⁹ est.
Talis falsus iudex et sui sequaces multos
innocētes ch̄ianos occiderūt. Tales etiā
sunt illi prelati q̄ in ira et furore exequūtur
suas sentētias. Cui⁹ exēplum ptz in Theo-
dosio. et ponit̄ in eccl̄astica historia lib. ix.
et habet̄. xj. q. iij. c. Cū apud thessaloncā.
id est nunc bononiā vel thessaloncā ciuita-
tem quidam iudices fuissent lapidati. In-
dignatus Theodosi⁹ omnes passim interi-
mi iussit. Vbi septem milia sunt occisi: non
precedente iudicio. Hui⁹ autem cladis er-

rorem audiens beatus Ambrosius cū prin-
ceps venisset mediolanū in tēplum: occur-
rit ei beatus Ambrosi⁹ et ipsum reprehēdit
dicens: q̄ indignus esset sacri tēplū limi-
na calcare: nec illud eum debere intrare p-
pter necem illoz viroz. Et dixit imperato-
ri. Recede nephānde: et suscipe vinculum
quo ligauit te oim deus. His auditis ge-
mens obediuit imperator dicens ad Ambro-
sium. Tuum est impedimenta imponere:
meū est sustinere. Et cuz imperator allega-
ret dauid adulterū et homicidā fuisse. Rē-
dit Ambrosius. Secutus es errātes: seque-
re et penitentes: et cum excoicationē susti-
nuisset per octo menses: eū absoluit. Et fe-
cit eū scribere decretū q̄ nunq̄ exquere-
tur in causa sanguinis mandatū imperato-
ris nisi post triginta dies. Ideo dicit Ya-
cobus in canonica sua: q̄ ira viri dei iusti-
ciam non operat. Secundi sunt appetitiui
honoris et reuerentie: et tales sunt reges
principes et plati qui nolunt habere conso-
res in regimine: et occidunt fratres: nepo-
tes: cōsobrinos et alios de parētela. Cui⁹
exemplū patuit in Abimelech. Iudicij. ix.
ca. Vbi dicit̄ q̄ Bedeon dux populi israel
habuit septem filios legitimos: et vnum de
concupina: qui dictus est Abimelech. Qui
mortuo patre anhelauit ad regnū qd̄ frēs
sui iam pacifice possidebāt. Accessit autem
ad ciuitatē Syche vbi et vnde erat mater
sua: et vocatis ad se attinentibus et consan-
guineis dixit. Vos scitis q̄ ego sum os et
caro vestra: melius est vt regnū p vnu gu-
bernet̄ q̄ p septē: quare insituitis me do-
minū vrm: qd̄ factū est. Et accessit cuz mul-
titudine ad domū p̄ris sui: et occidit in do-
lo septē fratres suos vt sol⁹ regnaret. Pro-
pter cuius maliciā multe ciuitates recesserunt
ab eo: inter quas fuit oppidū thebes:
vbi obsidens turrim ad quam nobiles fugi-
erūt: et eā ipse volens succedere ignem ad
ostium aduerxit. Et ecce vna mulier frag-
men mole desuper proiciens fregit caput
eius. Et statim vocauit ad se armigeruz di-
cens. Occidas me gladio: ne dicat̄ q̄ vna
mulier interfecit eū. Sic attalia omne semē
regiū deleuit: vt ipa sola regnaret. vtz. iij.
Reg. xj. Sic Romul⁹ interfecit frēm suū vt

Solus regnaret in ciuitate romana. vt ptz vij. q. i. c. in apibus. Sic Henricus rex dacie inclitus ab abel minori suo fratre vt regnaret p eo in mari suffocaf. Et hoc anno dñi. m. ccl. fm Martinū in chronica sua. Sed ille idem a fronsibus interfectus est: quos voluit subiugare sequenti anno. Sic etiā recitatur de regno danoz: q interfectis. xxix. regibus per populū: cesar eis regem dare debuit. Qui negauit illis dare regē hoiem: sed dedit eis canem pro rege: quē oportuit vt venerarent vt regem. Sic adhuc hodierna die filli occidūt parētes: vt habeant eoz bona r hereditatē. Tertij sunt iudices iusticie executores sine pūo examine. Sunt etiā quidaz iudices r plati qui vt videantur iusticie zelatores occidūt r suspēdunt malefactorē sine pūo iudicio penitētiā. Tales sunt homicide nō solum corporis sed etiā anime. Contra tales dicitur de peni. r remis. c. cū fm statuta in cle. vbi dicitur. Cum fm statuta canonica ultimo deputandis supplicio negari si petant non debeat penitētie sacramentū abufum dñanabile in quibusdā partibus contra hoc introductū aboleri oino volentes iusticiarios omnes r dños tpales: vt ab hmoi desistant abufu: hortamur in dño r obsecramus p viscera misericordie Iesu chñ. Locoz nihilomin⁹ ordinarijs iniungentes: vt eos ad hoc vt cum primuz cōmode poterint diligēter monere: r si necesse fuerit ecclia ca censura compellere nō obmittant. Hec ibi. Immo possunt cōicare sicut alijs chñiani morituri cū vatico sicut mortis est in italia fieri p biduū ante eoz mortē. Etiā corpora illoz pñt sepeliri in cimiterio cū alijs chñianis. vt ptz. xli. q. ij. c. Quisiti est nobis ab aliquib⁹ sribus de his qui in partibus suspendunt p suis sceleribus post confessionē deo peractā: vtrū cadauera eoz ad ecclias deferenda sint: r oblationes p eis chñio offerēde r missē celebrāde aut nō. Quib⁹ ita respōdem⁹. Si de omnib⁹ pctis suis puraz cōfessionem agentibus r digne penitētiabus cōmuniō in fine fm pcepta canonica danda est: cur canones cōmuniōnē r sepulturā eis interdiciunt: qui pro peccatis suis penā extremā persoluunt r cōfi-

tenē vel confiteri desiderant. Scriptuz est em scz Naum. i. Non iudicabit deus bis in idipsum. Hec ibi. Possunt ergo deponi iudicio r sepeliri: sed hoc debet fieri de licentia iudicis secularis. vt ptz. ff. de cadaueribus punitor. l. ii. Sic etiā grauit peccant tanq̄ homicide: qui sine ordine iudiciario malefactorē interficiunt. quia dicitur Actū. xxv. Dixit Felsus p̄ses. Nō est consuetudo romanis dānare aliquē hominez priusq̄ is qui accusatur presentes habeat accusatores: locūq̄ defendēdi accipiat ad abluenda crimina. Ideo tanq̄ homicide peccant illi qui occulte suos cōsanguineos interimunt ne publice iudicent in eoz confusione. Patet hoc q̄ gētiles neminem solebant dānare: nisi haberet locum se defendēdi in iudicio. Ergo peiores sunt q̄ gentiles. Sequitur etiā q̄ grauit peccat illi pncipes r dñi terraz qui per assessiuos id est occultos homicidas pmittunt homines occidere. Contra quos dicit de homicidijs. xvi. ca. Pro humani generis redemptione omnes tales incidunt in sniam excōicationis: r deponit eos ab omni honore ordine officio vel beneficio ipso facto. Primo interfici faciens per assessiuos. Scdo mandās hoc licet mors inde nō sequat. Tertio casus est receptās tales assessiuos. Quarto defendens eos in iudicio: etiā solo xbo. Quinto occultās eos. Et omnes isti sunt excōicati ipso facto r tanq̄ homicide iudicandi. Ratio hui⁹ est: quia ordo iudiciari⁹ requirit cause discussionē. Job. xxix. Causam quā nesciebā diligentissime inuestigabam. Cui⁹ exēplum ptz in dño nro Gene. xviii. Clamor inquit sodomoz r gomozorum multiplicatus est nimis: r pctm eoz grayatū est nimis. Descendam inq̄ et videbo vtrū clamorē qui venit ad me: opere adimpleuerint an non. In hoc dedit exemplum iudicib⁹ Quis omnia sciuit: tamē descendere voluit r videre: dans nobis exēplum q̄ mala pximi non debem⁹ cito credere: sed probare an verū sit. Aliud exemplū habemus in dño nostro Iesu chñio an. viii. q̄ diligenter discussit causam mulieris adultere quam pharisei accusabāt. Primo inclinans se deorsum digito scri-

Preceptum Quintum

Ebebat in terra. Et rursus se erigens dixit. Qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem mittat. Ecce quod diligenter causam discussit. Ideo dicit Gregorius. xix. Moralium. quod maiora crimina tardius credenda sunt cum audiuntur et citius punienda cum veracius cognoscuntur. Ponens ibi exemplum de putiphare qui nimis credulus verbis coniugis innocentem Ioseph incarcerationi. ut patet Genes. xxxvj. Sic heu multi iniuste ad mortem damnantur. Quia causa non bene discutitur. Cuius exemplum recitat Cirillus in epistolis ad beatum Augustinum de duobus iuuentibus romanis volentibus sepulchrum et corpus gloriosi Hieronymi visitare. Cum autem iuvenes venissent ad constantinopolitanam urbem: a pud eosdem contigit duos homines interim: quorum mortis rumore rustici ibidem congregati quis horum interfector esset ceperunt perquirere: et neminem adesse nisi predictos iuvenes viderunt quos tenuerunt ab eisdem homines fore interfectores. Miratur iuvenes ignari horum se nil scire totis viribus iurabant. Illi pro nihilo eorum verba reputantes duxerunt eos ad urbem constantinopolitanam. Qui tormentorum rigore confessi adducuntur more solito decollandi. Flentes iuvenes dicebant. O beate Hieronyme hoc tale ne est premissum quod obsequiis tuis prestat: nec est vere tale quod labore tui itineris meruimus? Ducti autem ad locum supplicii flexis genibus et manibus eleuatis in celum: magna voce inquit. Hieronyme in te salutis et auxilii portus nostrorum spei anchora saluberrima in hac hora nostris indignis supplicationibus patras aures inclina. Quod si fecimus malum puniamur: si autem tuis auxiliis liberemur. Qui colla extenderunt carnificibus nil aliud dicentes: succurre o gloriose Hieronyme. Carnifices colla eorum ferunt: et ad colla percussorum signa uti porphyrici lapidibus respiciunt. Mirantur carnifices creditibus se ictibus fessisse. Denuo enses eleuant et fortiter ferunt. Sed ut prius colla eorum ut palee iuvenes sentiunt. Quibus interim interstantes admiratio et stupor. Putantes iudices et carnifices hoc fieri ex maleficio precepit iudex ministris omni mora post

posita arduos. Igitur ignis copiosus mox accendit: infundit oleum et pix ut vita eorum citius destruat. Sed qui protexit iuvenes ab ensibus etiam ab igne potuit protegere. Positi igitur in igne: flamma sursum scendit: et in tali igne velut in ameno viridario quiescebant neque in capillis aut vestibus lesi fuerunt. Tunc iudex nesciebat utrum hoc ascribendum sit miraculis aut maleficiis cupiens expiri. Si inquit hi octo diebus suspensi viderent: quovellent abirent soluti et liberi censuit. Suspensis itaque illis mox Hieronymi gloriosipresentia minime defecit qui plantas pedibus eorum manibus tenens illesos statutis diebus seruauit. Currunt ergo octavo die viri ciuitatis et iudex: et cernunt clare miraculum gloriosi Hieronymi et laudes in excelsis peragunt creatori et Hieronymo. Mox de eculeo innoxii iuvenes deponunt et maximis obsequiis honorum ab omni populo venerant: et urbem intraverunt cum maximo gaudio. Tandem in bethleem venerunt et depositi seculari habitu cenobium gloriosi Hieronymi intraverunt: et visitantes reliquias ibidem deo et sancto Hieronymo seruiuerunt. Dubitatur utrum iudex sciens hominem innocentem iudicare debeat sine allegata et probata et condemnare eum ad mortem que scit certitudinam innocentem. Rndet quidam quod sic: quia scit illum innocentem ut priuata persona non ut iudex vel ut persona publica. Et probant ergo per canonem. iij. q. vij. c. Iudices. Ubi dicit Ambrosius. quod bonus iudex nihil de arbitrio suo facit et domesticę proprie voluntatis sed iuxta leges et iura pronunciat qui iudicat non voluntati sue obtemperare debet sed tenere quod legum est. Item in ore duorum vel trium stat omnne testimonium. Deute. xix. Sed contra. Ex hoc sequeretur quod Pilatus dando sententiam contra christum non peccasset: quem tamen certitudinaliter cognouit esse innocentem: ut concordant euangeliste cum expresse diceret. Ego nullam causam inuenio in homine isto. Item innocens ego sum a sanguine iusti huius. Sed nullus diceret quod Pilatus non peccasset quod tamen iudicauit sine allegata et probata. Ideo. xxiij. q. v. c. Si non licet priuata potestate alieni hominem occidere inno-

centem: cuius occidendi licentia lex nulla concedit. pfecto etiam qui seipm occidit homicida est etc. Item iudiciuz humanu debet se cofomare cu iudicio diuino in omnibus actibus vbi non cadit miraculuz: sed deus iudicat fm veritatem et non fm falsitatem siue falsas allegationes: ergo etc. Item iudex in iudicio tenet locum dei qui est primus iudex et principalis viuoz et mortuoz. Sed deus in iudicio prohibet interficere innocentē q̄tūcumq̄ i iudicio. phibet contra eū. vt patz Exod. xxiiij. vbi dicit. Nō suscipies vocē mendacij nec iungas manum vt p implo dicas falsum testimoniū. Non sequearis turbā ad faciendum malum: nec in iudicio plurimozū acquiescas sententie vt a vero deutes. Et ibidez subdit. Infontem et iustum non occides. Prouerbio. vij. Sex sunt que odit deus. s. oculos sublimes et manus effundētes sanguinem innoxium etc. Peccat ergo iudex si scit innocentem et interficit eū: potius deberet renunciare officium suū: q̄ occidere innocentē vel suspendere sententiā et veritatem clarius ac astutius inuestigare et eoz falsitatē manifestare. Ad argumentū in oppositum est dicendū q̄ est verū quādo testes veri sunt et non falsi. Secundo ordo iudiciarius requirit in reo cause iuste impositionem scz propter quā lex iubet homines occidere: quē admodū d. Exod. xxiiij. Maleficos nō patieris viuere. Sic omnes iudices tyranni interficientes martyres et apostolos fuerunt pessimi homicide: q̄a causa fuit iniusta scilicet ppter iusticiam vt Abel: vel propter veritatem vt Elatas Hieremias et Joannes Baptista. Vel propter defensionem ecclesie et libertatis eius: vt sanctus Thomas Cantuariensis. Vel propter fidem vt Laurentius Sebastianus Adrianus etc. Hec Christus eis prophetauit. Joannis. xv. Veniet hora vt omnis qui interficit vos arbitretur se obsequium prestare deo: vel ppter legem quā nolbat trāsgredi: sicut machabei. vt patz. ij. Machabe. vij. Ibi narratur qualiter fuerūt martyrisati q̄ noluerūt comedere carnes porcinas. Sic etiam narrat Siego. in. iij. lib. dia. q̄. xl. christiani interfecti fuerūt qui noluerūt comedere car-

nes imolaticias. Ibidem alij. xl. interfecti fuerunt a longobardis: q̄ noluerūt adorare caput capre: q̄d ipsi prius adorauerunt. Tales sepius a deo puniti sunt. Qui exēplū ponit ibidez Gregorius in. iij. dialo. de sanctulo. Cum quidaz diaconus ducebatur a longobardis: quē interficere cogitabant petijt idem sanctulus q̄ ei virū dei darent quod oīno facere negauerunt. Petijt tandem vt sibi ad custodiā daret. Responderūt. Cum tibi damus ea cōditione interposita: vt si ipse fugerit q̄ pro eo morieris. Quod vir dñi libenter accipiens: pdictum diaconum suscepit in nocte media: et cum longobardos graui somno deffos cerneret excitauit eum dicēs. Surge et fuge. Liberet te deus omnipotēs. Rēdit. Si ego fugerō tu p me morieris. Respōdit. In manu dei sum: tantū in me p̄nt facere quantū ipse p̄miserit. Fugit igit diaconus et permāsit fidei. De mane vero petierūt ab eo diaconū quē sibi dederunt. Rēdit eū fugisse. Tūc dixerūt. Morieris pro eo capitali sentētia. Et ex oibus viris electus est vnus de quo dubiū non esset: q̄n vno ictu caput eius abscideret. Sed sc̄tus vir statim ad sua arma cucurrit: et petijt vt sibi orandi paululū licentia daretur. Consensum fuit sibi. Qui in terra se pstrauit: et adorauit deum. Tūc carnifex electus cum calce pulsauit dicēs ei. Surge et extende ceruicē. Qui surgens ceruicē extendit: et videns spatā contra se dixit. Sancte Joannes suscipe ictū. Tūc carnifex euaginatū gladiū tenens nisi fortit brachiū in altum eleuauit fortiter percussurus: sed deponere nullo modo potuit: et erectū in celum gladio brachium inflexibile remansit. Tūc omnes longobardi q̄ ad spectaculum illud venerāt mirari ceperūt: et virū dei venerari cū timore ceperunt: et dixerūt q̄ surgeret postulātes vt brachiu carnificis sanaret. Et negauit dicens: ego pro eo nullo modo orabo: nisi mihi antea iuramentum dederit q̄ cū manu illa nunq̄ christianū hōiem occidat. Facto iuramento vir dei precepit ei dicens. Depone deorsum manum. Qui statim deposuit brachiū et sic sanatus est. Et sic patet q̄ non est leue peccatū occidere hominē innocentē si-

Preceptum Quintum

ne causa iusta: sed econtrario nō est paruum peccatum dimittere hoīem dignum morte ab his qui habēt potestātē. sicut patet. *lij. Regum. xx.* vbi dicit ppheta ad Elichab regē israel. *Hec dicit dominus: quia dimisisti virum dignū morte de manu tua: erit aīa tua p anīa eius. Et populus tuus p populo eius.* Sic faciunt iudices moderni et domini terrarū. Lapiūt pecuniā et dimittūt maleficos viuere. Dubitatur vtrum iudex potest aliquē iudicare: vbi non sit aliquis accusator. Respondet Thomas scda secūde. q. *lxvij. arti. iij.* dicens. q iudex est interpret iusticie. Ideo dicit ppheta. *ij. ethiē. Ad iudicem con ugiunt sicut ad quādā iusticiā aīa tam.* Iusticia autē non est ad seipm: sed ad alterum. Ideo oportet q iudex inter illos duos iudicet: quod fit cū vnus est auctor et alius reus. Ideo in criminibus non potest aliquem in iudicio cōdemnare: nisi habeat accusatorem. fm illud *Actū. xxv.* Non est cōsuetudo romanis aliquē hominem cōdemnare prius q is qui accusat presentes habeat accusatores et locum defendēdi accipiat ad abluenda crimina que ei obijciuntur. *Philominus* tamen interdum infamia habet locum accusatoris. Unde sup illud *Genes. iij.* *Hoy sanguinis fratris tui clamat ad me.* Dicit glosa. Euidētia patratī sceleris nō indiget voce accusatoris. vt ponitur in *Lano. euidētia. extra de accusa.* Dubitat secūdo: vtrū iudex possit licite penam relaxare? Rōdet *Raymūdus* et *Thomas* vbi supra. arti. *iiij.* dicens. q duo sunt q̄tum ad ppositū ptinet cōseruāda. Quorū vnū est: q ipse habet iudicare inter accusatōrē et reum. Aliud autē est q ipse nō fert iudiciū sniam quasi ex propria: sed quasi ex publica potestate. Duplici ergo ratiōe impedit iudex vt reum a pena absoluerē non possit. Primo ex pte accusatoris: ad cuius ius q̄tis pertinet vt reus puniat: puta propter iniuriā in ipsum cōmissam: cuius relatio non est in arbitrio alicuius iudicis: q̄a quilibet iudex tenet ius suū reddere vnicuiq. Alio modo impedit ex pte reipublice cuius potestate fungit: et ad cuius bonū ptinet q̄ malefactores puniant. Sed tñ q̄tū ad h̄ est differētia int inferiores iudices

et supmū. s. pncipē: cui ē plenaria p̄tās publica cōmissa punire. Iudex em̄ inferior nō habet p̄tatem absoluēdi reū cōtra leges a supiori ipositas. Vbi sup illd *Joā. xix.* Nō haberes aduersum me vllaz potestātē: nisi tibi datū fuisset et c. Dicit *Bug.* Talē deus dedit potestātē pilato: vt esset sub cesaris potestate vt ei oīno liberū esset accusatum absoluerē. Ergo pnceps q̄ habet plenā potestātē in republica: si ille q̄ passus est iniuriā velit remittere: licite possit eū absoluerē: si hoc publice vtilitati nō viderit esse nocuentū. Si autē inordinate remitteret penā cōitati noceret cui expedit maleficia punire. Noceret etiā p̄sone cui illata est iniuriā q̄ recōpensationē p̄ penā accipit iniuriātis. Tertio requirit ordo iudiciari⁹ rei auditionē. fm illd *Deute. j.* Ita puū audietis si cut magnū. nec personā cuiusq̄ accipietis quia dei iudiciū est. Itē patet p̄ illud *Act. xxv.* iam allegatum. Vbi *Festus* p̄ses regi indicauit de paulo dicens. Vir quidam est derelictus a felice vincitus: de quo adierunt me principes iudeorū postulantes eū dānari. Ad quos respōdi: q̄ non est cōsuetudo romanis dānare aliquē hoīem prius q̄ is qui accusat presentes habeat accusatores locū defendēdi accipiat. Ex hoc patet illi qui occulte interficiūt malefactores homicide sunt de quib⁹ dictū est superius. Dubitat: vtrū iudiciū illud secretū q̄d vige re dicit in vuestphalia et laica lingua noīatū de veme. sit licitū? Et arguit q̄ nō: quia princeps nō debet esse maioris crudelitatis q̄ illi q̄ crucifixerūt xpm et damnauerūt. Sed illi audierūt xpm. vt ptz in euāgelio Cū dixit pilatus. Nō respōdes ad ea q̄ tibi obijciunt ab his? In cōtrariū est illud statutū q̄d potuit princeps statuere: quod cū statutū sic tolerat ab ecclia. et cui⁹ scabini sunt prelati ecclesie: et archiepi et epi et munitum inuenit literis imperatoris et bullis aureis. Sed lex siue iudiciū supra dictū est h̄mōi et c. Respondetur: q̄ aliqui volentes iustificare illud iudiciū secretū: dicunt ipsum esse iustū et equum. Primo propter bonū quod ex eo prouenit: quia magna est emēdatio cōitatis: quia valde multa transierunt impunita: sicut peritū: subtractio

A seruoꝝ a dño: ꝛ peccatū contra naturā: ꝛ multa similia. de q̄b⁹ aliquādo certuz est q̄ sunt cōmissa: ꝛ tamen desunt probationes vt in alto iudicio cōuincant: que om̄ia per illud secretū iudiciū puniūtur. Secundo ppter maliciaꝝ ꝛ peruersitatē hominū ter re illius que modo cōis iudiciū non potuit extirpari ꝛ cohiberi. Tertio propter ido neitatē illoꝝ qui illud exercent: q̄a sunt no biliores de terra qui munera non accipiūt nihil etiā ipsius dānari: post illius mortem sibi vendicant ꝛ sub iuramento suo agunt. Quarto ex pte modi: quia vt dicit iustissi me pcedunt. Anus em̄ sub iuramento ac cusat: alius sub iuramēto probat. Inde da tur sententia diffinitiuā tanq̄ contra cōiuctum. Ergo videt̄ tale iudiciū esse iustum. Sed ecōtra multa vident̄ in eo esse dubia. Ideo hic nihil determino: quia durum est dānare tantā multitudinē: ꝛ dicere om̄es homicidas esse. Tamen aliqua tangā que reddūt illud iudiciū magis suspectum. Pri mo ex parte modi quo procedit: quia in se creto reo absente. Cui⁹ est impossibile cop iam habere: nec audir̄ nec admoner̄ nec vllō modo licet innotescere per aliū. Hoc autem videt̄ esse cōtra legē diuinā ꝛ con tra ius naturale: quia nullo modo videt̄ es se ordinatū ad correctionē hominis: sed ad simpliceꝝ ꝛ dolosam dānationem: quia sibi non licet innotescere. Item sic quilibet pos set se vindicare de inimico sub pretextu fal se iusticie: ex quo reus est absens ꝛ nullus repellit testem suspectum. Secūdo ex par te pene quam infligit omnino videtur ini quū: quia in penitentijs quas imponit nul lum gradū respicit: sed statim dānat imme diate vltimā pena que in aliquē potest ca dere scilicet morte: quia suspēdunt in pati bulo nullū supponētes gradū correctionis incōfessus ꝛ incōuictus q̄d est cōtra legem nature: q̄a nulli phibet̄ defensio cōtra mor tē: cū in secreto damnat̄ cōtra legem diui nā sepe allegat̄ Actu. xxv. ꝛc. Tertio mō ex parte criminū sup que cadūt quia eque suspendunt hominē de eo q̄d est cōmissum ante. xxx. vel. lxx. annos: pro quo satis fe cit deo ꝛ hoibus: q̄ tñ nihil siꝛe postea ppe trauit: sicut de peccato ꝛtra naturā p q̄d in

inuentute peccauit ꝛ corrigit publica incē dia homicidia ꝛ latrocinia ꝛ vsuras ꝛc. L
 Quarto ex pte secreti: quia nec in foro cō scientie nec in confessione ex eozꝝ statuto licet eis reuelare modū ꝛ pcessum illius fa cti. Ergo videt̄ q̄ sit cōtra ius diuinū imo si papa eis preciperet non debent ei reuela re. Respōdēt tamē scabini si eis opponit̄ q̄ reus damnat̄ absens: ꝛ dicunt q̄ si non est scabinus tūc trina vice monet̄ ꝛ datur eti am sibi iudiciū apertū. Et si tūc venerit dā nat̄. Sed quicquid sit: de⁹ scit. Laueat ta men quilibet p̄dicator ne istam q̄stionē publi ce predicet ne offendat scabinos. Quarto requirit ordo iudiciarius pene infligende mitigationē. Iō dñ Jaco. ij. ca. Iudiciū sine misericōdia illi fiet qui nō facit cuz pximo misericōdiam. Nā reo cōuicto imponi debet pe nitentia ordinaria si in iure pena inueniat̄ tur. L. de vi. pu. vel priua. l. seruos ꝛ extra de transact. c. vi. In humaniorē partē de clinādo. Et pot̄ iudex penā semp mitigare ex cā. pura quādo non ex pposito sed casu culpa fuit cōmissa: ita q̄ delinquens dolo careat. Etā etati parcutur vt pena mitior imponat̄. Parcutur etiam senectuti. Ideo Aristo. ponit decem ratiōes pmo rethori coꝝ. que iudices debēt monere vt sint ma gis clementes q̄ crudeles: put recitat ma gister Egidius libro. iij. pte. ij. ca. xxiiij. de regimine principum. Prima est q̄a ipsa na tura clamat p clementia delinquentis. Nāz cū natura huinana de se sit debilis ꝛ pna ad malū: si cōtingat aliquē delinquere: in firmitas nature supplicat p venia. Iō dicit̄ tur pmo rethoricoꝝ. q̄ epyekes q̄ est supra iustū est indulgere humanis. P̄hs ergo par centē humanis appellat sup iustum: q̄a cle mentia est extollēda sup seueritate. Secū da rō que inclinare debet iudices ad clemē tiā est ipse legislator. Nāz forte ipse rex vel princeps cuius est leges ferre si considera ret cōditiones peccantis indulgeret ei. Iō dicit̄. j. rethoricoꝝ. q̄ iudicās poti⁹ debet ad legislatorem aspicere q̄ ad leges. Ter tio inclinans ad misericōdiam est intentio ope rantis. Nam licet opus de quo incusatur sit de genere maloz: tamē forte ipse non ha buit malam intentionē: q̄a dubia iudicāda

Preceptum Quintum

Esunt in meliorem partem vel si habuit prauam: forte non habuit adeo prauam sicut opus ostendit: quia forte peccauit ex ignorantia vel infortunio. Ideo dicitur. j. Rethoricoz. q. iudicans non debet aspiciere ad actionem sed ad electionem. Quartum iudicium ad misericordiam est multitudo bonorum operum. Nam forte qui nunc deliquit multa bona opera prius fecit. Ideo dicitur primo Rethoricoz. q. iudicans non debet respicere ad partem: sed ad totum id est ad multa bona opera que prius fecit. Etiam primo Rethoricoz dicitur et iudex debet aspiciere non qualis quidam nunc est inculcatus: sed qualis quidam fuit semper in multo tempore precedente. Quintum est patientia inculcati. Nam si aliquis inculcatur de aliquo delicto pro quo punietur a iudice: si punitio patienter sustinet et non murmurat in pena sibi imposita: cum illo magis misericorditer agendum est. Ideo dicitur primo Rethorico. indulgendum est humanis si contingit eum patientem esse. Sextum est incorrigibilitas peccantis. Nam sunt aliqui ita corrigibiles et disciplinabiles quod sola increpatione et solo sermone meliorantur et desinunt praua agere. Talibus ergo valde indulgendum est. Ideo dicitur. j. Rethoricoz. q. iudex debet indulgere humanis si credit peccatorem magis velle iudicari sermone quam opere. Septimum inclinans ad clementiam est humilitas delinquentis. Nam si delinquens animo se subicit et se humiliat et ponit se totum in arbitrio iudicantis est cum eo mitius agendum. Ideo dicitur primo Rethoricoz. q. iudex epiekes. id est super iustos debet indulgere humanis: si viderit delinquentem magis velle ire ad arbitrium quam ad disceptationem. Non enim est contra rationem humilibus parcere: cum bestie hoc agant. Lanes enim non offendunt humilitatem se coram eis: ut patet. j. Rethoricoz. Quinto requiritur ordo iudicarius ordinare iurisdictiones et commissionem: ne eis dicatur illud Exod. ij. Quis te iudicem constituit super me. et ad Roma. xliij. Tu quis es qui iudicas alienum seruum. Ideo dicitur. xxv. q. v. ca. Miles cum obediens potestati sub qua legitime constitutus est homines occiderit nulla ciuitatis sue lege reus est homicidij: immo nisi fecerit re-

us imperij deserti atque contempti est. Quod si sua sponte atque auctoritate fecisset: crimen effusi sanguinis humani incidisset. Itaque unde punietur si fecerit iniustus inde punietur si non fecerit iustus. Et. xxij. q. iij. c. Ille gladium accipit: qui nulla superiori atque legitima potestate vel iubente vel consentiente in sanguine alicuius armatus. Hec Augustinus. Ideo dicit Augustinus ibidem lib. j. de ciuitate dei. Qui sine aliqua publica administratione maleficum interficit: velut homicida iudicabitur: et tanto amplius quanto sibi potestatem a deo non concessam usurpare non timuit. Si autem habet auctoritatem a principe: non peccat maleficum interficiendo: nisi fiat ab eo liuore vindicte vel delectatione fundendi humani sanguinis. Licet iuste ille occidatur: iudex tamen peccat mortaliter propter intentionem corruptam. Si vero amore iusticie hoc facit: non peccat ipsum interficiendo et ad mortem condemnando et precipiendo ministro ut occidat eum. Quarto peccant mortaliter ministri iudicum perueri: cum delectantur fundere humani sanguinis: aut propter pecuniam quia dicitur. xxij. q. v. ca. cum minister. Ubi dicitur. Cum minister iudicis occidit eum quem iudex iussit occidi: profecto si illud sponte facit homicida est: etiam si eum occidat quem scit a iudice debuisse occidi. Ibidem ca. sequenti. sic lex eterna. Lex eterna ita medio loco posuit aliqua ut in eis usurpatis merito reprehendatur audacia et in exequendis iure laudetur obedientia. Abraam si spontaneus in occidendo filio suo motus fuisset execrabilis haberetur. At iubenti deo obsecundans famulatus est. c. Officia vindicte potest impleri bono bono animo: quod iudex et quod lex. Sic si faciunt propter iustum. id est propter executionem iusticie non peccant: nec etiam tales suspensores debent dictare aut puniri. Quinto peccant tanquam homicide testes iniqui: quod causa sanguinis sunt: quales fuerunt illi duo senes contra Susannam. de quibus Daniel. xliij. et tales essent occidendi. ut patet Deute. xix. Quis diligenter perscrutantes inuenerunt falsum testem contra fratrem suum dixisse mendacium reddent ei sicut fratri suo facere cogitauit: sic de facto istis

fallis testibus Susannā accusantibus factū fuerat. Tales deberēt penitere quadraginta diebus in pane et aqua: et septem annos sequentes: si accusatus occisus fuerit. ut patet extra de elect. c. accusati. Et si membrū perdidit per triennium.

Sexto peccant contra illud pceptum. Non occides. qui manu occidunt realiter. De quo Exodi. xxi. Si quis per industriam occiderit proximum suum: ab altari meo euellas eū: et moriā. Et ponit extra de homi. c. i. Grauitas huius peccati: patet ex septem. Primo ex pene grauitate quā dicitur Leui. xxiii. Qui occiderit hominem: morte moriā. Gene. ix. Quicumque funderit sanguinem hoīs: fundet sanguis illius. Math. xxvj. Qui accipit gladium: gladio peribit. Dicit Plinius. quod gladius cum quo homo occisus est: nunquam potest rectificari. Exo. xxi. Qui occiderit hominem volens morte moriā. De iure politico regulariter eadem pena per homicidium infligenda est: si est voluntariū. ut patet ff. ad l. come. de sicariis. l. is qui. Sed maior pena est damnatio eterna si non penitet. In iure autem canonico infligitur sibi irregularitas. extra ne cle. vel mo. c. nisi in sanguis. et extra de ho. c. sic dignū. et c. significasti. Secundo patet ex clamoris impetuositate et imensitate: quia tale peccatum semper petit vindictam contra occisorem. Gen. iiii. Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. Sequitur. Maldictus eris super terram et vagus et profugus eris. Nonne per experientiam vidimus quod de manu arida et siccata. xxx. annis in presentia occisoris sanguis stillabatur. Unde est hoc: nisi quia ex diuino miraculo tale peccatum est vindicandum. Ideo dicitur Apo. ix. Deus sancti clamant. Vindica domine sanguinem nostrum qui effusus est. Tertio patet hoc ex demonis paritate. quod Io. viii. dicit. Ille homicida erat ab initio: quod interfecit nostros parentes. Immo si a deo permitteret omnes nos occideret in puo tempore: sicut sunt illi homicide filii diaboli imitatores demonis. Quarto hoc patet ex hominis paritate ad bestias: quia nec leo leonem nec lupus lupum: nec serpens serpentem interficit: sed bene animal alterius speciei. Sed ho-

mocida peior est brutis: qui hominem sibi similem in specie mactat. Ideo dicit Aristoteles. vij. Etichor. Decies millesies plura mala facit homo malus quam bestia. Et primo Politico. Seuissima est iniusticia habens arma prudentia et virtute. i. robore: quibus ad contraria est virtus. Sequitur quod sceleratissimum et siluesterrimum animal est homo sine virtute ad venerea et ad voracitatem pessimum. Quinto grauitas huius peccati patet ex fraternitate quae est inter christianos: quod omnes christiani sunt fratres fraternitate spiritali et naturali ex vno patre et ex vna matre scilicet ecclesia. Ideo homicidium inter christianos est fratricidium. Ad quod potest referri illud Gene. xxxvij. Quid nobis proderit si occiderimus fratrem nostrum et celauerimus sanguinem illius? Melius est ut veniatur et manus nostre non polluantur. Tales peiores sunt quam Layn: quia ille occidit fratrem suum naturale: iste spirituale. Et sicut ille fuit maledictus: sic iste. Et sicut ille fuit profugus super terram: sic iste habuit signum in facie quod fuit fraticida. Sic etiam homicida habet signum in facie: sicut visum horribile ille habuit in signum sui fratricidii. Sexto patet hoc ex diuina offensione: quia offendit patrem quod eum in esse produxit: filium qui eum in sanguine suo redemit: spiritum sanctum cuius templum violat. dicente apostolo. i. ad Corinthios. iiii. Nescitis quia corpora vestra templum sunt spiritus sancti. Immo occidit filium dei. i. Io. it. Videte qualem charitatem nobis fecit ut filii eius nominemur et simus. Ioan. i. Dedit eis potestatem filios dei fieri. Math. xxvj. Nolite vobis vocare patrem super terram: vnus est enim pater vester in celis. Septimo patet eius grauitas ex omnium sanctorum offensione: et primo angelorum: quod occidit illum cui angelus deputatus est ad custodiam: quod angeli eorum semper vident faciem patris Math. xviii. Et beatam virginem et omnes sanctos: quod eos accidentali gaudio priuasti: si fuit malus eius aiaz damnasti. Etiam contra totam ecclesiam cui membrum abscidisti. Etiam amicos eius: patrem et matrem: fratrem et sororem. Circa ista est notandum: quod septem modis cum manu committitur homicidium: scilicet conceptionem hoīs impediendo. Fetum natum voluntarie occidendo. pue

Preceptum Quintum

Erum natū negligendo. Hoīem a morte nō liberando. Veneno occulte intoxicando. In necessitate non pascēdo. Aliqđ mēbrūz mutilando. Gladio vel lancea perforando. Primo cōmittit conceptionem fetus impediendo: sicut Dnā filius Jude: qui funderat semen in terram ne filij nascerentur. vt dicitur Gen. xxxviii. 7. xxxij. q. ij. caplo. q. vero nō formatū. Sequit̄ ibidez de Dnā. Percussit eū dñs. i. subitanea morte obiit. Sile ibidem legit̄ de Her neq̄ filio Jude. Causam assignat Nicola⁹ de lyra ibidem: q̄ hebrei dicunt q̄ fuit filius in nequitia sui fratris Dnā: qui in coitu cūz sua vxore studebat fundere semen in terrā. i. extra vas muliebze. Sed hoc faciebat alio motiuo. quia iste Her libidinosē afficiebat ad suam vxorem Thamar: ideo cauebat ne impregnaret: 7 ne ex impregnatiōe ei⁹ pulchritudo minueret: 7 sic eius concubitu ad tēpus priuaret cū esset p̄p̄qua partui. S. Honā frater eius etiā faciebat sistr: p̄pter quod a deo morte repentina occisi sunt. Sic etiam illi boni socij qui nolēbant fundere semē ad p̄p̄ium locū ne virginem aut viduā in partu confundant. Alio modo potest hoc fieri mulierem sterilisando. De quo dicit̄ extra de homi. v. o. vel inuo. capi. si aliquis. Ubi dicit̄. si aliquis causa explēde libidinis vel odij meditatione: homini aut mulieri aliquid fecerit vel ad potandū dederit: vt nō possit generare aut concipere vel nasci fofoles: vt homicida teneat̄. Nec ibi. Dicit glo. super verbo homicida. quantū ad penam legalem. ff. de penis. l. diuus adrian⁹ 7. ff. ad. l. corne. de sicarijs. l. si mulierem. Sed non est irregularis: quia illa irregularitas non contrahitur: nisi actu homo interficiatur. vt patet ibidem. capitulo. sicut. Cogitent iste iuencule quantū peccatuz sit se sterilem facere vel abortum procurare. Alio modo habet fieri mulierem impregnatam percutiēdo: 7 si fetus animatum fuerit homicida iudicabit̄. vt patet. xxxij. q. ij. capi. q. vero non formatum. Item Augustinus in libro questionū veteris 7 noui testamenti. Moyses tradidit. Si quis percusserit mulierem in vtero habentem fetū: si abortiuit: reddet animam pro anima: 7 si

formatum non fuerit: mulctetur pecunia. Historia ponitur Exodi. xxi. Idē dicit lex ff. de penis. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. Et sic patet q̄ est homicidij peccatum venena sterilitatis procurando aut abortum. Et mulieres impregnate deberent se multum abstinere ab ope laborioso 7 a saltu 7 compressiōe: ne fetum in vtero destruant. De ista materia nota magistrum sententiarum. libro. iij. distin. xxi. Secundo modo cōmittit̄ homicidij natum fetū aut puerū negligēdo: 7 hoc habet fieri multis modis. s. non nutriendo proprio lacte. Ille homicide sunt. vt p̄z ex sanctorū dictis 7 scriptis: dicentiū q̄ nullum lac est ita cōueniēs puero nutriēdo sicut lac matris: vnde cū puer alio lacte nutrit̄ p̄trario 7 incōuenienti sepe perit: q̄a forte cōplexio mulieris lactātis cōtraria est cōplexione puuli. Ita puul⁹ ex lacte sibi p̄trario quādā corruptionē p̄trahit: qđ patet ex eo q̄ gētilēs ex lacte feraz filios suos qñqz nutrirī fecerūt vt inde feritatē cōtraherēt. Crudelior est autē omī fera mulier: q̄ fetum quē genuit nutrire p̄prio lacte cōtēnit. P̄auit eum in vtero sanguine menstruoso: 7 nūc nutrire negligit lacte diuinitus sibi dato. Ideo em̄ deus m̄mas mulieri dedit: 7 lac in eis nasci p̄cepit: vt prolem suaz inde nutrirēt. Nūc vero multe mulieres opus dei irritare nituntur: 7 lac qđ creauit deus ad vsum extinguunt ad nihilum vt voluntatē cū viris habeāt: 7 alijs mulieribus dant ad nutriendū: 7 sic puer mortif ex lacte disconuenienti. Sed multe dicūt q̄ sunt: q̄ tantum laborē sustinere nō possunt. Quibus respōdetur. Nōne a deo delicate 7 fortes fuerūt q̄ coitum cū viris p̄fecerunt: cur non possunt lactare? Ideo dicit magr̄ Egidius li. ij. de regimine principū. pte. ij. ca. xv. q̄ infantes debent alī p̄p̄ie lacte matris. Et si contingat illos aliud lac sugere q̄ matris: querenda est femina filis matri quantū ad complexionē: eo q̄ lac maternū maxime videt̄ esse proportionatū proprio filio. Etiam debent p̄hiberi a vino: maxime illō tēpore quando lac sugunt: 7 fm̄ p̄m̄ propter egritudines: q̄a facilliter ex hoc egrorant. Immo dicunt magni medici q̄ p̄ hoc

disponunt ad lepram. Hec ille. Alius mo-
 dus est in somno negligendo et opprimen-
 do. iij. Regū. iij. Dormiens oppressit eum.
 De hoc dicitur extra de his qui filios occidunt.
 ca. de infantibus aut qui mortui moriuntur
 cum patre et matre: et non apparet vtrum a pre-
 vel a matre oppressus sit ipse vel suffocatus vel
 propria morte defunctus: non debet inde parē-
 tes esse securi nec etiam sine pena: sed tamē
 consideratio debet esse pietatis ubi non volū-
 tas: sed eventus mortis causa fuit. Si autem
 eos non latet interfectores esse scire debet
 se graviter deliquisse. Quidam autem peniten-
 tia trium annorum iudicant esse debere: quorum
 vnum peragant in pane et aqua. Hec ibi. Di-
 citur glo. sup. ybo. nec sine penitentia si even-
 tus fuit causa mortis. Non pena eis impo-
 ni debet: quia non peccaverunt: tamē ad cau-
 telam tutius est quod inde penitentiam agant: quia
 forsitan minore diligentiam adhibuerunt.
 vt ptz. xxxiij. q. ij. in lectum mariti absen-
 te vxore foror iuit et c. quia bonaz mentiu-
 est ibi culpam recognoscere ubi culpa non
 est. De obseruatione ieiuniorum. c. consilium.
 Sed si hoc sponte fecerit pena grauissima
 est ei iniungenda: et maior quam pro alio ho-
 micidio: quia maius peccatum est proprium fili-
 um occidere quam alium hominem. vt patet ex-
 tra de homicidijs. ca. cum iuramento. ff. ad
 l. pompey am. de paricidijs. l. i. Si vero cul-
 pa graui precedente: tunc pena quinq; vel sep-
 tem annorum eis est iniungenda. ar. l. dist.
 Si qua femina. et ca. si quis sponte. de pe-
 et remis. quesitū. Si leuis culpa precessit pos-
 sit imponi penitentia trium annorum. vt hic. Et
 non deberet parētes huiusmodi pueros secum por-
 tare in lectum ne suffocarentur eis dormienti-
 bus et c. Tertio habet fieri proprium natum vo-
 luntarie occidendo: quod est grauissimum pec-
 catum et contra naturam omnium bestiarum que
 suos fetus conseruant et se periculo exponunt
 pro defensione eorum. Tales deberent indu-
 ci vt intraret in aliquod monasterium: et sic
 eorum peccata perpetua penitentia lugeant. vt
 patet extra de his qui filios suos occi. ca.
 veniens. Si quis tamē non possit ad hoc pro-
 pter carnis fragilitatem induci: concedenda
 est ei licentia vt contrahat matrimonium: im-
 posita sibi graui penitentia: vel qui habet

virum vel puerum quibus abesse non potest: et sic
 propter penam diabolo peccata occultant. Lu-
 cius exemplum ponit in speculo historiali.
 viii. c. xiiii. Fuit quedam mulier rome bone
 fame: que de proprio filio concepit fetum. Sen-
 tiens se igitur concepisse angustiabatur et do-
 lebat: spe tamen venie animata: a tetunio
 et oronibus non desistebat. Interim veste co-
 grua tumorē ventris occultabat: que tandem
 peperit: et timor et verecundia eam impellebat
 vt natum puerum arripiens suffocaret: et suf-
 focatum in ima latrine proiecit. Quod gra-
 de piaculum homines latuit. Sed diabo-
 lus sumpto habitu scholaris romam venit
 curiam imperatoris intrauit. Interrogatus
 quis esset: Clericus sum inquit: peritus in
 scripturis: et nullus mihi sitis in questionibus
 soluendis: secretisq; reuelandis. Qui
 de multis secretis et furtis interrogatus:
 ad singula respondebat. Et dum sic placita
 regi et optimatibus multa referaret: regem
 et populum circumstantem sic allocutus est. Si
 credere velletis mira vobis loquerer: et quod vix
 auditu est credibile: dictu horribile: et qua mi-
 sericordia domini est quod non estis consumpti: et quod
 rhoma funditus non corruit propter quoddam
 facinus in ea perpetratum: quia mulier illa
 quam sanctissimam putatis de proprio filio con-
 ceptum filium propriis manibus trucidauit: et
 ne videretur in latrinam proiecit. Ad hanc
 vocem omnes consternati. Noli inquit
 dicere. Hec mulier est omnium mulierum spe-
 culum in virtutibus. Qui respondit. Exa-
 minef. Quod placuit regi et satrapis eius.
 Missis igitur satellitibus est ad presentiam re-
 gis introducta. Et ait rex ad eam. Non te
 lateat noui vatis fama que suscitauit de-
 us in salutem rhomane gentis qui in mul-
 tis te accusat. Confitere ergo peccatum tuum
 et da gloriam deo. Que respondit. Grauis est
 causa: et nihil sine consilio agere docet sa-
 piens. Sic acceptis induciis egressa est.
 Non confisa in homine sed in deo: accessit
 ad Lucianum tunc papam prouoluta ante pe-
 des eius cum multis lachrymis et gemitibus:
 vultis crinibus confitens peccatum suum et
 dicens: an ne posset veniam sui reatus con-
 sequi. Anime quior inquit filia esto: quia ma-
 ior est dei pietas quam queuis iniquitas. Naz
 Q. iij

Preceptum Quintum

Petrus apostolus p lachrymas nō solum reatus sui veniam: sed etiā apostolici principatus obtinuit dignitatem. Sic Maria magdalena ppter effusionē lachrymarum meruit fieri vas glorie. Nolo tibi multa in iungere quia tēpus breue est: orōnē dñicam tibi inūgo pro pctō tuo: matrem vero Jesu Mariā consulo vt pre omnibus inuocet. Et sic aiata recessit: eam assiduis precibus inuocans. Die statuto venit ad curiaz regis. Tunc rex ait clerico. En quam accusati dñam pñs est: narra si qd habes. At ille intuit⁹ mulierē mirabat⁹ dicens. Reuera non est ipsa q̄ prius: sed alterata p grām spūs sancti. Et cū omnes dicerent q̄ ipsa esset eadez. Rñdit. Non est hec homicida et incestuosa: sed sancta et speciosa: et hoc inter filias hierlm. **Q**uid video tacere nō possum: video matrē christi ei astantē et custodientē. Ad hāc vocē oēs in stuporē vsi: frōtes suas vexillo crucis armauerunt. Quā crucē diabol⁹ ferre nō potuit: sed quasi fumus euauit: et sic mulier ē liberata. Sed adhuc graui⁹ pctm̄ est interficere puerum in honorem idolorū. dicēte ps̄. Immolaerunt filios suos et filias suas demonijs. Et **Leuit. xx.** Si q̄s dederit de semine suo idolo moloch: morte moriatur. Dicunt hebrei: q̄ moloch erat idolum cupreū ad formā hominis factū: interi⁹ concauū: et in illa concauitate fiebat ignis quōq̄ idolū esset quasi ignitū: tūc ponebat⁹ puer inter man⁹ idoli: et sacerdotes tympana pcutientes tm̄ sonitū faciebāt q̄ vox morientis pueri audiri nō potuit ne parētes cōpaterent: s̄ magis crederēt aīam acceptā a dijs in quiete et sine dolore esse. Sicut Lactāti⁹ narrat i libro. j. d̄ falsa religioe. quō carthaginēses victi p agatoclē siculorū regē timētes deos iratos: qb⁹ cōsueuerūt humanas hostias imolare offerendo cōbuserūt ducētos nobiles pueros carthaginēses. Sise reprehēdit lactāti⁹ in litātib⁹ virilia virozum. Sic thare p̄ abraā credidit frēm abrae litasse. Sic sennacherib voluit immolare duos filios deo suo. Quod intelligentes filij sui eū interfecerūt. Nō tm̄ culpāduus est abraā qui voluit imolare filium suū isaac. Gene. xxi. De q̄ Aug. li. j. de ciui. dei. c. xxi. Non

inq̄ culpāduus abraā de crude itatis crimine q̄ voluit filium suū nō scelerate sed obedenter occidere. Querit Aug. vbi supra. ca. xxi. sed non soluit. q̄re Zepte nō fuit p̄hibitus ab imolatione filie sue: sicut abraam ab imolatione filij sui? Rñr. q̄ Zepte fuit spurius abraā legitim⁹. Abraā conuersationis bone Zepte princeps latronum. Abraam fuit iusticie testimonium nō Zepte. Abraam fuit hoc preceptum vt ostenderet diligere deum non sic Zepte. Abraam non dubitauit credendo q̄ deus qui dedit sibi filium de sterili matre: posset euz resuscitare. Sic equaliter voluit deus Abraam pati vt iusti premiterentur: sed Zepte male voluit. Quid si canis vel asinus ei obuiasset: que deus offerri prohibuit et c. Quarto comittitur homicidium cum manu hominem a morte non liberando vel liberationem impediendo. Prouerbio. xxiii. Erue eos qui ducuntur ad mortem: et qui trahuntur ad interitum liberare non cesses. Intellige si iniuste trahūt. Si aut iuste: tūc cessa. **Job dicif. xxiij. q. iij. ca.** Non in inferenda. **Ubi dicit Ambrosius in lib. de officiis.** Non in inferenda sed in repellenda iniuria lex virtutis est. Qui em̄ nō repellit a socio suo iniuriā si pōt: tam est in vicio q̄ ille qui facit. Unde sanctus Moyses hinc primum exorsus est tentamenta imbellis fortitudinis. Nam cum vidisset hebreū ab egyptio accipientē iniuriā defendit eū: ita vt egyptius psterneret atq̄ in arenā absconderet. hec ille. **Historia pontif. Exodi. iij.** Et ideo scribitur extra de homicidio. c. Sicut dignus. **Ubi dicif.** Ille qui potuit liberare hoīem a morte et non liberauit eū: ipm̄ occidit. **Job dicēdū est de eo.** Qui pōt defendere clericum ne verberet: et nō facit: excōicatus est. Sic quilibet ex debito charitatis tenetur repellere a pximo iniuriā et violentiā si potest. Quinto comittit⁹ homicidium venenosē occulte intoxicando. **Uñ Joannes cuz homicidia nōiat: veneficia adiungit. Apocal. ix.** Et nō egerūt penitentiā ab hominibus suis neq̄ a veneficijs suis. Et **Apocalyp. xviii.** Quia in veneficijs tuis errauerunt oēs gentes: et in ea sanguis pphetarū et sanctorū inuētus est. Tale homicidiū est

maximum: quia petus est occidere veneno
 q̄ gladio. vt habetur. *L. de maleficis. l. i.*
 Si iiter peccant qui vendunt venenosa sci-
 enter: et ea q̄ ad vsum homicidij apta sunt.
 xxvij. q. ij. c. si tu abstines. et .xi. q. iij. caplo.
 p̄cipue. quia dicitur extra de iniur. et dam.
 dato. c. si culpa. Qui occasionem dāni dat
 damnuz deditse videt. Sed qd̄ de illis qui
 faciunt gladios vel v̄dunt cultellos: sagit
 tas balititas venenum et alia intoxicatiua?
 R̄ndet Raymūdus in titulo de emptione
 et venditiōe. §. vi. sed quid de illis dicens.
 In his et s̄ribus semp̄ attenditur intentio
 puta si p̄pter hoc v̄derēt vt homines ha-
 berēt talia ad abusum: vel si scienter donāt
 vel vendunt alicui quez sciant vel credant
 talibus abusus. Talis inquit intentio est
 pctm̄ grauissimū et mortale: et omnia pecca-
 ta que postea occasione illaz rerū ab alijs
 perpetrant: illis imputant allegādo predi-
 cta allegata. scilicet si tu abstines. et p̄cipue
 Ideo debēt p̄e omnibus penā sustinere. ij.
 q. i. cap. notū. in fine. quia sunt cooperato-
 res omnium scelerū p̄dictorum. Si autē di-
 cant se habuisse bonam intentionem: quia
 credebant talia emere p̄opter aliquē licit-
 um vsum: vel habuerunt animū et indiffe-
 renter nihil sup̄ hoc cogitabant: vel igno-
 rabant q̄ esset illicitum talia vendere. In
 omnibus istis casibus distinguo: quia aut il-
 le res sunt tales que ad humanū vsum pos-
 sunt esse vtilis: sicut arma i iusto bello: cul-
 tellus ad scindendum panem: et qdam ve-
 nena que a medicis apponūtur in quibus-
 dam confectionibus ad sanandum. In tali
 casu non peccant mortaliter si non habent
 intentionem corruptam: vt dictū est supra
 Nisi forte cognosceret vel probabiliter di-
 ctaret sibi conscientia: q̄ ille nō querit rem
 illam nisi ad malum finē: tūc non debet si-
 bi vendere contra talē conscientia. vt. xij.
 q. v. cap. de occidendis. et v. q. v. Non om-
 nis. Vel sunt q̄ ad nullum vsum sunt vtilis
 nisi ad peccandum: vt sunt quedam vene-
 na mortifera ad nullum bonum vsum vti-
 lia. In tali casu peccant vendendo: facien-
 do: tenendo vel alienando. Et est optima
 lex ad hoc. ff. de contrahen. empt. l. q̄ sepe
 §. veneni mali. Vbi ponitur distinctio su-

pra p̄dicta de veneno. Et addit regula ta-
 lis q̄ flagitiose rei. glosa. i. q̄ nullo mō per
 adiectionē alterius materie pōt esse vtilis
 vsui humano nec emptio nec mandatum
 nec societas valere pōt: et omnia mala q̄ in-
 de sequuntur possunt isti imputari. Sūt ḡ
 tales pessimi homicide: et frequentius ve-
 nit q̄ tale homicidiū redundat in suū acto-
 re: quod p̄tz in tali exēplo. Fuit quidaz or-
 dinis sancti B̄ndicti qui cum aspirabat ad
 abbacie dignitatē: sciēs q̄ hoc non poterat
 adipisci abbate viuente ordinavit p̄ quedā
 puez: que abbas paterna dilectiōe corrige-
 re solebat quosdā pulueres venenosos di-
 cens puero. Si hos pulueres sparseris sup̄
 pultes quas abbat in mensa apposueris:
 semp̄ te diligeret et nūq̄ postea ita austere
 te corrigeret. Innocēs puer acceptis pul-
 ueribus cogitauit itra se: tu sparges dimi-
 dietatē supra pultes si i postez insurgeret
 itra abbatis et itra te facies sistr. Proiectis igit
 tū puluerib⁹ i cibū abbat⁹: gustato cibo ab-
 bas mortu⁹ est. Tunc ille nephari⁹ homici-
 da in locū suū electus est: qui eundē puerū
 sicut primus corerit. Cogitauit puer. Bō
 nū est q̄ tibi reseruasti partē pulueris: faci-
 es illi abbati sicut primo vt eius amicitias
 mercari valeas. Puer malicie ignarus ac-
 ceptis pulueribus fecit illi sicut p̄mo. Qui
 etiā obiit sicut prim⁹: q̄ p̄ que quis peccat:
 per hec et torquet. Sap. xj. Itē habes plu-
 ra exēpla hui⁹ venenatiōis in secūdo libro
 diai. de sc̄to B̄ndictio. et vnū. c. iij. De illis
 fratribus quoz vn⁹ sibi obtulit vas vitreū
 in quo pestifer potus habebatur. Qui edi-
 to signo crucis super vas rūpebat. Aliud
 exemplum est de pane infecto p̄ venenū p̄
 cornū longe p̄iectū. ca. viij. Sic aliqui sub-
 diti prelatū: mulier virū suū: et econtra in-
 toxicant: q̄tenus se aboncrent ab eis. Sex-
 to cōmittit̄ homicidiū in necessitate: non
 pascēdo: et necessaria ei subtrahendo. Pro-
 uerbio. xj. Qui abscondit frumentum: male-
 dicetur in populo. Prouer. xvij. Qui sub-
 trahit aliqd̄ a paupe: p̄iceps homicidij ē.
 Ideo. lxxvj. dist. c. Pasce. Et sunt verba
 beati Ambro. in lib. de officijs. Pasce fame
 morientē: quisq̄ em̄ pascēdo hoīem serua-
 re poteris: si nō paup̄isti occidisti. Dicit glo.

Preceptum Quintum

E q̄ in tpe necessitatis cibaria cōia sunt. Sic illi qui emūt frumēta ⁊ faciūt caristā sunt pauper̄ homicide. Nota. iiii. Regū. vj. Et samaria quō fuit obfessa. Ideo. xlvij. di. c. sicut hij. Non minoris criminis est habenti tollere: q̄ cū possis ⁊ abundas indigentib⁹ denegare. Esuriētū panis est: quē tu retines: nudoz indumentū est: qd̄ tu recludis ⁊ c. Septio habet fieri homicidiū a manu sibi ipsi aliqd̄ membrū amputando. vt patet lv. dist. c. Si quis semetipsum absciderit id est si q̄s amputauerit sibi virilia ne fiat clericus: q̄a sui homicida est. Dicit glo. super verbo homicida. Propter homicidij periculū quod consequi poterat sectionē d̄i: homicida: sicut qui infantē exponit dicit̄ homicida. vtz. lxxxvij. di. c. vlti. qz nō est considerandū qd̄ euenit: sed qd̄ euenire possit Sed opponit glo. de origine q̄ se eunuchū fecit: vt liberius in occulto possit predicare mulierib⁹: ⁊ tñ postea p̄ cesarē fact⁹ est sacerdos. Et marcus p̄scidit pollicē vt sic indignus fieret sacerdotio. Bñdit ibidem. qz hec non sunt trahēda ad p̄ntiā. qz dicit̄ extra de regu. iu. li. vj. Que a iure cōi exorbitant: ad p̄ntiā nō sunt trahēda. Tales em̄ peccant quadrupliciter. Primo q̄a sunt homicide sui ipsius: vt dicit̄ est supra. Secdo quia alienū inuadit: ⁊ sic furtū facit: qz nemo est d̄s membror̄ suor̄. ff. ad. l. aquilā l. liber hō. Tertio q̄a presumitur q̄ in alijs tyrannidem exerceat: qui i seipm̄ ausus est seuire: quia q̄ audet seuire in propriū corpus: quid non faciet in alienū? Quarto qz est inimicus dei conditioni. di. lv. c. si quis absciderit. Nō tales non pmouent ⁊ proiciunt̄ promoti. vt ptz extra de corpe vi. c. significauit. Hec hostiensis. Quidā senex tale dedit exemplum. vt legit̄ in vitaspatz. Duo seculares intrātes religionē ⁊ habentes zelū euāgelij ⁊ nō fm̄ sciam castrauerunt seip̄os in carne p̄pter regnum celorum. Quod audiēs archieps̄ excōmunicauit eos. Qui credentes se bñ fecisse: iuerūt ad p̄tarcham dicētes. Venimus: quia caput n̄m es: cōquerētes de archiepo. Qui similiter eos excōmunicauit. Tunc iuerūt ad papam dicentes. Nos venim⁹ ad te: q̄a caput nostrū es: sic fecerunt nobis ep̄us ⁊ pa-

triarcha. Qui illr̄ eis dixit. Et ego excōtoco vos. Tūc dixerunt illi: ep̄iscopi sibi mutuo deserūt ⁊ consentiūt. Idcirco cōgregabant̄ in synodo dicentes. Lamus ad virū sanctum ep̄iscopū epiphaniū de cypro. qui p̄pheta est: ⁊ personā nō accipit hominis. Qui intelligens in spiritu: milit ad eos dicens q̄ non intrarent ciuitatem. Tunc illi in se reuerli: cognouerūt se male fecisse. D̄ctauo peccant lancea vel gladio p̄forādo. Exodi. xxij. Si quis de industria occiderit proximū suū: ab altari meo euellas eū: vt moriā. Et ponit̄ extra de homicidijs. ca. j. ⁊ Exo. xxi. Qui percusserit hominē volens morte moriatur. Idem. ff. ad. l. corneli. de sicarijs. l. is qui cum telo. In iure autem canonico talis temperatur: quia efficitur irregularis. extra ne cleric⁹ vel monachus. ca. sententiam sanguinis. ⁊ extra de homicidijs. ca. sicut dignū ⁊ ca. significasti. Talis deberet agere penitentiam: vt in consilio terbueneli est determinatum. In primis non habet licentiam intrādi ecclesias p̄timas: ⁊ quadragita dies nudis pedibus incedat: ⁊ nullo vehiculo vtatur. In lanceis vestibus sit: absq̄ femoralibus. Arma non ferat: ⁊ nihil sumat in his. xl. diebus nisi panē ⁊ sal ⁊ purā aquā bibat. Nullā cōlonem cū ceteris christianis neq̄ cum alio penitente habeat in cibo v̄l potu anteq̄. xl. dies impleant̄. Et ex cibo quem sumit nullus alius manducet: ⁊ cū nulla femina his diebus misceat̄. Poterit tamen dispensari eū eo visa qualitate p̄sone ⁊ infirmitate q̄ comedat de pomis vel olerib⁹. Juxta ecclesiam sedeat. Ante cuius ianuā peccata sua desleat. Et non de loco ad locum pergat: sed in vno loco. Sic completis xl. diebus aqua lotus vestimenta sua reinduat: ⁊ capillos tondeat ⁊ septem annos sequētes peniteat cū penitētia ibidem descripta. Quid aut̄ in primo secundo tertio ⁊ c. anno faciet dicit̄ Scotus in. iiii. sentē. distin. xv. q̄ debet sibi imponi penitētia q̄ sicut hōiem p̄uauit vita: ita seipm̄ p̄ defensione fidei ⁊ ch̄si: periculo mortis se exponat. Si tamen hoc nō fecit voluntarie sed casu: quinq̄ annis peniteat. vt ptz. xxx. q. j. si qua. ⁊. c. si q̄s. Hoc intelligitur si culpa

A precessit casum. Sed grauior pena est iniungenda matricide: q̄ debet penitere octo annis s̄m penitentia sibi p̄scriptam. xxxiiij. q̄. iij. latorem. Sed vxoricide adhuc grauior penitentia est iniungenda. De qua. xxxiiij. q̄. ii. ca. admonere te. Iste debet penitere omnibus diebus vite sue vinu & siceram non bibet: carnes non comedit nisi in pascha & natali dñi. In pane & aqua & sale ieiunet: oronib⁹ & elemosynis penitentia agat: arma non sumat: vxorem nō ducat: balneo non utat in ecclesiis ab aliis segregatus post ostiū stet: ingrediētū & egrediētium orationibus se recōmendet: in tota vita sua nō cōicet: sed in morte tm̄. Adhuc grauius punitur qui occidit sacerdotē aut episcopū. Sed q̄uis iste penitentia sunt in iure p̄scripte: discretus tamen sacerdos s̄m vel iuxta conditionem confitentis arbitriū penitentia imponendā. vtz. xxvi. q̄. vii. tpa penitudinis. & de pe. di. i. mēsurā. extra de pe. & re. deus. & extra de homicid. dignum. Nono habet fieri homicidium ad mortem tradendo sicut Judas: cui dixit dñs. Sculo tradis filium hominis. Lu. xxiij. de quo loquit Fran. pe. lib. ii. de re. vtri. fortu. c. lxxx. dicens. Pius ille sibi nocuit q̄ tibi: Te pdidit: se perdidit: te pupugit: se confundit: te dum spoliat: se perimit: tibi regnū vel opes: sibi animam & famam eripuit &c. Sequitur. Nil scelestius pditione: nil turpius sol videt culus obsecritas tanta est vt qui artificio eius egent execrent artificē qui ceteroz famā querūt huius infantiam reformidant. hec ille. Tales deberēt se suspendere: sicut Judas. Quot fratres adhuc habet iudas. Erant in flandria duo viri qui cōtra se grauior inimici erant & oportunitatē querebant qualiter vnus alter caperet vel necaret. Erat aut̄ quidā nequissimus qui vni⁹ seru⁹ fuerat & nūc alteri seruibat. Ad hūc ergo cui olim seruibat. conquestus est de dño cui⁹ ad p̄sens seruus erat: sibiq̄ fore perfacile vt eius manib⁹ eum tradat. Qui gaudisus est & ei pecuniam sponndit. Et sic dominum tradidit in manus inimici. Quo occiso venit proditor: ad amicos partis aduersae: & simili dolo tradendum illis obtulit oc-

cisorem: sed comprehensus oblatus est iudici & suspensus: sed scelus facto postmodum claruit turpiori. Quz amicorū precib⁹ de patibulo deponi permittus: & i terra sepultus fuisset: ignoti canes currentes ad sepulchrū: multis videntibus extraxerūt & intra se membra: tam miserabiliter discerpserunt. Narratur in gestis romanorū q̄ medicus pyrri regis ad fabricium nocte veniē p̄mittens se pyrri occisurū veneno si sibi aliqd muneris vel enceni polliceretur. Quē medicū fabricius vinctuz reduci iussit ad dñm suū pyrri q̄ p̄tra caput ei⁹ medicus sponndisset traditori. Et rex pyrri admiratus ei dixisse fert. Fabricius diffusus honestate fidem tenet.

Sptimo peccat cōtra illum p̄ceptuz. Non occides. qui occidit hoies bello iniusto. de q̄ dicit Augusti. in libro xii. de ciui. dei. ca. xliiij. Neq̄ em̄ vnq̄ leones inter se: aut inter se diacones qualia hoies gessere bella. hec ille. Et tales homines sunt homicide si est iniustum bellum. Si aut̄ iustū est: ab homicidio excusat. vtz. xliiij. q̄. v. c. si non licet s̄. Ite non occides. dicit Aug. Nequaq̄ cōtra hoc p̄ceptū fecerūt q̄ dictum est. Nō occides: qui deo auctore bella gesserūt. Ibidē. c. Miles. cū est obediens ptati sub qua legitime constitutus est si hominē occiderit: nulla ciuitas sua lege reus est homicidii. Et hoc est verus dñi modo non bellant desiderio fundendi sanguinē: sed p̄pter rempublicā in fide christi ampliandaz. vt dicit. xliiij. q̄. iiii. c. Si non ex fidei merito. Notandū q̄ bellum iustum videt esse motum in sacra scriptura multipliciter. Primo quando gētiles nollent nobiscum conuersari aut viuere. vtz Deute. xx. Adat dñs Moysi. Quando ingressus fueris ad expugnandum ciuitatē aliquam offeres primo p̄cezes eis. Et si te receperint & aperierint tibi portas: cunctus populus qui in eo est saluabit. Si aut̄ noluerit recipere pacem: expugnabis eam: & p̄cuties in ore gladii omne masculinū qd̄ in ea est: exceptis mulieribus & paruulis: q̄ istis nō licet bellare. Omnem predaz exercitui dñi des & comedes de spoliis hostiū tuorū que dñs dederit tibi. Et sicut tunc erant gentē-

Preceptum Quintum

Respectu iudeorum: sic modo sunt infideles respectu christianorum. Et tales fuerunt excusati. Ergo et christiani. Secundo qui nobiscum nolent stare sine contumelia creatoris nostri et absque eo quod eorum conversatione psona aut seductione vellent trahere fideles ad ritum eorum. Ideo hac de causa mandauit moyses occidi mulieres et paruulos mandianitarum dicens. Cur feminas vobis reseruastis? Nonne iste sunt que deceperunt filios israel: et pericari fecerunt vos a domino. Tertio si a cultu dei recedat. Deuter. xiiij. Si audieris in vna vrbium tuarum quam dominus deus dabit tibi ad habitandum: et egressi fuerint bestiae filij de medio tui et auerterint habitatores vrbis tue atque dixerit. Eamus et seruiamus dijs alienis. Sequitur. Percuties habitatores vrbis illius in ore gladij: et delebis ea: et omnia que in illis sunt vsque ad pecora etc. nota ibidem. Quarto si fidelitas temporalis domini deserat. hoc patet. iij. Regum. iij. quod quidam de Joram et Josaphat mouerunt bellum contra Moab: quia rex Moab soluebat regi israel tributum. scilicet centum milia agnorum et centum milia arietum. Et mortuo Achab recessit a Joram. Sed Joram rex israel: et Josaphat rex Juda surgentes contra Moab percusserunt Moab in ore gladij. Quinto quando iniuria publica principi irrogatur. ut patet. ij. Regum. x. de bello David contra Almon: qui fecerat radi barbas nuntiorum David in contemptum eius. Sexto si res propria repetatur. de hoc. ij. Regum. iij. de bello David contra Isobeth repetendo regnum quod erat sibi datum a deo propter iustam causam. Nam solum contra iniustos bellum committi potest quod ut dicit Augustinus. et ponit. xxiii. q. ii. ca. dominus. vbi dicitur. Tunc gens vel ciuitas iuste per bella petenda est quoniam nisi iudicare neglexerit quod improbe a suis factum est: vel reddere quod per iniuriam ablatum est. Septimo ut hostis repellat patet. ii. Regum. viii. de bello David contra philisteos. Octauo ut amicus ab hostibus liberetur vel eripiat patet Genes. xiiii. de bello Abrae contra reges qui captiuauerunt Lot nepotem suum. Nono contra illum per quem hostis roborat. ut. ii. Regum. viii. patet de bello David con-

tra siriam damasci eo quod ferebat auxilium ad Seyr. Decimo si tyrannia in prelide vel preidente exerceat. patet. i. machabe. de bello contra Antiochum. Circa quod notandum quod ad bellum iuluz requiruntur multa. Primo quod sit persona secularis non spiritualis. Quod probat sanctus Thome. ii. q. lxxiii. arti. iiii. duplici ratione: quia clerici non debent aliquem percutere aut occidere: quia sunt electi ad altaris ministerium in quo representat passio christi quam percutere non repercutiebat. ut dicit. i. Pet. ii. Ideo non conuenit ut clerici sint percussores aut bellatores. Debent enim magistri suum dominum imitari. Item illud Ecclesia. x. Item iudicem populi sic et ministri eius. Secunda ratio est: quia clericis committitur ministerium noue legis in qua non determinabitur pena percussoris aut occisionis vel mutilationis corporalis. Mathae. v. Audistis quia dictum est antiquis. Oculum pro oculo: dentem pro dente. Ego autem dico vobis. Non resistere malo. Qui ergo percussit: non ostendit se esse discipulum christi: sed perdit patientie meritum. Ideo dicit. xxiii. q. i. c. Nisi bella ista carnalia figuram bello spiritualium gererent: nunquam ut opinor iudaicarum historiarum libri discipulis christi qui venit pacem docere legedi in ecclesijs fuissent ab apostolis traditi. Quomodo etiam eis bello perficere ista descriptio. De quibus dicit ab Iesu in euangelio. Pacem meam do vobis: pacem meam relinquo vobis: et quibus per apostolum dicitur et iubetur. Non vosmetipsos defendentes charissimi vel vindicantes: sed magis iniuriam percipite: et magis fraudem patimini. Unde dicit quod sciens apostolus dicit iam non vobis bella ultra non esse carnaliter peragenda sed anime certamina circa spiritualia aduersarios desudanda. hec Grego. Ideo precipit clericis religiosi et sacerdotibus quod non portent arma. ut patet extra de vi. et ho. de. ca. Clerici arma portantes et vsurarii excorcentur: quia arma clericorum sunt orationes et lachryme. ut patet. xxiii. q. viii. c. conuentor ipse. monachi autem intercepta monasterii arma sine fine tenentes abbas vel superioris ex iusta et rationabili causa concessa ipso iure sunt excorcati. ut patet in. c. ne in agro. de statu religi. in. cie. Excipiuntur huiusmodi religiosi quibus ex or-

A dine cōuenit bellare p̄tra saracenos ⁊ infideles ⁊ sunt fratres ⁊ religiosi sancti Geor-
gis ⁊ ordinis sancti Georgij. Isti non sunt subiecti hac lege. Dubitat vtruz clericis liceat aliquo modo arma portare. Videf q̄ non: quia iura iam allegata sunt in contrarium vt dicitur. xxiiij. q. viij. c. j. De episcopis vero vel quibuslibet clericis q̄ nec sua auctoritate romani pontificis arma arripere valeant facile probatur. Cum em̄ Petrus qui primus apostolus a dño fuit electus materialem gladiū eximeret vt magistrum a iudeorum iniuria defensaret: audiuit. Conuerte gladiuz tuū in vaginā. Dis em̄ qui acceperit gladium gladio peribit. Ac si aperte ei diceret. Hactenus tibi tuisq̄ predecessoribus inimicos dei corporali gladio licuit persequi. Deinceps in exemplum patientie gladiū tuum id est tibi hactenus cōmissum conuerte in vaginā: ⁊ spirituale tñi gladiū quod est verbū dei i maiestacione veteris vite exerce. hec ibi. Respōdit glo. decreti super illo canone allegatū recitando quatuor opiniones. Primi dicūt q̄ clericis possunt vti armis defensionis tātum: vt clypeo ⁊ lorica: sed non armis impugnationis ⁊ ense: lancea vel gladio pūgitiuo. Secundi dicunt q̄ licet ea sumere: sed non vti nisi causa defensionis: ⁊ quādo aliter euadere nō p̄nt. extra de homi. c. interfecti. ⁊. c. sicut dignū. ⁊. c. suscipimus. Tertij dicunt q̄ auctoritate pape possunt hoc alias nō. Sed Gratianus dicit q̄ hoc p̄nt per alios non in propria persona. xxiiij. q. j. c. vlti. vt p̄idem. Hanc opinionem tenet Bernardus ad Eugenium vbi de duobus gladijs disputat: quos ecclesia habet dicens. Aggredere hostes ecclesie: nō ferro sed verbo. Quid tu denuo vsurpare tūc tentas: quod semel iussus es reponere in vaginam. Quem gladium qui tuum negat non satis mihi videtur attendere verbum domini dicentis. Conuerte gladium tuuz in vaginam. Tuus ergo est ⁊ forsitan tuo nutu non tua manu euaginandus. Hec ille. Ideo dicit q̄ licet clericis arma portare in quatuor casibus. Primo pro defensione sui ⁊ vehementissima cogente necessitate. vt extra de regulis iuris. Quod non est li-

citum necessitas licitum facit. Secundo contra paganos iussu maioris sui vel vbi habet iudiciariam potestatem. Et fm hoc intellige capi. Quicumq̄ ex clero. xxiiij. q. vltima. §. His itaq̄ respondetur. ⁊ capitulo sequenti. Tertio pro defensione iusticie de consilio episcopi. de peni. distin. v. capitulo. falsas. Quarto pro feudo temporal. xxiiij. q. vltima. capitulo. si in morte. §. Ecce Etiam clerici habētes iurisdictionem temporalem indistincte possunt arma sumere pro defensione sua ⁊ suorum: quia hoc permittunt iura. ⁊ probatur. xxiiij. q. j. noli extimare. ⁊. q. vltima. §. itaq̄ respondetur. Et in capitulo. suppliciter §. In registro. Concordat cum hoc Bernar. in glosa sup capitulo. clerici. Etiam si transeant per loca periculosa: tunc quidem possunt portare arma ad terrorem latronum licet percutere non debeant. Ar. xxiiij. q. iij. Maximi-
B anus. Concordat cum hoc Hostien. in glosa ibidem. Debet ergo esse persona secularis ⁊ non spiritualis. Recitat Paulus diaconus libro. xi. q. valēs imperator per mortem Valentiniani fratris sui tenuit imperium orientis ⁊ dedit legem q̄ monachi militarent: ⁊ nolentes iussit per tribunos et milites fustibus interfici: quoz innumera multitudo precipue i egypto martyrij palmam consecuta est. Sed iam non est necesse cogere eos ad militandum: quia propria ⁊ peruersa voluntate nunc militant mundo ⁊ diabolo. Sc̄do dubitat vtrū sacerdoti v̄ alij homini licitū sit occidere hoīem se defendendo. s. ne ab alio occidat. Et videf q̄ sic. q̄a si extra de ho. in cle. ca. vnico. Si furiosus aut infans seu dormiēs hoīez mutilat v̄ occidit: nullā ex hoc irregularitatē incurrit. Idem censemus qui mortem aliter vitare non valens suum occidit vel mutilat inuasorē. Hec ibi. Distinguunt autem doctores dicentes: q̄ illa necessitas aut fuit euitabilis ⁊ poterat euadere: ⁊ tūc est reus homicidij: ⁊ tanq̄ p̄ mortali debet agere p̄niam: aut fuit necessitas ineuitabilis: quia occidit hoīem odij meditatione: imo cū dolore animi se ⁊ sua liberādo cum alis non poterat euadere. Hic dicit non peccare: nec astringitur ad p̄niam: nisi ad cautē-

Preceptum Quintum

Elam ppter ambiguū duplicitatē, vt patet
xxij. q. v. ca. excōicator. dicit glo. ibi quia
debet timere in aliquo ne excesserit vel ne
ex indignatione vel iracundia vel libidi-
ne vindicte motus fuerit: et non ex sola se-
defendendi necessitate: interiorē tamen
pñiam semp debet habere: et q̄si suis pecca-
tis ascribere. Bonarum quippe mentium
est ibi culpā agnoscere vbi culpa nō est. ex-
tra de homi. c. interfecisti. Concordant in
hoc Ray. Sanfre. Hostien. et Tho. in. ij.
ij. q. lxiiij. arti. vij. Dicit qm̄ hō intendit ho-
minem occidere vt seipm̄ defendat hoc est
licitū nisi ei q̄ publicā auctoritatē habet: qz
dicit Aug. ad publicolā. et ponit. xxij. q. v.
c. De occidendis hoibus ne ab eis q̄q̄ oc-
cidatur: non mihi placet consiliū nisi for-
te sit miles aut publicā functione teneat: po-
test tñ vim vi repellere cū moderatiōe icul-
pate tutele. q̄a plus tenet puidere vite sue
q̄ alteri? et ita p̄ter intentiōem defendē-
tis si ille occidit non peccat. Item quilibet
tenet sibi quantum socio. Sed fm̄ Ambro.
li. j. de offi. et allegat. xxij. q. ij. c. nō in in-
ferenda. Qui non repellit a socio iniurias
qm̄ p̄t: in culpa est tam ille q̄ facit: q̄ ille q̄
non repellit. Et cōmendat de hoc moyses
q̄ egyptiāz interfecit hebreū defendendo.
Item licet a bestia se tueri ne perimat ipm̄
etiā cū morte bestie: sed homo volens aliū
occidere est peior bestia. vtz. j. pol. Si q̄ so-
lū intēdit vite tuitionē nō peccat et non in-
tendit necē alteri? sed in defensionem sui
et aliqd̄ malū tunc occidit: hoc est p̄ter inten-
tionem suā. Pro reb? aut̄ tp̄alib? cōseruan-
dis nullo mō licet pximū occidere: quia vi-
ta pximi preferēda est rebus fortune. Est
ergo distinguendum intentio. Vel hoc fit
ex instinctu nature: quia q̄libet res nitit se
cōseruare: et sic est licitū: q̄a om̄e qd̄ est de
iure naturali est licitū: vt fit ex instinctu na-
ture informare p̄ gr̄am inuēs p̄uari vita
ppter informationē luminis gr̄e et virtutū
et sic potius vult eum occidere q̄ occidi: ne
dicat. In dimidio dieruz suoz vadam ad
portas inferi quia assidue orat et dicit. Re-
uocet me in dimidio dier meoz. i. in p̄-
fectione luminis gr̄e et virtutū. Et hoc est
magis licitum q̄ illud qd̄ p̄missum est. Vel

est ex superfluo amore huius vite: vt ex or-
dio qd̄ cōcepit cōtra eū: vel ex supbia eius
qui verecundatur fugere intualorem. Vel
sponte se ponunt in talem necessitatē: sicut
faciunt latrones et adulteri. Et tunc simpli-
citer est illicitū. Et sic loquit̄ Aug. in p̄al-
legato. ca. vt. xxij. q. v. de occidendis. Se-
cundo debet esse p̄sona virilis et nō mulie-
bris: sicut pbat magi Egidius li. ij. de re-
gimi. p̄nci. contra Socratem. qui dicebat
mulieres esse instruendas ad opera bellica
et deberent bellare sicut viri: assumens ex-
emplum in bestiis in q̄bus tam mares q̄ fe-
mine bellāt. Sed qz reges et principes non
debēt mulieres ordinare ad bellica opera.
patet ex tribus. Primo quia bellatores cau-
ent esse mente cauti. Iō aliqui pauci cau-
ti superant multos fortes. Sed mulieres
deficiunt in industria: quia habent cōsiliū
inualidū. Secūdo debēt esse impauidi: re-
spectu mortis. Item Bedeon solum elegit
illos ad bella q̄ lingua lambuerūt aquas.
sicut dicit̄ Iudicū. vij. Sed mulieres sunt
valde pauide ppter defectū caloris nau-
ralis: q̄a sunt frigide cōplexionis. Tertio
debent esse corpe robusti ad arma portan-
da. Sed mulieres sunt debiles. Sed ali-
quando accidit qz sunt fortiores viris. sicut
patuit in amazonibus: q̄ fm̄ Iudicū. libro. ix.
ethymo. fuerunt vxores gothoz. Aharitis
suis in dolo interfecit viroz suoz arma
arripientes et hostes virili animo aggressē:
de maritoz suoz nece debitam sumpse-
rūt vltionem. Nā oēm masculū a sene vsq̄
ad puulū in ore gladij peremerūt: femias
referuantes et hostium spolia diripiētes et
deinceps pariter sine masculoz cōsortio vi-
uere cōsueuerūt et decreuerūt. Que duas
reginas sup se solebant h̄re: q̄z vna proce-
dens cū exercitu cōtra hostes dimicabat:
altera interim rempublicaz gubernabat: et
effecte sunt tam feroces in breui bellantes
qz magnā partē asie centuz annis dominio
suo subiecerūt. Inter ipsas vero nullū pes-
nitus masculū viuere vel morari rōne ali-
qua p̄miserūt: ex finitimis tñ gentibus ma-
ritos sobolis gratia elegerūt. Ad quos sta-
tutis tēporibus accedentes p̄lem concepe-
runt. Sed tēpore debito filijs conceptis et

A generatis: si masculus erat mactabant: vel p̄ribus mittebant tpe congruo ⁊ a se recedere coegerūt: filias vero libi reseruantes eas ad sagittanduz informabant. Et ne in sagittaz ictibus ⁊ in clypei vsu mammillarum grossicie impedirentur: eis in septimo anno vt dicūt sinistra mammā exurebant. Ideo dicunt amafones quasi sine māmā. Et de illis legīt in historia Alexandri magni regina amafonū Alexandro postulanti tributū ab eis p̄ nuncios rescripsisse. De tua prudentia est mirādū q̄ cū feminis confligere voluisti ⁊ statuisti: q̄a si fauente nobis fortuna succūbere te contingit: merito es cōfusus cū a mulierib⁹ sis deuict⁹. Qd̄ si iratis nobis dijs nos deuinceris: parū tibi cedere poterit ad honorem: quia de mulierculis triūphasti. Sup̄ cuius responsiōe regine in admirationem ductus rex gloriofus dixit. Decens fore: non p̄ gladiū ⁊ furorē mulieres vincere: sed potius p̄ amorem p̄pter qd̄ libertatē eis cōcessit ⁊ ipsas non violētia: sed potius amicitia suo imperio subiugauit. Tertio caueat princeps q̄ non habeat secū malos in bello qui non timeant deū ⁊ mandata dei non seruāt putat Achor alloquens Holofernē Judith. vi. Abi cū recitasset bñficia dei populo exhibita concludit. Nūc ergo inq̄t perquire si est iniquitas aliqua eorū in conspectu dei. Ascendam⁹ ad illos qm̄ tradet deus illos tibi. Si autē nō est offensio populi huius corā deo suo: nō poterimus resistere ei. Au. xxiii. Nolite timere deus nobiscum est. Et Leuit. xxvi. Si in p̄ceptis meis ambulaueritis p̄sequimini inimicos vestros ⁊ corruēt corā vobis ecōtrario Josue. vii. dicūt q̄ p̄pter peccatū vnus. s. Achor multi fuerunt occisi de pp̄lo. Qui vult ergo victoriam habere in bellis: habeat deū secum. Exemplo Abrae Moy si Josue ⁊ etiā David. Quarto excludunt de bello persone timide ⁊ formidolose. de q̄bus Deute. xx. Qui edificauit domū nouā ⁊ nō dedicauit eā ⁊ c. Nota ibidem de illis quatuor. Quinto studet princeps q̄ habeat secum in bello senes ⁊ prudentes. Ideo Alexander macedo totam orbem terraz aggressus est ⁊ innumeras hostiū copias fudit: q̄a habuit secū do-

ctam militiā. s. prudentes ⁊ exptos ⁊ veteranos. Ideo Xerxes rex persarū sepe fuit victus: licet haberet tot duces exercitus quot p̄ multitudine numerari non possent disciplinatos autem nullos. Studeat etiā q̄ sit inter eos amor ⁊ concordia ⁊ fidelitas. Nūc ait Julius cesar. Qui non laborat vt sit militib⁹ charus militez nescit amare. Ideo oportet eū multū dare militantibus ⁊ c. Secundū qd̄ requirit ad bellū est q̄ sit licitū ⁊ iustū ⁊ iusta de causa. Ideo dicūt xxii. q. i. c. Militare non est pctm̄: sed propter p̄cedam militare est pctm̄. Ibidez. Non licet existimare neminem placere deo posse q̄ armis bellicis ministrat. Ex his enim erat sanctus dauid: cui dñs tam magnū perhibuit testimonium. Ex his q̄ plurimi illius tēporis iusti. Ex his sanctus ille Lenturio qui dño dixit. Non sum dignus vt intres sub tectū meū. Et. xxiii. q. ii. c. Iustū bellū est qd̄ ex edicto gerit de rebus repetendis aut p̄pulsandoz hostium causa puta si sit offensus: ⁊ querēs iusticiam non inueniat. vñ Aug. in li. lxxiii. q̄stionū. ⁊ ponit. xxiii. q. ii. c. dñs n̄. Iusta bella diffiniri solent q̄ vlciscuntur iniurias. Sic gens vel ciuitas petēda est q̄ vel vindicare neglexerit: qd̄ a suis improbe factū est vel reddere qd̄ p̄ iniuriā ablatū ē. Sed nūc milites parē curāt vtrū causa sit iusta v̄ iniusta. de q̄b⁹ petr⁹ blesensis in epla. xlix. Ordo militū nūc est ordinare non tenere. Nāz cuius os maiori verborū spurcicia polluit q̄ detestabil⁹ iurat: q̄ minus deū timet: q̄ ministros dei vilificat: q̄ eccliam nō verec̄ iste hodie in cetu militū fortior ⁊ noiator reputat. Sequit̄ ibidem. Olim se iuramenti vinculo milites obligabant: q̄ stare vellēt p̄ reipublice statu: q̄ in acie nō fugerent: q̄ vita pp̄ria rem publicam defensarent. Et olim tirones enses suos receperunt de altari vt p̄fiterent se filios ecclie atq̄ ad honorem sacerdotij ad tuitionē pauperū: ad vindictā malefactorū p̄rieq̄ liberationē gladius accepisse. Porro res in vtrariū facta est. Nā ex q̄ hodie cingulo militari decorant: statim insurgunt in christos dñi: defeuunt in patrimoniū ch̄ri spoliāt ⁊ depredant̄ subiectos crucifixi: ⁊ pauperes miserabiliter ⁊ immise-

Preceptum Quintum

Recorditer affligūt: vt in dolorib⁹ alienis illicitos appetit⁹ ⁊ extra ordinarias impleant voluptates. hec ille, dicit Vegetius li. iij. de re militari. Jurāt qdam milites per deū ⁊ ch̄m eius ⁊ sp̄s sanctū ⁊ p̄ maiestatem principis q̄ fm̄ deum p̄sident: se strenue facturos om̄ia q̄ precepit princeps: ⁊ nūq̄ mortem recusaturos p̄ republica ⁊ p̄ ecclesia: ⁊ cū hoc iuramētū faciūt ⁊ dicant cingulo militari. Et licet sint aliqui milites dicentes se non teneri eccleie ⁊ sacro solenni: q̄ iam ex cōsuetudine plerūq̄ nō prestant nullus tñ est qui sacro tacito vel exp̄sso ecclesie nō teneat obnoxio. Forte ideo cessauit apud alios solennitas iuramenti: q̄ ad hoc hortatur eos necessitas fidei ⁊ auctoritas officij. Tales milites pro republica ⁊ defensione eccleie debent hostē ferre. Nihil nisi fugam timere: hyemem estū ⁊ laborem ⁊ inopiā equanimiter tolerare: sub diuo ⁊ humo quiescere: ferrū gestare: balnea nescire: delicias perhorrescere. Sed contra milites moderni effeminati sunt pigri ⁊ delicati: ocij vacātes: aleis ⁊ aucupijs insistentes: ⁊ in armis nitidioribus plus q̄ securioribus glorientes. Non tñ dico q̄ vituperanda sunt arma ornata ⁊ fulgētia dū tñ non fiant cā vanitatis ⁊ ostentatiōis gr̄a quia legim⁹ machabeos habuisse clipeos aureos: sed hoc habuerunt ad eoz magnificentiā ⁊ exercitatiōē mutuam ⁊ aduersariōū dissipatiōem: q̄ ex fulgore clipeoz fortitudo gentiū dissipata est. Sed inaurare arma ex ostentatione ⁊ vanitate ⁊ pompositate femineū est. vt ait Bernar. Portare in scuto ⁊ armis leonē depictū ⁊ tñ esse formidolosum: signū est falsissimū. Operit equos sericis depigittis hastas clipeos ⁊ telas frena calcaria auro ⁊ argēto ornatis. Militaria sunt hec insignia an potius muliebria ornamenta. Alia tñ rōne voluit Julius cesar armari cōmilitones suos armis p̄ciosis: vt metu damni se defenderent ⁊ ne ea pderent. vt d̄ in li. de vita cesarij. Sed qd̄ est de armis ab ecclesia prohibitis: vt sunt baliste ⁊ alia? N̄r extra de sagittarijs. c. Unico. Illam artem balistarioruz mortiferā ⁊ odibilez aduersus christianos ⁊ catholicos exerceri. Et d̄ cetero sub ana

themate phibem⁹. Ho. Secus est de saracenis ⁊ in bello iusto p̄ defensione ecclesie. de illis dicit Fran. pe. de re. vtri. forū. Quod q̄ balistā p̄mo inuenit aut pauidus aut nocendi audus ⁊ metuēs fuit hostes. Fortis bellator congressum hostis exoptat que sagittarius vitat. hec ille. Tertium qd̄ requiritur ad bellū iulū est recta intentio scz vt bonū pmoueat ⁊ malū euitetur: ⁊ mali compescant ⁊ corrigan. xxij. q. j. ca. Quid culpatur in bello: an quia moūitur q̄m̄ moūitur vt dominentur in pace victuri. Hoc em̄ hoim̄ tumidoz ⁊ non religiosoz implacatus atq̄ implacabilis animus feritas rebellandi libido. Sequitur nocendi cupiditas: vlciscendi crudelitas: libido damnandi ⁊ c. Hec sunt que in bello culpantur. Idem. ca. sequē. Militare non est peccatum sed p̄pter p̄dam militare est pctm̄. Sequit̄ ibidem. Propterea quadam p̄uidencia militibus stipendia constituta sunt: ne dū sumptus querit̄ predo grasset. Hec ibi. Sic cōiter nostri curiales bellant ea intentione vt possint rapere. cōtra canones xiiij. q. v. capi. Penale est occulte auferre: multo maioris pene est visibiliter rapere. Ratio est: quia est magis cōtra voluntatē. Talis est peior: vsurario: q̄a in vsura cōcōrit voluntas dantis: in rapina autem non. Tertio sunt paupes homicide. Ecclesiastici xxxiiij. Qui auferit panem acquisitū in sudore: quasi qui occidit proximū suum: quia auferunt ei bona temporalia in quibus vita eoz p̄sistit. Quarto sunt peiores diabolus: quia diabolus punit illū solū qui demeruit: sed illi punit nocentes ⁊ innocētes. Diabol⁹ punit i inferno: sed isti h̄c in mundo. Audiui ab vno milite castrensi eum tot rapinas fecisse in iumentis ⁊ animalibus: q̄ ex eoz ossibus castruz maius suo castro edificare faciliter posset. Et intulit quo mō mihi possibile est vt ista restituum? Alius dixit. Tot equos rapui: q̄ si caudis conneri essent: possent ad tria miliaria extendi. De quibus Petrus Blesensis ep̄la. xiiij. Hodie nostri curiales sunt in labore ⁊ in erumna: in vigilijs multis: periculis maris: periculis fluminum: periculis pōtium: periculis montium: periculis in falsis fra-

tribus: in mortibus frequenter: in fractione
 & lassitudine corporis atque in alijs vite dis-
 criminibus: in quibus gloriam martyrij
 mererentur: si & hec p̄ christi nomine susti-
 nerent. Nunc autem sunt martyres seculi mun-
 di professores: discipuli curie: milites dia-
 boli. Per multas liquidem tribulationes in-
 trant iusti in regnum celorum. Illi autem per mul-
 tas tribulationes intrant in infernum. Quin-
 to sunt maledicti ab ecclesia, ut patet extra
 de rapi. c. j. Etiam a proximo, Eccli. xxxiiij
 Unus orans & alius maledicens: cuius voce
 audiet dominus. Si unus est qui orat pro eis: mul-
 ti sunt qui maledicunt. Erunt etiam male-
 dicti a deo. Math. xxv. Ite maledicti in
 ignem eternum. Si enim maledicit illis qui pro-
 pria non tribuunt: quanto magis qui aliena
 rapiunt. Dicit enim. Esuriui & non dedistis
 mihi manducare. Qui meo abstraxistis: &
 dedistis canibus & aubus. Nam auferunt
 de ore dei: & ponunt in os diaboli. Sitiui &
 abstulistis mihi quod debui bibere: imo quod
 plus est sanguinem meum in pauperibus bibi-
 stis. Item hospes eram: & non me colleti-
 stis: immo domum meam combussistis. Item
 nudus fui: & non cooperuistis me. Immo
 vos subtraxistis vestes meas. De quibus
 vestris vxoribus fecistis fieri vestes candi-
 datas. Et quandoque trahunt etiam in cau-
 da sua totam substantiam vnius pauperis.
 Item infirmus fui: & non visitastis me: sed
 vos vulnerastis me. In carcere fui: & non
 erulistis me: sed vos in carceribus crucia-
 stis me: immo fregistis mihi crura brachia
 & oia membra. Ergo dicit dominus. Ite
 maledicti in ignem eternum. Dicit Eusebi-
 us in chronica sua: quod circa annum domini
 MDC. xxiiij. in pago wormaciensi videbatur
 per aliquot dies non modica armata mul-
 tudo equitum euntium & redeuntium nunc
 hic nunc illic turmas facere. Circa nonam
 vero horam cuidam monti a quo visi sunt
 exisse videbant se reddere. Tandem quidam in
 regione illi non sine magno timore hmoi-
 tam prodigiose concioni crucis signaculo
 munitus appropinquat. Ad hoc quidam ex illis
 occurrentem sibi personam per nomen omnipote-
 ntis dei nostri ad manifestandum eam popu-
 lum sic apparet adiuravit. Qui ille inter ce-

tera. Non sumus inquit fantasmata ut pu-
 tatis nec militum turma ut videtis sed ante
 me militum non longe ante interfectorum
 arma vero & habitus atque equi que pro no-
 bis prius fuerunt instrumenta peccati: nunc
 sunt nobis materia tormenti. Et vere to-
 tum ignitum est quod in nobis cernitis: quis
 vos id corporalibus oculis discernere non
 possitis. hec Eusebius. Tales etiam gloriantur
 de eorum armis signis & insignibus: & post
 mortem illa suspendunt in ecclesijs: cum qui-
 bus tamen spoliauerunt ecclesias: quod potius debe-
 rent suspedere ante culum diaboli. Quar-
 tum quod requiritur ad bellum est auctoritas. Id
 dicit. xxiiij. q. j. c. quod culpa. ubi dicit Aug.
 Ordo naturalis mortalium paci accommoda-
 tus hoc poscit ut suscipiendi belli auctoritas
 atque consilium penes principes sit. Nullus er-
 go bellare potest nisi auctoritate principis. ut
 patet manifeste iure civili. Similiter prin-
 ceps ecclesiasticus potest indicere bellum. ut patet
 xxiiij. q. viij. c. Agit. & ca. Jo. & c. se. Sed
 bella nunc sunt magis ex principe malorum. i. de
 monum quam hominum. Ideo recitat Aug. li. ij. de
 ciui. dei. c. xxv. quod in planicie campanie de-
 mones: quos romani deos crediderunt visi
 sunt pugnare: ut ostenderent bella civilia
 eis placere: & audaciam daret pugnandi. Et
 postea ibidem magnum bellum fuit secutum. ut
 dicit Martini in chronica. quod anno ab urbe con-
 dita. ccccxxij. Hannibal cum romanis infe-
 licissime pugnavit apud cannosam Apulie
 vicum. In qua pugna. xliij. milia romanorum
 interfecti sunt. Hannibal vero in tes-
 timonium tante victorie tres modios auro-
 rum aureorum Carthaginem misit: quos
 ex manibus nobilium interfectorum extra-
 xerat. Et sicut dicit Drosius. Intantum des-
 sperauerunt romani quod fugere ab urbe vo-
 lebant: nisi Scipio eos coercuisset. Legit-
 ur in speculo historiali. libro. xxvi. cap. xix
 Cum Henricus tertius celebraret penthe-
 costen apud Maguntiam paulo ante mis-
 sam: cum sedilia pararentur in ecclesia or-
 tum est iurgium inter cubicularios archi-
 episcopi & abbatis vuldensis cenobij: quo-
 rum dominus iuxta imperatorem sederet.
 Nam vuldense cenobium in saxoniam sancti
 Galli corpe insignitum & pdiis est ditatum p-

Preceptum Sextum

E magnificis. Cuius loci abbas sexaginta milia armatorum prebet in hostes imperatori: et habet ex antiquo privilegio ut in magnis festiuitatibus ad dexteram eius sedeat. Itaque ventum est ad pugnam: furoresque per ecclesiam grassante: pauimentum sanguine inundauit. Sed statim episcopis conuolantibus pace inter aliquos dissidentes facta templum purgatum est: et missa festiuis clamoribus est acta. Sequentia autem cantata et vitimo eius versu dicto. s. hunc diem fecisti gloriosum: vox ab aere lapsa est: hunc diem ego feci bellicosum. Bigentibus omnibus pre timore imperator diligenter intelligens leticiam diaboli resumpsit missam. Quotidie debet fieri propter pacem. xxiij. q. i. cap. Noli. Ubi dicit Augustinus. Non enim pax queritur ut bellum exerceat: sed bellum geritur ut pax habeatur. Sed quare in uestibalia raro vel nunquam est pax. Hinc propter quatuor. Primo ex mala constellatione quia hic mars habet suum dominium magis quam alibi: qui est deus belli. Secundo quia hic non corriguntur mali raptores. Tercio quia hic non solum impuniti: sed etiam honorati et reputati sunt. Ideo dicit Boetius. li. i. de consol. psa. iiii. Flagitiosum quem ad audendum quidem facinus impunitate ad efficiendum pro promissis incitari. Quarto ex pluralitate et diuersitate dominantium non subordinatorum. Sicut in monarchia est pax ita in pluralitate discordia. Statibus his quinque conditionibus bellum est iustum et bellans excusat de homicidio. Sextum quod magis in bellante requiritur est deuota oratio ad deum: et diuini auxilii inuocatio. Cuius exemplum patet in Abraam bellante contra quatuor reges. vi Gene. xiiii. dicente ps. Non saluabit rex per multam virtutem: neque gigas in multitudine virtutis sue. Secundum exemplum patet in moyse Exod. xvij. quoniam populus israel voluit pugnare contra amalech: tunc quando moyses eleuauit manum suam vicebat israel. Tertium exemplum patet. i. Reg. vii. Cum filij israel voluerunt pugnare contra philisteos dixerunt ad Samuel. Ne cesses clamare ad dominum nostrum ut saluet nos de philistinorum manu. Tulit igitur Samuel agnum lactantem et obtulit illum in holocaustum et cla-

mauit Samuel pro israel. Et audiuit eum dominus et introiit dominus fragore magno in bello super philistinum et exterminauit eos: et ceteri sunt multi a filiis israel. Idem patet de Sennacherib. iiii. Regum. xix. Ubi dixit Sennacherib ad Ezechiam. Non te seducat deus tuus in quem habes fiduciam: neque dicas. Non tradetur hierusalem in manu regis assyriorum. Sequitur. Cum accepisset litteras rex Ezechias ascendit in domum domini: et expandit eas coram domino et orauit dicens. Domine deus israel: qui sedes super cherubim: tu es deus solus et regum omnium terre tu fecisti celum et terram. Inclina aurem tuam et audi. Aperis oculos tuos et vide et audi verba Sennacherib qui misit: ut exprobraret nobis deum uiuentem. Sequitur. Saluos fac nos de manu eius domine deus noster: ut sciant omnia regna quia tu es deus solus. Et percussit angelus de exercitu Sennacherib. c. lxxxv. milia hominum. Quotidie patet de Judith. c. ix. Que ingressa est oratorium suum induens se cilicio et posuit cinerem super caput prosternens se et dicens. Non est in multitudine virtus tua: neque in equorum viribus voluntas tua. Nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium et mansuetorum tibi placuit semper deprecatio. Deus celorum creator aquarum et totius creature exaudi me miseram deprecantem: et amputauit caput Holoferni. Sexto patet de Josaphat. ij. Paralip. xx. Nota historia. Septimo patet de Iuda machabeo. qui et ipse orauit et obtinuit victoriam. Et quoniam non orauit conuersus est in fugam. Sic patet per Augustinum. v. de ciuita. vel de Theodosio contra Eugenium etc.

Explicit preceptum quintum.
Incipit preceptum sextum.

Non mechabe
ris. Istud preceptum congrue sexto loco ponitur: quia sicut sexto die homo fuit creatus sic in sexto precepto prohibetur eius inordinata generatio. Istud enim preceptum immediate sequitur illud. Non occides: quia maior peccatus est hominem offendere in persona conuicta: quod fit per mechabiam quam in bonis temporalibus quod fit per furtum. Et mi-